श्रीमद् बुद्धिसागर सूरि ग्रंथमाला ग्रंथाङ्क ८२

शास्त्रविशारद योगनिष्ठ जैनाचार्य महाकवि श्रीमद्

बुद्धिसागरसूरिकृत—

सत्यस्वरूप ॥

छपावी प्रसिद्ध करनार,

श्री अध्यात्म ज्ञानप्रसारक मंडळ.

हा. वकील मोहनलाल हिमचंद–पादरा.

द्वितीयावृत्ति प्रत १०००

वीर स २४५० इ सन १९२४ वि स १९८०

किम्मत ०-६-०

શ્રી જૈન અધ્યાત્મ જ્ઞાન પ્રસારક મંડળ તરફથી શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરસૂરિ ગ્રંથમાળાના ૮૭ મા મણકા તરીકે સત્ય સ્વરૂપ નામનું પુસ્તક બહાર પાડવામાં આવે છે આ પુસ્તક જૈનો તથા જૈનેતરોને અત્યંત ઉપયોગી છે વિ સં ૧૯૬૭ ના માગશર માસમાં વિજાપુરથી શા વાડીલાલ હરીચંદ પાડેચીયાની બ્હેન પાલી બ્હેને કેશરીયાજીનો સંઘ કાઢયો હતો તે વખતે આચાર્ય મહારાજ શ્રી બુદ્ધિસાગરજી મહારાજે કેશરીયાજીના સંઘ સાથે વિહાર કર્યો હતો તે વખતે ગામોગામ વિહાર કરતા નવરાશના પ્રસંગે આ સત્ય સ્વરૂપ ગ્રંથ લખ્યો છે અને શ્રી કેશરીયાજીમાં મહા સુદિ ૨ ના રોજે પૂર્ણ કર્યો હતો મુબાઇ જ્ઞાન પ્રસારક મંડળી તરફથી આ પુસ્તકની પહેલી આવૃત્તિ વિ સં ૧૯૬૩ મા છપાઇ બહાર પડી હતી તેની અનેક સ્થાનથી માગણીઓ આવવાથી હાલ છપાવીને દ્વિતીયાવૃત્તિ તરીકે બહાર પાડયો છે અ૦ જ્ઞા૦ મં૦ તરફથી આ ગ્રંથ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે આ ગ્રંથ

भिया हेयोऽजस्रं भवमलमलिष्टं श्कुमतिभिः ।
क्रियानिष्ठः सोऽव्याद् भुवि जिनकृपाचन्द्रयतिराट् ॥४॥

अपाकर्तुं दोषान् निखिलजनगान् दोषजनकान् ।
भ्रमद् ग्रामाद् ग्रामं जिनसदुपदेशाननुपादिशन् ॥
सुशिष्यान् सच्छ्राद्धान् विनयरसपात्रांश्च विदधत् ।
कृपाचन्द्राचार्यो जगति यतिसूर्यो विजयताम् ॥ ५ ॥

मलिग्नान् मिथ्यात्वाग्रहमतविलीनान् जनगणान् ।
मलैर्हीनान् कुर्वन् श्रुतपदसुधास्नानकरणैः ॥
पृथिव्यां चारित्र्यं श्रुतगणमयोदर्शन भवन् ।
कृपाचन्द्राचार्यो जगति यतिसूर्यो विजयताम् ६ ॥

स्रग्धरावृत्तम्

श्रीम(मा)न्मान्यो वदान्यो जनहितनिरतो विश्वतो वन्द्यमानः ।
प्रीत्या सत्योपदेशैः श्रुतचरणपरैः प्राणिभिर्नन्द्यमानः ॥
आचार्याचार्यमुख्यः खरतरगणपः श्रीकृपाचन्द्रसूरिः ।
पाखण्डान् खण्डयन् स स्वमतिततिबलैः पातु नः पूज्यपादः ७

पुष्पिताग्रा

अधिभुवि जयतात्प्रवर्तकश्रीमुनिसुखसागरमोक्षमंत्रदाता ।
खरतरगणपः कृपादिचन्द्रो मुनिवरमंडलमानितः स सूरिः ॥८॥

ગા આત્મારામભાઇ ખેમચંદ કાપડીઆ
સાણંદ

ભાખરીયા શા નગીનદાસ રાયચંદ
ઠે પાંજરાપોળની ખડકી
મુ મેસાણા

શા મણિલાલ અમથાલાલ એન્ડ બ્રધર્સ કું
હા મોહનલાલ નગીનદાસ ભાખરીયા
ઠે કોટ બજાર ગેટ સ્ટ્રીટ નં ૧૯૨-૯૪
મુંબાઇ

શા મેઘજી હીરજી બુકસેલર
પાયધુની મુંબાઇ

વિજાપુર
શ્રી જૈન જ્ઞાનમંદિર
હા શા ચંદુલાલ ગોકળભાઇ

વગેરે ગ્રન્થોનો અમારી પાસે અભ્યાસ શરૂ કર્યો વકીલ નંદ-
લાલભાઈએ પણ નવતત્ત્વનો અભ્યાસ કર્યો તમોએ તે પછીથી
વિ સ ૧૯૫૯ મા શ્રાવકના બાર વ્રતને સમકિતપૂર્વક અંગી
કાર કર્યા, તમારા નૈતિક અને ધાર્મિક જીવનનો પ્રતિદિન વિકાસ
થવા લાગ્યો અને તમો પ્રતિવર્ષે વાર વાર ચોમાસા વગેરે કાલમા
ગામો-શહેરોમા અમારા સમાગમમા આવ્યા, તમોએ પાદરા
મા ચાલતી જૈનપાઠશાળાની દેખરેખ રાખીને જૈન બાળકોને
ભણાવવામા યથાયોગ્ય આત્મભોગ સહાયતા કરી છે, અને હજી
પણ કરો છો, તથા જૈનજ્ઞાનભંડારનો વહીવટ કરો છો અને
જૈનોને જૈન ધર્મના પુસ્તકો વાચવામા ઉત્સાહી રસિયા કરો
છો દારૂ, પાન, માંસભક્ષણ, વેશ્યાગમન, પરસ્ત્રીભોગ, જુગાર,
ચોરી, વગેરે વ્યસનોથી બિલકુલ દૂર રહ્યા અને હુક્કા ચલમ
બીડીને પણ દૂર રાખી, તથા રાત્રી ભોજનના ત્યાગી થયા,
દરરોજ પ્રભુની પૂજા, સિદ્ધાચલાદિ તીર્થની યાત્રા, જઘન્યમા
નવકારશીનુ દરરોજ પચ્ચખાણ, વગેરેથી મન વાણી અને
કાયાની શુદ્ધિપૂર્વક આત્મશુદ્ધિ કરવા અત્યંત લગનીની તાલા
વેલીથી ઉત્સાહી થયા છો અધ્યાત્મજ્ઞાનના અનેક પુસ્તકોને
તમોએ વાચન કર્યું, જૈનધર્મના રાસાઓ તથા જૈન કથા
ઓનુ વાચન કર્યું વકીલાતમા બલરવાન કટુબની આર્થિ
દશાએ અપૂર્ણ છતા રોજદારી કેસોની વકીલાત બંધ કરી

धर्म से संतानवृद्धि ।

वालाण रवो तुरियाण, हिंसणं वंदित्रिन्दनिग्घोसो ।
गुरुश्रो मंथासद्दो, धन्नाण घरे समुच्छलइ ॥ ५ ॥
वरवालामुहकमलं, चालमुहं धूलिधूसरच्छायं ।
सामिमुहं सुपसन्नं, तिन्नि वि सग्गं विसेसंति ॥ ६ ॥

प्रस्थान समय यह मंगलिक के लीए होते हैं ।

कन्यागोपूर्णकुंभं दधिमधुकुसुमं पावकं दीप्यमानं ।
यानं वा गोप्रयुक्तं करिनृपतिरथः(थं) शंखवाद्यध्वनिर्वा ॥
उत्खिप्ता चैव भूमी जलचरमिथुनं सिद्धमन्नं यतिर्वा ।
वेश्यास्त्रीमद्यमांसं जनयति सततं मंगलं प्रस्थितानां ॥७॥

श्रमणस्तुरगो राजा, मयूरः कुञ्जरो वृषः ।
प्रस्थाने वा प्रवेशे वा, सर्वसिद्धिकरा मताः ॥ ८ ॥

भोजराजा के लिये मंत्रीयों का विलाप ।

अद्य धारा निराधारा, निरालम्बा सरस्वती ।
पण्डिता रण्डिताः सर्वे, त्वयि भोज दिवं गते ॥ ९ ॥

दया रहित को दीक्षादि नकामी है ।

न सा दीक्षा न सा भिक्षा, न तद्दानं न तत्तपः ।
न तद्ध्यानं न तन्मौनं, दया यत्र न विद्यते ॥ १० ॥

योगीश्रेष्ठ स्थूलीभद्र अथवा सब से वडा दानी, मानी, भोगी और योगी यह है ।

તમે યથાશક્તિ સેવા કરવામા ભાગ લીધો હતો પાદરાના જૈનોની ધાર્મિક પ્રગતિમા તમારો અને વકીલ નદલાલભાઇનો મોટો ભાગ છે, તમો જ્ઞાનક્રિયા રૂચિવાળા છો શુષ્ક અધ્યાત્મી નથી અને જડક્રિયાવાદી પણ નથી તમોએ ક્રોધની પરિણતિને પૂર્વ કરતા ઘણી ઓછી મદ કરી દીધી છે અને મોહની પ્રકૃતિયોનો મૂળમાથી સર્વથા નાશ કરવાના અભ્યાસી બની અભ્યાસ કરો છો અધ્યાત્મજ્ઞાનપ્રસારકમડલની સ્થાપનામા તમોએ તથા શા લલ્લુભાઇ કરમચદ, શેઠ જીવણચદ ધરમચદ, શેઠ જગાભાઇ દલપતભાઇ, શા વીરચદ કૃષ્ણાજી, જૈનપત્રના અધિપતિ ડાહ્યાભાઇ ભગુભાઇ ફતેહચદ વગેરેએ અગ્રગણ્ય ભાગ લીધો હતો સેવાભક્તિ, ઉપાસના, જ્ઞાન અને ક્રિયાયોગથી આત્માની પરમાત્મદશા કરવા અભ્યાસી બન્યા છો વિ સ ૧૯૬૪ તથા વિ સ ૧૯૬૮ મા શેષ કાલમા અમારૂ પાદરામા આવવાનુ થયુ તે પ્રસગે શાસ્ત્ર પઠન કરવામા તથા વિશેષાવશ્યકનુ શ્રવણ કરવામા તમે ખાસ ઘણુ લક્ષ્ય લગાડ્યુ હતુ વિ સ ૧૯૭૫ ની સાલનુ ચોમાસુ પાદરામા કર્યું તે ચોમાસામા તમારી મડળીએ, પાદરાના સઘે જૈનધર્મતત્ત્વજ્ઞાન વગેરેનુ જ્ઞાન કરવા માટે અમોએ આપેલ વ્યાખ્યાનનો લાભ લીધો અને હાલ પ્રસગોપાત્તસમાગમમા આવીને આત્માના ગુણોને પ્રકાશ કરનારા સદુપદેશોને

विद्यायाश्च तथैव पञ्चशतिकाः प्रत्येकतः प्रत्यहं ।
पञ्चत्रिंशशतानि जैनमुनयो गृह्णन्ति भोज्यादिकम् ॥१६॥

देह का सार क्या है ?

क्षीराब्धेरमृतं धने वितरणं वाणीविलासेऽनृतं ।
देहेऽन्योपकृतिस्तरौ शुभफलं वंशे च मुक्ताफलं ॥
मृत्स्नायां कनकं सुमे परिमलः पङ्के पयोजं यथा ।
संसारे पुरुषायुषं निगदितं सारं तथा कोविदैः ॥ १७ ॥

देह की अनित्यता ।

मातापितृसहस्राणि, पुत्रदारशतानि च ।
युगे युगे व्यतीतानि, कस्याहं कस्य बान्धवाः ? ॥१८॥

शालिभद्र का महान् आश्चर्य ।

पूर्वं न मंत्रो न तदा विचारः, स्पर्धा न केनापि फले न वाञ्छा ।
पश्चानुतापोऽनुशयो न गर्वो, हर्षस्तथा संगमके बभूव ॥१९॥

पुण्यहीन के मनोरथ सिद्ध नहीं होते ।

वनकुसुमं कृपणश्रीः, कूपच्छायासुरंगधूली च ।
तत्रैव यान्ति विलयं, मनोरथा भाग्यहीनानाम् ॥२०॥

पुन्यशाली का कर्तव्य ।

शिष्टे संगः श्रुतौ रंगः, सद्ध्याने धीर्धृतौ मतिः ।
दाने शक्तिर्गुरौ भक्तिः, षडेते सुकृताकराः ॥ २१ ॥

પ્રસ્તાવના.

અમોએ વિ સં ૧૯૬૨ ના માગશર માસમા સુશ્રાવક
ના વાડીલાલ હરિચંદ પાટેચીયાની બ્હેન પાલી બ્હેને કેશરી-
યાજીનો સંઘ કાઢ્યો તેમા અમારા ગુરૂજી મહારાજ શ્રી સુખ-
સાગરજી તથા શ્રી ન્યાયસાગરજી સહિત વિહાર કર્યો તે વખતે
હઠયોગાભ્યાસની ક્રિયા શરૂ હતી, અને તે વખતે યુવાવસ્થામા
ધ્યાન વિગેરે ધર્મપ્રવૃત્તિ સારી થતી હતી દરરોજ
સવારમા બે ત્રણ કલાક વિહાર થતો પશ્ચાત્ તણુમા અગર
સગવડે ગામના ઉપાશ્રયમા નિવાસ થતો હતો ગામોગામ
જિન પ્રતિમાના દર્શન થતા હતા અલૌકિક આત્માનંદ વર્તતો
હતો વિજાપુરથી સંઘ નીકળ્યો અને માહીગાપુરમા પહેલો
મુકામ થયો અને બીજો મુકામ દલોલ ગામે કર્યો અને ત્યા
ગામની બહાર ધ્યાન ધરવાની લહેર પડી તથા મસસ્વરૂપ
ગ્રંથનુ લખાણ પણ શરૂ કર્યું દલોલથી અહમદનગર સંઘ
ગયો ત્યાના રાજા પ્રતાપસિંહને મળીને તેમને દયાનો ઉપદેશ
આપ્યો તથા ઈડર ઉપર જનારા જાત્રાળુઓનુ મુંડકુ ન લેવુ
એવો ઉપદેશ આપ્યો તેથી તેમણે મુંડકુ લેવાની પ્રવૃત્તિ પાડી
હતી તે બંધ પાડી અહમદનગરથી સંઘ રૂપાલ ગયો રૂપા

दान कहीं भी नकमा नहीं होता ।

पात्रे धर्मनिबन्धनं तदपरे प्रोद्यद्दयाख्यापकं ।
मित्रे प्रीतिविवर्धकं रिपुजने वैरापहारक्षमं ॥
भृत्ये भक्तिभरावहं नरपतौ सन्मानपूजाप्रदं ।
भट्टादौ च यशस्करं वितरणं न क्वाप्यहो निष्फलम् ॥२८॥

गुरुभक्ति विना सब निष्फल है ।

विना गुरुभ्यो गुणनीरधिभ्यो, जानाति धर्मं न विचक्षणोऽपि।
यथार्थसार्थं गुरुलोचनोऽपि, दीपं विना पश्यति नांधकारे।२९।

जैसी भावना वैसी सिद्धि ।

मन्त्रे देवे गुरौ तीर्थे दैवज्ञे स्वप्नभेषजे ।
यादृशी भावना यस्य सिद्धिर्भवति तादृशी ॥ ३० ॥

असार से सार लेना चाहिए ।

दानं वित्तादृतं वाचः, कीर्तिधर्मौ तथायुषः ।
परोपकरणं कायाद,-सारात्सारमुद्धरेत् ॥ ३१ ॥

लक्ष्म्यादि पाणी के फेन समान है ।

कल्लोलचपला लक्ष्मीः, संगमाः स्वप्नसन्निभाः ।
वात्याव्यतिकरोत्क्षिप्त,-तूलतुल्यं च यौवनम् ॥ ३२ ॥

कृपण का धन निष्फल होता है ।

शास्त्रैर्निःप्रतिभस्य किं गतदृशो दीप्तैः प्रदीपैश्च किं ।
किं क्लीबस्य वधूजनैः प्रहरणैः किं कातरस्योल्बणैः ॥

ખજુરોના અનગોપ ટુકડા દેખ્યા મુસલમાન બાદશાહોની સ્વારી પ્રસગે મોહરી ગામમાથી મોહરી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા ખસેડી ગુપ્ત રાખવામા આવી હતી અને પશ્ચાત્ કેટલાક સૈકાઓ વીત્યા પછી ટીટોઇમા સ્થાપન કરવામા આવી છે ત્રણસે ચારસે વરસ અગર તે ઉપરાતનુ દેરાસર હોય એમ જણાય છે શામળાજીનુ દેરાસર અસલના જૈન દેરાસર જેવુ છે શામળા પાર્શ્વનાથના નામે એ શામળાજીનુ દેરાસર પહેલા પ્રસિદ્ધ થયલુ હોય એમ લાગે છે પાછળથી મુસલમાન બાદશાહોના વખતમા ભયના પ્રસંગે ત્યાથી શામળા પાર્શ્વ-નાથની પ્રતિમા ખસેડવામા આવી હોય એમ લાગે છે અને પાછળથી ખાલી પડેલા દેરાસરમા હિંદુઓએ કૃષ્ણ વિગેરેની મૂર્તિ બેસાડી હોય એમ લાગે છે શામળાજીના પૂર્વ દિશાના ડુગરામા બે કલાક ધ્યાન ધર્યું હતુ અને તેથી ઘણો આનદ થયો હતો શામળાજીથી વિહાર કરી મધની આવે સામેરા આવવાનુ થયુ, અને ત્યાથી નાગફણા પાર્શ્વનાથની યાત્રા કરી અને ત્યાથી વીંછીવાડામા મુકામ કર્યો વીંછીવાડામા જીને-શ્વર ભગવાનના દર્શન કર્યા અને ઘણો આનદ થયો અને ત્યાથી ડુગરપુર મધ ગયો ડુગરપુરમા ત્યાના રાજાનુ કાર-ભારી મડળ દર્શન કરવા આવ્યુ હતુ, તેને ઉપદેશ આપ્યો ડુગરપુરના જીનમદિરોની યાત્રા કરી અને ડુગરપુરથી દેવળ અને બાપનો કુવો એ બે ઠેકાણે સંઘે પડાવ કર્યો અને વિ

काम को जितनेवाले स्थूलभद्र को धन्य है ।

वेश्या रागवती सदा तदनुगा षड्भी रसैर्भोजनं,
रम्यं धाम मनोहरं वपुरहो नव्यो वयःसंगमः ।
कालोऽयं जलदाविलस्तदपि यः कामं जिगायादरात् ,
तं वन्दे युवतिप्रबोधकुशलं श्रीस्थूलभद्रं मुनिम् ॥३८॥

कलियुग का प्रभाव ।

धर्मः पर्वगतस्तपः कपटतः सत्यं च दूरे गतं,
पृथ्वी मंदफला नृपाश्च कुटिलाः शस्त्रायुधा ब्राह्मणाः ।
लोकः स्त्रीषु रतः स्त्रियोऽतिचपला लौल्ये स्थिता मानवाः,
साधुः सीदति दुर्जनः प्रभवति प्रायः प्रविष्टः(ष्टे) कलिः(लौ)३९।

निर्वीर्या पृथिवी निरौषधिरसा नीचा महत्त्वं गता,
भूपाला निजधर्मकर्मरहिता विप्राः कुमार्गे रताः ।
भार्या भर्तृवियोगिनी पररता पुत्राः पितुर्द्वेषिणो,
हा ! कष्टं खलु दुर्लभाः कलियुगे धन्या नराः सज्जनाः।४०।

विद्वत्ता वसुधातले विगलिता, पाण्डित्यधर्मो गतः ।
श्रोतॄणां हृदयेष्वबुद्धिरधिका, ज्ञानं गतं चारणे ॥
गाथागीतविनोदवाक्यरचनायुक्त्या जगद्रंजितं ।
ज्योतिर्वैद्यकशास्त्रसारमखिलं शूद्रेषु जातं कलौ ॥ ४१ ॥

सीदंति संतो विलसंत्यसंतः, पुत्रा म्रियन्ते जनकश्चिरायुः ।
स्वजनेषु रोषश्च परेषु तोषः, पश्यन्तु लोकाः कलिकौतुकानि

પ્રસારક મંડળની સ્થાપના થઇ અને ત્યારથી અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રસારક મંડળે પુસ્તકો છપાવાનું કાર્ય ઉપાડી લીધું છે અને આજસુધી મંડળ તરફથી પુસ્તકો છપાવાનું કામ ચાલ્યા કરે છે આ પુસ્તકની દ્વિતીયાવૃત્તિ છપાવવામા ગાંધી, હલસુખરામ મગનલાલે રૂા ૫૦૦)ની મદદ કરીછે તેથી તેમને ધન્યવાદ આપવામા આવે છે તેમજ અધ્યાત્મજ્ઞાનપ્રસારકમંડળને પણ આના પુસ્તકો છપાવવા માટે ધન્યવાદ આપવામા આવે છે આ પુસ્તકમા માસનિષેધને માટે તથા પશુઓની દયા કરવાને માટે ઘણું લખવામા આવ્યું છે, તથા દુનિયામાથી દારૂપાનનો નાશ કરવા માટે સારો ઉપદેશ આપવામા આવ્યો છે આત્માર્થી પુરૂષોને આ પુસ્તકથી ઘણો લાભ થશે દ્વિતીયાવૃત્તિમા જે કાંઇ અશુદ્ધિ રહી ગઇ હોય તે પંડિત પુરૂષો સુધારીને વાચશો એવી આશા રાખુ છુ તથા જિનાજ્ઞા વિરૂદ્ધ જે કાંઇ લખાયું તે માટે સંઘની આગળ મિથ્યાદુષ્કૃત દઉ છુ આ પુસ્તકના પ્રૂફ સુધારવામા પેથાપુર નિવાસી પરીખ રમણિકલાલ ડાહ્યાભાઈ તથા શા મોતીલાલ પાનાચંદ એ બંનેએ અમોને સારી મદદ કરી છે ઇત્યેવ ૐ શાન્તિ શાન્તિ શાન્તિ

વિ સં ૧૯૮૦
આશ્વિન પૂર્ણિમા
મુ પેથાપુર

લે બુદ્ધિસાગર.

मोक्षाभिलाषी जिनेश्वर पर प्रीति रखता है।

देहे द्रव्ये कुटुम्बे च, सर्वसंसारिणां रतिः।
जिने जिनमते संघे, पुनर्मोक्षाभिलाषिणाम् ॥ ४९ ॥

पांच प्रमाद।

मज्जं विसयकसाया निद्दा विगहा य पंचमी भणिया।
एए पंचपमाया जीवं पाडंति संसारे ॥ ५० ॥
वर्षे मेघ कुणालायां दिनानि दश पंच च।
मुशलप्रमाण(लमान)धाराभिर्यथा रात्रौ तथा दिवा ॥ ५१ ॥

भाग्यहीन को पास में रही लक्ष्मी नहीं दीखती।

पदे पदे निधानानि, योजने रसकूपिका:।
भाग्यहीना न पश्यन्ति, वहुरत्ना वसुंधरा ॥ ५२ ॥

तीर्थ में जानेवाला भवभ्रमण नहीं करता है।

श्रीतीर्थपांथरजसा विरजीभवन्ति,
तीर्थेषु बंभ्रमणतो न भवे भ्रमन्ति।
द्रव्यव्ययादिह नराः स्थिरसंपदः स्युः,
पूज्या भवंति जगदीशमथार्चयन्तः ॥ ५३ ॥

पुरुष पृथ्वी का आभूषण है।

वसुधाभरणं पुरुषाः, पुरुषाभरणं प्रधानतरलक्ष्मीः।
लक्ष्म्याभरणं दानं, दानाभरणं सुपात्रं च ॥ ५४ ॥

શેઠ દલસુખભાઇ મગનલાલ ગાંધી,–પેથાપુર

अवगमयति कृत्याकृत्यभेदं गुरुर्यो,
भवजलनिधिपोतस्तं विना नास्ति कश्चित् ॥७४॥

हितशिक्षा बालक से भी लेनी चाहिए ।

बालादपि हितं ग्राह्य—ममेध्यादपि काञ्चनं ।
निचादप्युत्तमा विद्या, स्त्रीरत्नं दुष्कुलादपि ॥ ७५ ॥

द्यूतासक्तता ।

स वटः पंच ते यक्षा, ददति च हरन्ति च ।
अक्षान् पातय कल्याणि, यद्भाव्यं तद्भविष्यति ॥७६॥

भावना फलदायी होती है ।

भावना मोक्षदा स्वस्य, स्वान्ययोस्तु प्रभावना ।
प्रकारेणाधिकं मन्ये, भावनातः प्रभावनाम् ॥ ७७ ॥

पुण्यानुबन्धी पुण्य ।

दया दानेषु (नं च) वैराग्यं, विधिवज्जिनपूजनं ।
विशुद्धा न्यायवृत्तिश्च, पुण्यं पुण्यानुबन्ध्यदः ॥७८॥

देवद्रव्य नहीं खाना चाहिए ।

देवद्रव्येण या वृद्धि,—र्गुरुद्रव्येण यद्धनं ।
तद्धनं कुलनाशाय, मृतोऽपि नरकं व्रजेत् ॥ ७९ ॥

स्वर्ग से पात कब होता है ?

प्रभास्वं (साधारणद्रव्यं) ब्रह्महत्या च, दरिद्रस्य च यद्धनं ।
गुरुपत्नी देवद्रव्यं, स्वर्गस्थमपि पातयेत् ॥ ८० ॥

પડ્યુ પોતાના એક મિત્રના ઉપદેશથી તેઓ રુ તથા વીમાની દલાલીના ધધામા તેની સાથે જોડાયા પ્રમાણિકતા અને પોતાની અક્કલ હોશિયારીથી પી એન્ડ ઓ કુ અને ફાર બસ કુ જેવી મોટી યુરોપીયન પેઢીના દલાલ તરીકેનુ નામ મેળવ્યુ અને તે ધધામા તેઓ એટલા બધા ફતેહમદ થયા છે કે તેમની આર્થિક નબળી સ્થિતિ જતા અત્યારે એક લક્ષાધિપતિની કોટિમા ગણાય છે તેમનુ બીજીવારનુ લગ્ન બાઇ અચળ સાથે થયુ હતુ, તે પણ પોતાની પાછળ એક પુત્રી બેન લીલાવતીને મૂકી ગુજરી ગયા બેન લીલાવતીનુ પદર વરસની વયે લગ્ન થયુ પશ્ચાત્ તે પણ એકજ વર્ષ પછી એટલે સોળ વર્ષની યુવાન વયે ક્ષય રોગ જેવા જીવલેણ રોગથી મરણ પામી દલસુખભાઇનુ ત્રીજી વારનુ લગ્ન અપાબાઈ સાથે થયુ તે પણ પોતાની પાછળ એક પુત્ર બાબુલાલ તથા એક પુત્રી જનવતીને મુકીને કાળગમન કરી ગયા દલસુખભાઇ ધર્મનુરાગ અચળ શ્રદ્ધા ધરાવે છે શત્રુજય, ગિરનાર, આબુ, કેશરીયાજી, વગેરે તીર્થની કુટુબ સાથે અનેક વાર યાત્રાઓ કરી છે ધાર્મિક કાર્યોમા પણ પોતાની સ્થિતિ અનુસાર દ્રવ્યનો સારો વ્યય કરે છે વિ સ ૧૯૮૦ ના પેથાપુરના પર્યુષણપર્વમા શાસ્ત્ર વિશારદ યોગનિષ્ઠ અધ્યાત્મજ્ઞાની જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્

वैराग्याजन्मजातान्यपि गलितमदा जन्तवोऽन्ये त्यजन्ति,
श्रित्वा साम्यैकरूढं प्रशमितकलुषं योगिनं क्षीणमोहं ॥८७॥

मृग का पश्चात्ताप ।

भावण भावे हरिणउ, नयणे नीर झरन्त ।
मुणि विहरावत भावसुं, जो हुं माणस हुंत ॥ ८८ ॥

रात्रिभोजन नहीं करने का फल ।

ये च रात्रौ सदाहारं, वर्जयन्ति सुमेधसः ।
तेषां पक्षोपवासस्य, फलं मासेन जायते ॥ ८९ ॥

शील का महिमा ।

श्रीमन्नेमिजिनो दिनोऽघतमसां जम्बुप्रभुः केवली,
सम्यग्दर्शनवान् सुदर्शनगृही स स्थूलभद्रो मुनिः ।
सच्चंकारी सरस्वती च सुभगा सीता सुभद्रादयः,
शीलोदाहरणे जयन्ति जनितानंदा जगत्यद्भुताः ।९०।

गृहस्थ के षट्कर्म ।

देवपूजा गुरूपास्तिः, स्वाध्यायः संयमस्तपः ।
दानं चेति गृहस्थानां, षट्कर्माणि दिने दिने ॥९१॥

तीर्थंकर की पूजा का फल ।

आयुष्कं यदि सागरोपममितं व्याधिव्यथावर्जितं,
पाण्डित्यं च समस्तवस्तुविषयं प्रावीण्यलब्धास्पदं ।
जिह्वा कोटिमिता च पाटवयुता स्यान्मे धरित्रीतले,
नो शक्नोमि तथापि वर्णितुमलं तीर्थेशपूजाफलम् ॥९२॥

श्री अध्यात्मज्ञानप्रसारक मंडळ तरफथी श्रीमद् बुद्धिसागरसूरिजीग्रन्थमाळामां प्रगट थयेला ग्रन्थो.

ग्रथांक		पृष्ठ	किंमत.
	१ क भजन संग्रह भाग १ लो	२००	०-८-०
*	१ अध्यात्म व्याख्यानमाळा	२०६	०-४-०
*	२ भजनसंग्रह भाग २ जो	३३६	०-८-०
*	३ भजनसंग्रह भाग ३ जो.	२१५	०-८-०
*	४ समाधिशतकम्	६१२	०-८-०
	५ अनुभवपचिशी	२४८	०-८-०
	६ आत्मप्रदीप	३१५	०-८-०
*	७ भजनसंग्रह भाग ४ थो	३०४	०-८-०
	८ परमात्मदर्शन	४००	०-१२-०
*	९ परमात्मज्योति	५००	०-१२-०
*	१० तत्त्वबिंदु	२३०	०-४-०
*	११ गुणानुराग. (आवृत्ति बीजी)	२४	०-१-०

* आ निशानीवाला ग्रन्थो सीलीकमां नथी.

पांच प्रकार के शौच ।

सत्यं शौचं तपः शौचं, शौचमिन्द्रियनिग्रहः ।
सर्वभूतदया शौचं, जलशौचं च पंचमं ॥ ९९ ॥

पात्रपरीक्षा ।

मूर्खस्तपस्वी राजेन्द्र, विद्वांश्च वृषलीपतिः ।
उभौ तौ तिष्ठतो द्वारे, कस्य दानं प्रदीयते ? ॥ १०० ॥

श्वानचर्मगता गंगा, क्षीरं मद्यघटस्थितं ।
कुपात्रे पतिता विद्या, किं करोति युधिष्ठिर ? ॥ १०१ ॥

न विद्यया केवलया, तपसापि च पात्रता ।
यत्र विद्या चरित्रे(त्रं) च, तद्धि पात्रं प्रचक्ष्यते ॥१०२॥

जीवन का फल ।

भवणं जिणस्स न कयं, न य बिंबं न य पूइआ साहू ।
दुद्धरवयं न धरियं, जम्मो परिहारिओ तेहिं ॥ १०३ ॥

न देवपूजा न च पात्रपूजा, न श्राद्धधर्मश्च न साधुधर्मः ।
लब्ध्वापि मानुष्यमिदं समस्तं, कृतं मयारण्यविलापतुल्यं ॥
॥ १०४ ॥

उदारभावना ।

अयं निजः परो वेति, गणना लघुचेतसां ।
उदारचरितानां तु, वसुधैव कुटुम्बकम् ॥ १०५ ॥

* २९ कुमारपाळ (हिंदी)	२८७	०-६-०
३० थी ४-३४ सुखसागर गुरुगीता	३००	०-४-०
३५ षड्द्रव्यविचार	२४०	०-४-०
३६ विजापुरवृत्तात	९०	०-४-०
३७ साबरमतीकाव्य	१९६	०-६-०
३८ प्रतिज्ञापालन	११०	०-५-०
३९-४०-४१ जैनगच्छमतप्रबध, सघप्रगति, जैनगीता	३०४	१-०-०
४२ जैनधातुप्रतिमा लेखसग्रह भा १		१-०-०
४३ मित्रमैत्री		०-८-०
४४ शिष्योपनिषद्	४८	०-२-०
४५ जैनोपनिषद्,	४८	०-२-०
४६-४७ धार्मिक गद्यसग्रह तथा सदुपदेश भाग १ लो	९७६	३-०-०
४८ भजनसग्रह भा ८	९७६	३-०-०
४९ श्रीमद् देवचद्र भा १	१०२८	२-०-०
५० कर्मयोग	१०१२	३-०-०
५१ आत्मतत्त्वदर्शन	११२	० १० ०
५२ भारतसहकारशिक्षण काव्य	१६८	०-१० ०

अपकारिष्वपि कृपां, सुधीः कुर्याद्विशेषतः ।
दंदशूकं दशंतं श्री-वीरः प्राबोधयद्यथा ॥ ११२ ॥

ब्रह्मचारी पवित्र है ?

शुचि भूमिगतं तोयं, शुचिर्नारी पतिव्रता ।
शुचिर्धर्मपरो राजा, ब्रह्मचारी सदा शुचिः ॥ ११३ ॥

व्रतभंग से क्या होता है ?

प्राणान्तेऽपि न भंक्तव्यं, गुरुसाक्षिकृतं व्रतं ।
व्रतभंगोऽतिदुःखाय, प्राणा जन्मनि जन्मनि ॥ ११४ ॥

स्त्री-चरित्र की विचित्रता !

रविचरियं गहचरियं, ताराचरियं च राहुचरियं च ।
जाणंति बुद्धिमंता, महिलाचरियं न जाणंति ॥ ११५ ॥

तप का प्रभाव ।

चक्रे तीर्थकरैः स्वयं निजगदे तैरेव तीर्थेश्वरैः,
श्रीहेतुर्भवहारि दारितरुजं सन्निर्जराकारणं ।
सद्यो विघ्नहरं हृषीकदमनं मांगल्यमिष्टार्थकृत्,
देवाकर्षणमारदर्पदलनं तस्माद्विधेयं तपः ॥ ११६ ॥

कोप वर्जनीय है ।

एकेन दिनेन तनो-स्तेजः षण्मासिकं ज्वरो हंति ।
कोपः क्षणेन सुकृतं, यद-र्जितं पूर्वकोट्यापि ॥ ११७ ॥

संस्कृत ग्रन्थो

ग्रन्थ	किंमत / पृष्ठ
न, ६९ शुद्धोपयोग ७१ श्रेणिक सुबोध ७० दयाग्रन्थ ७२ कृष्णगीता	०-१२-०
७३ संघकर्तव्यग्रन्थ ७५ शोकविनाशक ७४ प्रजासमाजकर्तव्यग्रन्थ ७६ चेटकबोधग्रन्थ ७७ सुदर्शनासुबोध	०-१-० पृ १६६ पृ १६८
७८ लाला लाजपतराय अने जैनधर्म	०-४-० पृ १००
७९ चिन्तामणि	०-४-० पृ १००
८० जैनधर्म अने ख्रीस्ति धर्मनो मुकाबलो द्वितीयावृत्ति ८१ जैन ख्रीस्ति संवाद प्रथमावृत्ति	१-०-० पृ.२१२
८२ सत्यस्वरूप	०-१२-० पृ २०४
८३ ध्यानविचार द्वितीयावृत्ति ८४ अध्यात्मगीता (संस्कृत) ८५ आत्मसमाधि शतक (संस्कृत)	१-०-० पृ १३२

हाल छपाता ग्रन्थो

(१) आत्मप्रकाश
(२) मोटु विजापुर वृत्तांत

वक्ता का लक्षण ।

शतेषु जायते शूरः, सहस्रेषु च पण्डितः ।
वक्ता शतसहस्रेषु, दाता भवति वा न वा ॥ १२४ ॥

आगम लिखने का फल ।

न ते नरा दुर्गतिमाप्नुवन्ति, न मूकतां नैव जडस्वभावं ।
नैवान्धतां बुद्धिविहीनतां च, ये लेखयन्त्यागमपुस्तकानि ॥
॥ १२५ ॥

धर्म का फल ।

न कयं दीणुद्धरणं, न कयं साहम्मियाणवच्छल्लं ।
हिययंमि वीयराओ, न धारिओ हारिओ जम्मो ॥१२६॥

उत्तम पात्र कोण है ? ।

उत्तमपत्तं साहू, मज्झं पत्तं सुसावगा भणिया ।
अविरयसम्मद्दिट्ठी, जहन्नपत्तं मुणेयव्वं ॥ १२७ ॥

पूजा का महिमा ।

संसाराम्भोधिवेडा शिवपुरपदवी दुर्गदारिद्र्यभूभृ-
च्छृंगे दम्भोलिभूता सुरनरविभवप्राप्तिकल्पद्रुकल्पा ।
दुःखाग्नेरम्बुधारा सकलसुखकरी रूपसौभाग्यकर्त्री,
पूजा तीर्थेश्वराणां भवतु भवभृतां सर्वकल्याणकर्त्री।१२८।

सयं पमज्जणे पुण्णं, सहस्सं च विलेवणे ।
सयसाहस्सिया माला, अणंतं गीयवाइए ॥ १२९ ॥

सत्यस्वरूप ग्रन्थः

ॐ ह्रीं शंखेश्वर पार्श्वनाथाय नमः

શ્રી શખેશ્વર પાર્શ્વનાથ, શાતિ તુષ્ટિ કરનાર,
નમન કરી ધ્યાયી હૃદિ, ગ્રથ કરૂ સુખકાર. ૧
ધરણેદ્ર પદ્માવતી, પાર્શ્વયક્ષ સુખદાય,
ગ્રથ રચનામા પ્રેમથી, કરજો, બુદ્ધિ સહાય્ય ૨

પ્રથમ ગ્રથારભે પરા, પશ્યતી, મધ્યમા અને વૈખરી એ ચાર વાણીઓની અધિષ્ટાતા દેવતા સરસ્વતીને સ્મરૂ છુ પરા, પશ્યતી ને મધ્યમા એ ત્રણ વાણીમા જે આવશે તેજ વૈખરીથી પ્રકટે છે તેથી પુન પુન સરસ્વતીનુ સ્મરણ કરવુ સ્તવન ભજન ભક્તિનો ભાવ એ સર્વ સરસ્વતીનો પ્રભાવ છે

स्त्रीओं की जूठी प्रशंसा ।

नो सत्येन मृगाङ्क एव वदनीभूतो न चेन्दीवर-
द्वन्द्वं लोचनतां गतं न कनकैरप्यङ्गयष्टिः कृता ।
किं त्वेवं कविभिः प्रतारितमनास्तत्त्वं विजानन्नपि,
त्वङ्मांसास्थिमयं वपुर्मृगदृशां मत्वा जनः सेवते १३५

यदेतत्पूर्णेन्दुद्युतिहरमुदाराकृतिधरं,
मुखाब्जं तन्वङ्ग्याः किल वसति यत्राधरमधुः ।
इदं तत्किम्पाकद्रुमफलमिवातीव विरसं,
व्यतीतेऽस्मिन् काले विषमिव भविष्यत्यसुखदम् ।१३६।

व्यादीर्घेण चलेन वक्रगतिना तेजस्विना भोगिना,
नीलाब्जद्युतिनाऽहिना वरमहं दष्टो न तच्चक्षुषा ।
दष्टे संति चिकित्सका दिशि दिशि प्रायेण पुण्यार्थिनो,
मुग्धाक्षीक्षणवीक्षितस्य नहि मे वैद्यो न वाप्यौषधम् १३७

नूनं हि ते कविवरा विपरीतबोधा,
ये नित्यमाहुरबला इति कामिनीनाम् ॥
याभिर्विलोलतरतारकदृष्टिपातैः,
शक्रादयोऽपि विजितास्त्वबलाः कथं ताः ?॥ १३८ ॥

सम्पत्ति कहां जाती है ? ।

स किं सखा साधु न शास्ति योऽधिपं,
हितान्न यः संशृणुते स किं प्रभुः ।
सदाऽनुकूलेषु हि कुर्वते रतिं,
नृपेष्वमात्येषु च सर्वसम्पदः ॥ १३९ ॥

કે આકાશ જડ છે, તને પાણીની ઉપમા આપીયે પણ તે અપાતી નથી, કારણકે પાણી તો પરમાણુ જલકણરૂપ થઈ જાય છે, અને તારૂ રૂપ તો અચળ છે કલ્પવૃક્ષની ઉપમા આપીયે તો તે કલ્પનામા આવેલા વિષયો આપનાર છે ને તારૂ આપવુ કઇ તેવુ નથી જે નિરાકારની કોઇ ચિ તા રાખતુ નથી તે તુ આપે છે, માટે ચિ તામણિ રત્ન પથ્થરની ઉપમા પણ તને યોગ્ય નથી વળી નિરાકારની કામના ન કરી છતા તુ આપે છે એટલે કામધેનુની ઉપમા પણ ઘટેજ નથી હે સદ્ગુરૂ ! તને લક્ષ્મીમાન કહીયે તો લક્ષ્મી અથવા ધન તો નાશવત છે માટે તેમ પણ તને કેમ કહેવાય ? કારણકે તુ તો મોક્ષરૂપી લક્ષ્મી આપે છે સ્વર્ગલોક તથા ઇંદ્રની સાહેબી જતે દહાડે જતી રહે છે અને તારી કૃપાથી તો જે પ્રાપ્તિ થાય છે તે અચળ છે.

विद्याप्रशंसा ।

गतेऽपि वयसि ग्राह्या, विद्या सर्वात्मना बुधैः ।
यद्यपि स्यान्न सुलभा, सुलभा सान्यजन्मनि ॥१४६॥

न चौरहार्यं न च राजहार्यं, न भ्रातृभाज्यं न च भारकारि ।
व्यये कृते वर्धत एव नित्यं, विद्याधनं सर्वधनं प्रधानम् ॥

धर्महीन पशु है ।

आहारनिद्राभयमैथुनं च, सामान्यमेतत्पशुभिर्नराणाम् ।
धर्मो हि तेषामधिको विशेषो, धर्मेण हीनाः पशुभिः समानाः॥

काम की उपशान्ति ।

न जातु कामः कामानामुपभोगेन शाम्यति ।
हविषा कृष्णवर्त्मेव भूय एवाभिवर्धते ॥ १४९ ॥

दारिद्र्य निन्दा ।

हे ! दारिद्र ! नमस्तुभ्यं, सिद्धोऽहं त्वत्प्रसादतः ।
अहं सर्वत्र पश्यामि, मां च कोऽपि न पश्यति ॥१५०॥

वीर कोण है ?

संपदि यस्य न हर्षो, विपदि विषादो रणे च धीरत्वम् ।
तं भुवनत्रयतिलकं, जनयति जननी सुतं विरलम् ॥१५१॥

कर्त्तव्य नहि भूलना चाहीए ।

कर्त्तव्यमेव कर्त्तव्यं, प्राणैः कण्ठगतैरपि ।
अकर्त्तव्यं न कर्त्तव्यं, प्राणैः कण्ठगतैरपि ॥ १५२ ॥

સતોષ અને સુખના મૂળને રહેવાનુ સ્થાનક તેજ સત છે સત સમાધિનુ ઠેકાણુ, યોગનો ભડાર અને મુક્તિનુ પીયર છે જગતને વિષે મહાસમર્થ તથા દાન પુણ્યમા અનેક શૂરાઓ પડેલા છે મોટા મોટા ચક્રવર્તિ રાજાઓ, બાદશાહો, હાકેમો થયા છે તથા થશે, પણ તેમાથી કોઇ મુક્તિ આપી શકતુ નથી ત્રણે લોકમા કોઇનાથી જે દાન આપી શકાય નહિ એ સતો સહેજે આપે છે, એ સતોનો સમાગમ સર્વ કરતા અધિક છે મૂર્ખો સતોનો સમાગમ સમજી શકતા નથી અને તેમનુ કહેલુ તેઓ હસી કાઢે છે મૂર્ખ બે પ્રકારના છે

મૂર્ખનાં લક્ષણ.

મૂર્ખ બે પ્રકારના છે (૧) અભણ મૂર્ખ (૨) પઢત મૂર્ખ, જેઓ પ્રપચી છે અને સગાઓ સાથે વિરોધ કરે છે તે મૂર્ખ જે સર્વસગાસબધીને છોડી સ્ત્રીવશ થઇ પોતાના અતરની વાત સ્ત્રીને કહે તે મૂર્ખ પરસ્ત્રી સાથે પ્રેમ કરે, સાસરાના ઘરમા

पार्श्वप्रभुस्तुति ।

कोऽयं नाथ! जिनो भवेत्तव वशी हूँ हूँ प्रतापी प्रिये!,
हूँ हूँ तर्हि विमुञ्च कातरमते शौर्यावलेपक्रियां ।
मोहोऽनेन विनिर्जितः प्रभुरसौ तत्किंकराः के वयं,
इत्येवं रतिकामजल्पविषयः पार्श्वः प्रभुः पातु नः ॥१६०॥

जाति कारण नहीं है ।

श्वपाकीगर्भसंभूतः, पाराशरमहामुनिः ।
तपसा ब्राह्मणो जात–स्तस्माज्जातिरकारणम् ॥१६१॥

कैवर्त्तीगर्भसंभूतो, व्यासो नाम महामुनिः ।
तपसा ब्राह्मणो जात–स्तस्माज्जातिरकारणम् ॥ १६२ ॥

शशकीगर्भसंभूतः, शुको नाम महामुनिः ।
तपसा ब्राह्मणो जात–स्तस्माज्जातिरकारणम् ॥ १६३ ॥

न तेषां ब्राह्मणी माता, संस्कारश्च न विद्यते ।
तपसा ब्राह्मणो(णा) जात(ता)–स्तस्माज्जातिरकारणम् ।१६४।

शूद्रोऽपि शीलसंपन्नो, गुणवान् ब्राह्मणो भवेत् ।
ब्राह्मणोऽपि क्रियाहीनः, शूद्रापत्यसमो भवेत् ॥ १६५ ॥

जीव का होम करनेवाले अपने संबंधी का होम क्युं नहीं करते ? ।

नाहं स्वर्गफलोपभोगरसिको, नाभ्यर्चितस्त्वं मया,
संतुष्टस्तृणभक्षणेन सततं, साधो न युक्तं तव ।
स्वर्गं यांति यदि त्वया विनिहता, यज्ञे ध्रुवं प्राणिनो,
यज्ञं किं न करोषि मातृपितृभिः, पुत्रैस्तथा बांधवैः ? ॥१६६॥

પરસ્ત્રી સાથે એકાંત કરે અને રસ્તે ચાલતાં ખાતો જાય તે એક મૂર્ખ કરેલા ઉપાયને જાણે નહિ, ઉપકારને અવગુણ ગણે, થોડુ કરી ઘણુ જણાવે તે મૂર્ખ સભામા કારણ વિના હસે તે મૂર્ખ મોટાઓ, ની આગે લાંબા પગ ઘાલી બેસે તે એક મૂર્ખ કારણ વિના સભામા બોલી ઉઠે તે એક મૂર્ખ વિદ્યા, વૈભવ, ધન, પુરૂષાર્થ અને માન વગર ખાલી ગુમાન કરે તે મૂર્ખ લુચ્ચો, લફંગો, લબાડ, કુકર્મી, કુટેલ, બેગર્જી અને અઘોરી તે મૂર્ખ દાંત, આંખ, હાથ, વસ્ત્ર, અને પગ સર્વ કાળ મેલા રાખે તે એક મૂર્ખ સભામા નાગો દેખાય તેવા વસ્ત્રો પહેરી જાય તે મૂર્ખ અભિમાનથી, ક્રોધથી અને કુબુદ્ધિથી પોતાનો પોતેજ વધ કરે અને જે દઢ બુદ્ધિ વગરનો તે એક મૂર્ખ બોલીને બારગણુ બતાવે અને તે પ્રમાણે કરે નહિ તે મૂર્ખ પોતે શુ બોલે છે તેનુ જેને ભાન નથી તે એક મૂર્ખ મોટાઓની સાથે વિનયથી વર્તે નહિ અને પોતાનો કક્કો ખરો કરવા જાય તે એક મૂર્ખ પોતે સર્વવાતે પૂર્ણ હોય એમ માને,

लंका का नाश ।

दिधक्षन्मारुतेर्वालं तमादीप्यद् दशाननः ।
आत्मीयस्य पुरस्यैव, सद्यो दहनमन्वभूत् ॥ १७३ ॥

नारी आश्रित को कलंकित करती है ।

लोके कलंकमपहातुमयं मृगाङ्को,
जातो मुखं तव पुनस्तिलकच्छलेन ।
तत्रापि कल्पयसि तन्वि कलंकरेखां,
नार्यः समाश्रितजनं हि कलंकयन्ति ॥ १७४ ॥

शान्तिप्रिय कोण है ? ।

काव्यं सुधा रसज्ञानां, कामिनां कामिनी सुधा ।
धनं सुधा सलोभानां, शान्तिः संन्यासिनां सुधा ॥१७५॥

आत्मशिक्षा ।

यात्येकतोऽस्तशिखरं पतिरौषधीना-
माविष्कृतोऽरुणपुरःसर एकतोऽर्कः ।
तेजोद्वयस्य युगपद् व्यसनोदयाभ्यां,
लोको नियम्यत इवात्मदशान्तरेषु ॥ १७६ ॥

सद्गुणी का लक्षण ।

स्वश्लाघा परनिंदा च, लक्षणं निर्गुणात्मनाम् ।
परश्लाघा स्वनिंदा तु, लक्षणं सद्गुणात्मनाम् ॥१७७॥

પોતાના ઘરમા ચોરી કરે તે મૂર્ખ દેવને ગાળો દે અને મિત્રનુ માઠુ બોલે તે મૂર્ખ ઘેર સુદરી છતા પરઘરમા ફરે અને પારકી સ્ત્રી સાથે સબધ કરે અને ઘણાનુ એઠુ ખાય તે મૂર્ખ હીણા લોક સાથે વહેવાર કરે તે મૂર્ખ બે જણા છાની વાત કરતા હોય ત્યા બેસે અને બે હાથે માથુ ખણે તે મૂર્ખ પાણીમાં શુકે, પગથી પગ ખજોળે અને નીચ મા ણસની સેવા કરે તે મૂર્ખ લક્ષ્મી મળ્યા પછી આગ લી ઓળખાણ ભૂલી જાય ને માત પિતા ઉપર હુકમ ચલાવે તે મૂર્ખ પુસ્તકો પોતે કોઇ દિવસ વાચે નહિ અને કોઇને વાચવા દે નહિ અને પુસ્તકો બાધી રાખે તે મૂર્ખ એ પ્રમાણે મૂર્ખાઓના લક્ષણ અપાર છે

ઉત્તમ લક્ષણ.

ઉત્તમ પુરૂષોએ અજાણે માર્ગે એકદમ જવુ નહિ, અજાણ્યુ ફળ ખાવુ નહિ, રસ્તામાથી કઈ જણસ જડે તે લેવી નહિ ઘણો વાદવિવાદ કરવો

काक भी काक का विवेक करता है।

काकोऽप्याहूय काकेभ्यो, दत्त्वान्नाद्युपजीवति ।
ततोऽपि हीनस्तदहं, भोगान् भुंजे विना ह्यमून् ॥१८३॥

प्रभु को नमस्कार।

नमस्तुभ्यं जगन्नाथ, विश्वविश्वोपकारिणे ! ।
आजन्मब्रह्मनिष्ठाय, दयावीराय तायिने ॥ १८४ ॥

यह सब घातक है।

हन्ता पलस्य विक्रेता, संस्कर्ता भक्षकस्तथा ।
क्रेतानुमन्ता दाता च, घातकाः सर्व एव ते ॥ १८५ ॥

महात्मा को दुःख नहीं देना चाहिए।

महात्मगुरुदेवाना-मश्रुपातः क्षितौ यदि ।
देशभ्रंशो महद्दुःखं, मरणं च भवेद् ध्रुवम् ॥ १८६ ॥

आघ्रातं परिचुम्बितं परिमुहुर्लीढं पुनः चर्वितं,
त्यक्तं वा भुवि नीरसेन मनसा तत्र व्यथां मा कृथाः ।
हे ! सद्रत्न तदा तवैव कुशलं यद्वानरेणादरा-
दन्तःसारविलोकनव्यसनिना चूर्णीकृतं नाश्मना ।१८७।

यह सब दूसरे के लिये है।

वृक्षच्छाया, यतिद्रव्यं, कीटिकाधान्यसंचयः ।
पिता पालयते कन्या, ते सर्वे परकारणम् ॥ १८८ ॥

કષ્ટથી કદિ બીવુ નહિ સભામા શરમાવુ નહિ, અર્થ વગર બોલવુ નહિ અને નકામી બડાઈ હાકવી નહિ, પ્રસિદ્ધપણુ છોડવુ નહિ, પરાધીન થવુ નહિ અને કોઈના પર પોતાનો બોજો નાખવો નહિ ખોટી બાતમી આપવી નહિ, આદર વગર બોલવુ નહિ, સભામા મશ્કરી કરવી નહિ ઘણુ ઉંઘવું નહિ ઘણુ ખાવુ નહિ અને ચાડીયાને ઘેર રહેવુ નહિ, મ્હોમા ગાળ રાખવી નહિ, કોઇને જોઇ હસવુ નહિ અને કુળવતપણામા ખામી આણવી નહિ, દેખેલી વસ્તુ ચોરવી નહિ અને અતિકૃપણુ થવુ નહિ અને મિત્ર સાથે કલેશ કરવો નહિ ગુરૂ વિના રહેવુ નહિ અન્ન ધન શાશ્વત છે એવુ માનવુ નહિ, સત્ય માર્ગ છોડવો નહિ અસત્ય માર્ગે જવુ નહિ અને કોઈ કાળે ખોટી વાતનુ અભિમાન રાખવુ નહિ

મનુષ્યદેહ.

મનુષ્ય દેહની પ્રાપ્તિ દુર્લભ છે દેહના વિષે મોટો લાભ એ થાય છે કે જે જે પરમાર્થની ઈચ્છાકરીયે

धर्म को करना श्रेष्ठ है ।

संसारम्मि असारे नत्थि सुहं वाहिवेअणापउरे ।
जाणंता इह जीवा न कुणइ जिनदेसियं धम्मं ॥ १९४ ॥
न सा जाई न सा जोणी, न तं ठाणं न तं कुलं ।
न जाया न मुआ जत्थ, सव्वे जीवा अणंतसो ॥१९५॥
अलस्स मोहवन्ना थंभा कोहा य लोह किवनत्तं ।
निद्दा विगहा य कीडा इसा नेह च वीरायतं ॥ १९६ ॥

वचन में दरिद्रता क्यों करना ? ।

प्रियवाक्यप्रसादेन सर्वे तुष्यन्ति जंतवः ।
तस्मात्तदेव वक्तव्यं, वचने का दरिद्रता ? ॥ १९७ ॥

दम्भी से सब ठगाते है ।

त्रिदशा अपि वंच्यंते, दाम्भिकैः किं पुनर्नराः ? ।
देवी यक्षश्च वणिजा, लीलया वंचितावहो ॥ १९८ ॥

रक्षक भक्षक होंगे तो रक्षण कोण करेगा ?

माता यदि विषं दद्यात्, पिता विक्रयते सुतं ।
राजा हराति सर्वस्वं, पूत्कर्त्तव्यं ततः क च ? ॥ १९९ ॥
प्रथमं डंबरं दृष्ट्वा, न प्रतीयाद् विचक्षणः ।
अत्यल्पं पठितं कीरं, मेने च कुट्टिनी यथा ॥ २०० ॥

संग्रह फलदायी है ।

कृतो हि संग्रहो लोके, काले स्यात् फलदायकः ।
मृतसर्पसंग्रहेण, लेभे हारं वणिक् पुरा ॥ २०१ ॥

પોતાનુ માને છે, પરંતુ તે જીવોનો ખોરાક છે. દેહ પરમાર્થ માટે લગાડવો તેમાજ તેનુ સાર્થક છે નહિ તો તે વ્યર્થ ગયો, જે પ્રપંચી મૂર્ખ છે તે પરમાર્થ સુખ કંઈ પણ જાણુતા નથી, તેથી તેમનુ શરીર બીજાના ઉપકારમા આવતુ નથી, સંતોનુ શરીર હમેશા પરના ઉપકારમા આવે છે

સદ્વિદ્યા.

ભાવિક, સાત્વિક, ક્ષમાવંત, દયાશીળ ને નમ્રતાથી અમૃત જેવુ ભાષણ કરનારા હોય છે

સદ્વિદ્યાવંત કારજ કરનાર છતા અભિમાન રહિત ગાનાર પણ ભગવદ્ગુણ ગાનાર અને પૈસાદાર છતાં ભગવદ્ની ભક્તિ કરે છે, સર્વજ્ઞ છતા ઉદાસી, બહુશ્રુત છતા સજ્જન ને સત્વગુણી તથા નીતિમાન છતાં સર્વનો મિત્ર હોય છે

સદ્વિદ્યાવંત, સત્યવચની, શુભવચની, કોમળવચની, મધુરવચની હોય છે એવી સદ્વિદ્યા બહુ સારી છે

स्त्री के स्वाभाविक दोष ।

वंचकत्वं नृशंसत्वं, चंचलत्वं कुशीलता ।
इति नैसर्गिका दोषा, यासां तासु रमेत कः ? ॥२०८॥

पांच अनर्थ ।

मर्मवाग् दासविश्वासः, स्वैः कलिः खलसंगतिः ।
विरोधो बलिभिश्चामी, पंचानर्था प्रपंचकः ॥ २०९ ॥

कर्म की महत्ता ।

नमस्यामो देवान् ननु हतविधेस्तेऽपि वशगा,
विधिर्वंद्यः सोऽपि प्रतिनियतकर्मैकफलदः ।
फलं कर्मायत्तं यदि किममरैः किं च विधिना ?,
नमस्तत्कर्मभ्यो विधिरपि न येभ्यः प्रभवति ॥ २१० ॥

क्रोध क्या नहीं करता ? ।

क्रोधः कृपावल्लिदवानलोऽयं,
क्रोधो भवांभोनिधिवृद्धिकारी ।
क्रोधो जनानां कुगतिप्रदाता,
क्रोधो हि धर्मस्य विघातविघ्नः ॥ २११ ॥

स्वकर्मनिरताः सर्वे नान्यशिक्षामपेक्षते ॥ २१२ ॥

जीवदया सर्व श्रेष्ठ है ।

व्यर्थं दानं मुधा ज्ञानं, वृथा निर्ग्रंथतापि हि ।
अनार्या योगचर्यापि, न चेत् जीवदया भवेत् ॥२१३॥

ભગવાન્‌ની સ્તુતિ નહી કરતા માણસોની સ્તુતિ કવિતા વિગેરેમા કરે છે, તેમજ જે નજરે પડે તેના વખાણ કરવા માડે છે

સ્ત્રીઓના અવયવ વર્ણવે છે તેમજ અનેક પ્રકારના નાટકોના હાવભાવનુ વર્ણન કરે છે, ને પરમાત્માને ભૂલી જાય છે, વૈભવમા ભરાઈ પ્રાણિમાત્રને તુચ્છ ગણે છે અને પોતે નાસ્તિક બને છે

મો ઉપર એક અને પછવાડે બીજુ એવી તેની ટેવ છે, તથા બોલવુ જુદુ ને કરવુ પણ જૂદુ સાચીવાત બાજુ પર મૂકી લોકોને રૂચતી વાતો કરે છે ને એમ પોતાનુ જીવતર પરાધીન કરે છે

સંતક્રિયાઓ, લોકોને બતાવવામાટે ઉપર ઉપરથી કર્યા કરે છે ન કરવાનુ કરવા માડે છે, ને સિધ્ધો માર્ગ મૂકી અમસ્નો જ્યા ત્યા ભરાઇ રહે છે

રાત્રી દિવસ સારા ગ્રથો સાભળતો છતા પોતાના અવગુણો તજતો નથી, ને પોતાનુ હિત

मानभंग नहीं होना चाहिये।

वरं प्राणपरित्यागो, न मानपरिखण्डनम्।
प्राणनाशात् चणं दुःखं मानभंगात् दिने दिने ॥ २२१ ॥

सब भाग्याधीन है।

अन्यथा चिंतितं कार्यं दैवेन कृतमन्यथा।
राजकन्याप्रसादेन मृदंगीमरणं भवेत् ॥ २२२ ॥

कैसे देव देव हो सकते है।

हास्यादिषङ्कं चतुरः कषायान्, पंचाश्रवान् प्रेममदौ च केलिम्।
तत्याज यस्त्याजयते च दोषान्, देवः स सेव्यः कृतिभिः
शिवाय ॥ २२३ ॥

ब्रह्म का लक्षण।

सत्यं ब्रह्म तपो ब्रह्म ब्रह्म चेन्द्रियनिग्रहः।
सर्वभूतदया ब्रह्म एतद्ब्राह्मणलक्षणं ॥ २२४ ॥

ब्राह्मण होने पर शूद्र जैसा कौण है।

ब्रह्मकुले च संभूतः, क्रियाहीनश्च यो नरः।
नाम्ना स ब्राह्मणो भूत्वा, शूद्रापत्यसमो भवेत् ॥२२५॥

शूद्र ब्राह्मण नहीं हो सकते।

जन्मना जायते शूद्रः, संस्काराद् द्विज उच्यते।
शूद्रकुले च संभूतः ब्राह्मणः किं न जायते ॥ २२६ ॥

ગુરૂ કોણ.

સદ્દગુરૂકૃપા મેળવ્યા વિના મનગમતા સત્-કર્મ કરે તે અંધમનુષ્ય ઠોકર ખાઇ ખાડામા પડે તેમ છે આખમા અજન આજવાથી જમીનમા દાટેલુ દ્રવ્ય જેમ દેખાય છે, તેમ સદ્દગુરૂના વચનવડે જ્ઞાનનો પ્રકાશ પડતા સર્વ વસ્તુ જણાય છે

સદ્દગુરૂ વિના જન્મારો ફોકટ અને વ્યર્થ છે, કેમકે તે વિના પરિતાપ ટળતો નથી

મોક્ષ ઇચ્છનારે સદ્દગુરૂને શરણે જવુ મહા મહેનતે ચૌદ વિદ્યા અને ચોસઠ કળાનો અભ્યાસ કર્યો, કિંતુ સદ્દગુરૂ વિના પરમાર્થતત્ત્વરૂપમોક્ષની પ્રાપ્તિ થતી નથી કોઇ હુન્નર કળા શીખવનારને ગુરૂ કહે છે, પણ તે કાઇ મોક્ષ આપનાર સદ્દગુરૂ નથી

પ્રાણી માયારૂપી જાળમા પડી સસારનુ દુ ખ ભોગવે છે, તેમાથી સદ્દગુરૂ તેને છોડાવે છે,

ગર્ભાવાસ ભોગવવાના સકટને તથા ગર્ભથી

ये पिबन्ति तमाखुं वै लक्ष्मीर्नश्यति तद्गृहात् ।
दारिद्र्यं वसति तेषां गुरौ भक्तिर्न संभवेत् ॥ २३४ ॥

घोरे कलियुगे प्राप्ते सर्वे वर्णाश्रमे रताः ।
तमालं भक्षितं येन स गच्छेत् नरकार्णवे ॥ २३५ ॥

ब्रह्मा भी खुश नहीं रहता ।

अज्ञः सुखमाराध्यः सुखतरमाराध्यते विशेषज्ञः ।
ज्ञानलवदुर्विदग्धं ब्रह्मापि तं नरं न रञ्जयति ॥ २३६ ॥

मातंगी प्रथमे प्रोक्ता द्वितीये रजकी मता ।
रजस्वला तृतीये च शूद्रा तुर्ये च वासरे ॥ २३७ ॥

जातिका प्रभाव ।

नेच्छन्ति प्राकृतं मूर्खा मक्षिका चन्दनं यथा ।
क्षीरान्नं शूकरा यद्वद्, घूका इव रविप्रभाम् ॥ २३८ ॥

तमाखुपान निन्दा ।

ब्राह्मणाः क्षत्रिया वैश्याः शूद्राश्च मुनिसत्तम ! ।
श्वपचैः सदृशा ज्ञेयास्तमाखुपानमात्रतः ॥ २३९ ॥

धूम्रपानरतं विप्रं दानं कुर्वन्ति ये नराः ।
दातारो नरकं यान्ति ब्राह्मणो ग्रामशूकरः ॥ २४० ॥

यस्तमाखुं पिबेत् सोऽपि स्वाश्रमान्निरये पतेत् ।
नारदाऽत्र न संदेहः सत्यं सत्यं मयोदितम् ॥ २४१ ॥

સદ્ગુરૂ સાથે સુશિષ્યોનો યોગ થયો અને આત્મજ્ઞાનનુ શ્રવણ ન કરે તો જેમ સારી જમીનમા સારૂ બી વાવ્યા છતા વરસાદ વિના ઉગે નહિ, તેવી રીતે થશે ઉત્તમ જ્ઞાન વિના ભોળા લોકો પાખડી તથા નાસ્તિક મડળીમા પ્રવેશ કરે છે

શિષ્યો કેવા હોય.

શિષ્ય દિલથી સાફ આચારવત કેવળ વૈરાગ્યશીલ અને સસારના બધનમાથી છુટવાને પુરણ ઈચ્છા પામેલો જોઈયે, પરમાર્થે અતિ ઉપયોગી હુશીયાર અને અલખ સ્વરૂપ તરફ લક્ષ રાખે એવો શિષ્ય જોઈયે વળી તે ધીર, ઉદાર અને પરમાર્થ માટે તત્પર જોઇયે વળી તે પરોપકારી, કોઇની અદેખાઈ નહિ કરનાર, અથવા અધર્મમા પ્રવેશ કરનાર અને કાયા, વાચા તથા મનથી હમેશા શુદ્ધ શિષ્ય જોઈયે, તેમજ જન્મ મરણના વિચારોમા સાવધ, ઉત્તમ ગુણ શીખેલો અને બુદ્ધિમાન જોઈયે, વળી

अष्टादशप्रकारं च ब्रह्मचर्यं समाचरन् ।
यत्रेदृग् ग्राहको दानं, तत्स्याद् ग्राहकशुद्धिमत् ॥ २४९ ॥

नित्यवस्तु को न छोडना चाहिए ।

विहाय जम्बुको मांसं, तीरे मीनाय धावितः ।
मीनोऽपि प्राविशत्तोयं, मांसं गृध्रोऽप्यपाहरत् ॥ २५० ॥

व्यसनी की पास लक्ष्मी नहिं जाती है ।

आसन्ने व्यसने लक्ष्म्या, लक्ष्मीनाथोऽपि मुच्यते ।
प्रकृतिव्यत्ययः प्रायो भवत्यंते शरीरिणाम् ॥ २५१ ॥

विषयसेवन निन्दा ।

आमसूत्रव्यूतखट्वा-धिरोहणसहोदरम् ।
भवभूमौ निपाताय, नृणां विषयसेवनम् ॥ २५२ ॥

दुःख की सीमा नहिं है ।

भाविकार्यानुसारेण, वागुच्छलति जल्पताम् ।
अस्मिन्नसारे संसारे, निसर्गेणाऽतिदारुणे ।
अवधिर्नास्ति दुःखानां, यादसामिव वारिधौ ॥ २५३ ॥

साधु की वाणी निष्फल नहीं होती है ।

ब्रुवते हि फलेन साधवो, न तु कण्ठेन निजोपयोगिताम्
कर्म कः स्वकृतमत्र न भुङ्क्ते दुर्जया हि विषया विदुषापि

बुद्धिशाली कोण है ? ।

झटिति पराशयवेदिनो हि विज्ञाः ॥ २५५ ॥

ગતિમાથી બીજી ગતિમા ઉત્પન્ન થાય છે, તે મોક્ષ આપવાને સમર્થ નથી જેના ઉપર સદ્ગુરૂની પૂર્ણ કૃપા છે તેની આગળ કોઇનુ સામર્થ્ય ચાલતુ નથી, કેમકે તેણે જ્ઞાનદૃષ્ટિથી સર્વ વૈભવ તુચ્છ કરી દીધો છે આ ઠેકાણે દેવતારૂપ દેવ જાણવા

બીજા અસત્ શિષ્ય છે તે માયામા ફસાયા છે વિષયો ભોગવવાની અ ત કરણમા પ્રીતિ છતા ઉપરથી પરમાર્થ ઉપર પ્રીતિ બતાવે છે, સ સારમા આન દમાની પરમાર્થને મશ્કરીમા ઉડાવનાર અને નીચ કામમા લ પટ થયેલા શિષ્યો ઘણા છે, તેમને ઉપદેશ કેવો લાગે છે તો કે જેમ ડુક્કરને ચ દન ચોપડીએ અથવા પાડાને સુગ ધી અત્તર લગાડીયે તેવી રીતે વિષયલ પટને આત્મજ્ઞાનનો વિવેક લાગે છે, વળી ગધેડા જે ઉકરડામા આળોટે છે, તેને ખુશબોદાર ફુલની માળા શા કામની? તેમજ અ ધકારમા ભમનાર ઘુવડને રાજહ સની સ ગત શા કામની! તેમજ વિષયનો જાનેયો થઈ નર્કમા પડનારને ભગવાનની

पंचविंशतितत्त्वज्ञो यत्र तत्राश्रमे रतः ।
जटी मुंडी शिखी वापि मुच्यते नात्र संशयः ॥ २६३ ॥

असदकरणादुपादानग्रहणात्सर्वसंभवाभावात् ।
शक्तस्य शक्यकरणात् कारणभावात् च सत्कार्यम् ॥२६४॥

भेदानां परिमाणात् समन्वयात् शक्तितः प्रवृत्तेश्च ।
कारणकार्यविभागादविभागाद् वैश्वरूप्यस्य ॥ २६५ ॥

ब्रह्माकी स्तुति ।

रजोजुषे जन्मनि सत्त्ववृत्तये स्थितौ प्रजानां प्रलये तमःस्पृशे।
अजाय सर्गस्थितिनाशतंत्रिणे त्रयीमयाय त्रिगुणात्मने नमः॥
पुरुषस्य दर्शनार्थं कैवल्यार्थं तथा प्रधानस्य ।
पुग्वन्धवदुभयोरपि संयोगस्तत्कृतः सर्गः ॥ २६६ ॥

रागान्धकी दशा कैसी होती है ।

दृश्यं वस्तु परं न पश्यति जगत्यन्धः पुरोऽवस्थितं,
रागान्धस्तु यदस्ति तत्परिहरन् यन्नास्ति तत् पश्यति ।
कुन्देदीवरपूर्णचन्द्रकलशश्रीमल्लतापल्लवा–
नारोप्याशुचिराशिषु प्रियतमा–गात्रेषु यन्मोदते ॥ २६७ ॥

चाद्यऽपि यदि चोद्यं स्यात् तव चोद्यं चोद्यते मया ।
तस्माच्चोद्यं परीहार्यं नास्ति चोद्यस्य चोद्यता ॥ २६८ ॥

અને ચોરાશી લાખ જીવાયોનિમા ભટકે છે, અને તેનો ભવાન્ત થતો નથી જ્ઞાનીને આ સ સાર બળતા અગ્નિ સમાન ભાસે છે અને વિષયો તે વિષ સરખા લાગે છે જ્ઞાની પુરૂષ પોતાના અ તરમા સર્વ ઋદ્ધિ દેખે છે ગુફામા રહેલુ અ ધારૂ લાકડીયોના માર મારવાથી નાશ પામતુ નથી, વા ગુસ્સો કરવાથી નાશ પામતુ નથી, પણ દીવા વડે તુરતજ તે નાશ પામે છે, અને તે ક્યા ગયુ તેની પણ સમજણ પડતી નથી, તેવી રીતે જ્ઞાનરૂપી દીવાવડે મનનુ અ ધારૂ નાશ પામે છે વળી જ્ઞાની, સર્વ ઉપાધિ દૂર કરી અ સાધ્ય, અલક્ષ્ય, અગોચર, આત્મતત્ત્વ સાધ્ય કરે છે, દેવ શુ તથા ભક્ત શુ તેનુ મૂળ જાણી લે છે વળી આત્મજ્ઞાની સ સારમાથી અને લોભના હાથમાથી અકસ્માત્ નીકળી ગયો વળી જ્ઞાનનો વિવેક મજબુત થવાથી નિશ્ચયને ઘણુ જોર આવ્યુ, પછી વૈરાગ્યના બળથી અવગુણનો સ હાર કર્યો વળી જ્ઞાનીએ પરા ધીનતાને ત્યાગી, મમતા ઉપર છાપ મારી, મનને પોતાના સ્વરૂપમા લીન કર્યુ વળી જ્ઞાની ભૂલને ભૂલી

अच्छे का संग अच्छा ।

वरं न राज्यं न कुराज्यराज्यं, वरं न दारा न कुदारदाराः ।
वरं न मित्रं न कुमित्रमित्रं, वरं न शिष्यो हि कुशिष्यशिष्यः २७६

दिवा निरीक्ष्य वक्तव्यं, रात्रौ नैव च नैव च ।
विचरन्ति महाधूर्ताः, वटे वररुचिर्यथा ॥ २७७ ॥
स्त्रीणां चरित्रं पुरुषस्य भाग्यं देवो न जानाति कुतो मनुष्यः ।

क्रोध निन्दा ।

क्रोधो मूलमनर्थानां क्रोधः संसारवर्धनः ।
धर्मक्षयंकरः क्रोधस्तस्मात्क्रोधं विवर्जयेत् ॥ २७८ ॥

निन्दा अच्छी नहीं है ।

मा मतिः परदारेषु परद्रव्येषु मा मतिः ।
परापवादिनी जिह्वा मा भूदेव कदाचन ॥ २८० ॥

वीर कोण है ? ।

विरला जानंति गुणा विरला पालन्ति निद्धने नेहं ।
विरला परकज्जकरा परदुक्खे दुक्खिया विरला ॥ २८१ ॥

सज्जन प्रशंसा ।

सुजनो न याति विकृतिं परहितनिरतो विनाशकालेऽपि ।
छेदेऽपि चंदनतरुः सुरभयति मुखं कुठारस्य ॥ २८२ ॥

કર્મ.

કર્મનુ પ્રતિપાદન જ્ઞાનીએ ગ્રથોમા કર્યુ છે તે કર્મ આઠ પ્રકારનુ છે ૧ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ૨ દર્શના વરણીય કર્મ. ૩ વેદનીય કર્મ ૪ મોહનીય કર્મ ૫ આયુષ્ય કર્મ ૬ નામ કર્મ ૭ ગોત્ર કર્મ ૮ અતરાય કર્મ

૧ જ્ઞાનાવરણીય કર્મથી આત્માને વિષે પાચ પ્રકારના જ્ઞાનનુ આચ્છાદન થાય છે. જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો સર્વથા નાશ થવાથી કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે તેથી લોકાલોકમાં રહેલા સકળ પદાર્થનુ યથાર્થ સ્વરૂપ ભાસે છે કેવળજ્ઞાન કદિ નાશ પામતુ નથી કેવળ જ્ઞાન થયા બાદ સસારમા ભટકવાનુ રહેતુ નથી

૨ દર્શનાવરણીય કર્મના ક્ષયથી આત્માનો સામાન્ય ઉપયોગ ઉત્પન્ન થાય છે, આત્માના વિશેષ ઉપયોગનુ નામ જ્ઞાન છે અને સામાન્ય ઉપયોગનુ નામ દર્શન છે

૩ વેદનીય કર્મ શાતા અશાતા રૂપ છે પુણ્યના

विचित्रता कहाँ होती है ।

किं चित्रं यदि शास्त्रवेदिनिपुणो विप्रो भवेत् पंडितः ?,
किं चित्रं यदि नीतिशास्त्रनिपुणो राजा भवेद्धार्मिकः ? ।
तच्चित्रं यदि रूपयौवनवती साध्वी भवेत् कामिनी,
तच्चित्रं यदि निर्धनोऽपि पुरुषः पापं न कुर्यात् क्वचित् २६०

भाग्य समयपर फलता है ।

नैवाकृतिः फलति नैव कुलं न शीलं,
विद्याऽपि नैव न च यत्नकृतापि सेवा ।
भाग्यानि पूर्वतपसा किल संचितानि,
काले फलन्ति पुरुषस्य यथेह वृक्षाः ॥ २६१ ॥

धनान्ध क्या नहीं करता ? ।

यद् दुर्गामटवीमटन्ति विकटं क्रामन्ति देशान्तरं,
गाहन्ते गहनं समुद्रमतनुक्लेशां कृषिं कुर्वते ।
सेवन्ते कृपणं पतिं गजघटासंघट्टदुःसंचरं,
सर्पन्ति प्रधनं धनान्धितधियस्तल्लोभविस्फूर्जितम् ॥२९२॥

जिनस्तुति—

सर्वज्ञमीश्वरमनन्तमसङ्गमग्र्यं,
सार्व्वीयमस्मरमनीशमनीहमिद्धम् ।
सिद्धं शिवं शिवकरं करणव्यपेतं,
श्रीमज्जिनं जितरिपुं प्रयतः प्रणौमि ॥२९३॥

પાત્ર, વસતિ આપવાથી વિશેષ પુણ્ય બધાય છે તેમજ ખોડા ઢોગની સાર મભાળ લેવાથી પુણ્ય બધાય છે, સાધુ સાધ્વી પ્રમુખને અનેક પ્રકારના ગ્રથો–પુસ્તકો લખાવી આપવાથી પુણ્યબધ થાય છે વળી તેમજ માબાપ વિનાના છોકરાને વિદ્યાદાન આપવાથી પુણ્યબધ થાય છે વળી તેમા યાદ રાખવુ કે જે તે કાર્યકરે પણ ભાવના સારી રહેવી જોઇએ ધર્મના કાર્ય કરીને એમ ચિતવે છે કે અરે! મે નકામા રૂપૈયા વા મહેનત કરી મનમા પશ્ચાત્તાપ કરે તો પુણ્યબધ બગબર થતો નથી મનોબળ એક સરખુ રહેવુ જોઇએ તે ઉપર એક દ્દષ્ટાત નીચે મુજબ જાણવુ —

એક ગ્રહસ્થશેઠને ઘેર એક મુનિરાજ ભોજન પાણી વહોરવા પધાર્યા, ત્યારે શેઠને મનમા ખૂબભાવ ઉત્પન્ન થયો તે મુનિરાજને વાઢીથી ઘી (ધૃત) વહોરાવવા લાગ્યો વહોરાવતા મુનિરાજના પાત્રમા ઘીની ધારા અખડ પડવા લાગી, મુનિરાજે

मद्य–तूर्य–ग्रह–ज्योतिर्भूषा–भोजनविग्रहाः ।
स्रग्दीपवस्त्रपात्री गा दशधा परिकल्पिताः ॥ ३०२ ॥

मासी की लडकी से विवाह नहिं करना चाहीए ।

मातृस्वसृसुतां भोक्तुं मोहितो येन कांक्षति ।
न मद्यतस्ततो निन्द्यं दुःखदं विद्यते परम् ॥ ३०३ ॥

मद्यपानकी स्थिति ।

मूत्रयन्ति मुखे श्वानो वस्त्रं मुष्णन्ति तस्कराः ।
मद्यमूढस्य रथ्यायां पतितस्य विचेतसः ॥ ३०४ ॥
विवेकः संयमः क्षान्तिः सत्यं शौचं दया दमः ।
सर्वे मद्येन सूद्यन्ते पावकेनेव पादपाः ॥ ३०५ ॥

निर्लज्जकी स्थिति ।

तं तं नमति निर्लज्जो यं यमग्रे विलोकते ।
रोदिति भ्रमति स्तौति रौति गायति नृत्यति ॥ ३०६ ॥

ताडनके गुण ।

लालने बहवो दोषास्ताडने बहवो गुणाः ।
तस्मात्पुत्रं च शिष्यं च ताडयेन्न तु लालयेत् ॥ ३०७ ॥

पर्व–प्रशंसा ।

चतुर्दश्यष्टमी च अमावास्या च पूर्णिमा ।
पर्वाण्येतानि राजेन्द्र रविसंक्रान्तिरेव च ॥ ३०८ ॥

ફક્ત વિશેષ ઘી લીધુ તે પણ તને ફાયદો જાણી લીધુ છે એમ કહી મુનીશ્વર ચાલતા થયા આ દ્રષ્ટાંત ઉપરથી સાર લેવાનો કે કોઇ વખત પુણ્યનાં કાર્ય કરતા આપણે સામા ધણી ઉપર વહેમ લાવીયે છીએ, પરન્તુ જેવી પરિણામની ધારા તેવું ફળ થાય છે અન્ય કોઈ મહાત્મા સત્પાત્ર હોય અને તેમના ભણી જો આપણે ગેરવર્તણુંકથી વર્તીએ, અને તે કદાપિ આપણા ઘેર આવ્યા ત્યારે મનમા એમ ચિતવ્યુ કે આ તો મહાત્મા ઠીક નથી, પણ વહોરાવ્યા વિના છૂટકો નથી એમ ધારી વહોરાવે તો તેને પુણ્યનો બધ, પરિણામ વિના શી રીતે યથાયોગ્ય થઇ શકે ? જેમ મત્ર જે છે તે શ્રદ્ધા (આસ્તા) તથા ગુરૂ ગમ વિધિ વિના બરાબર ફળ આપી શકતો નથી, તેમ દરેક પુણ્યના કાર્ય સારા પરિણામ વિના ફળ આપી શકતા નથી કેટલાક તો કીર્તિના ભિખારી કે જે પોતે જે જે સારા કાર્ય કર્યા હોય છે, તે તે બીજાઓની આગળ બડાઇથી કહી બતાવે છે, તે બડાઈ હાક વામા સાર એ રહ્યો હોય છે કે મારી સર્વ લોકો

आगमकी आवश्यकता ।

इह किल कलिकाले चण्डपाखण्डिकीर्णे
व्यपगतजिनचन्द्रे केवलज्ञानहीने ।
कथमिव तनुभाजां संभवेद् वस्तुतत्त्वाऽ-
वगम इह यदि स्यान्नागमः श्रीजिनानाम् ॥ ३१५ ॥

लोभादि निन्दनीय है ।

लोभश्चेदगुणेन किं पिशुनता यद्यस्ति किं पातकैः ?,
सत्यं चेत्तपसा च किं शुचि मनो यद्यस्ति तीर्थेन किम् ? ।
सौजन्यं यदि किं निजैः सुमहिमा यद्यस्ति किं मंडनैः?,
सद्विद्या यदि किं धनैरपयशो यद्यस्ति किं मृत्युना ? ॥

वैशेषिककी मुक्ति निन्दनीय है ।

वरं वृन्दावने रम्ये क्रोष्टुत्वं परिवाञ्छितम् ।
न तु वैशेषिकीं मुक्तिं गौतमो गन्तुमिच्छति ॥ ३१७ ॥

तीर्थ—प्रशंसा ।

अन्यस्थाने कृतं पापं, धर्मस्थाने विनश्यति ।
धर्मस्थाने कृतं पापं, वज्रलेपो भविष्यति ॥ ३१८ ॥

अन्यक्षेत्रे कृतं पापं, तीर्थक्षेत्रे विनश्यति ।
तीर्थक्षेत्रे कृतं पापं वज्रलेपो भविष्यति ॥ ३१९ ॥

કેમ વાપરવી તેની રીત જાણતા નથી તેથી માનવ ભવમા મળેલી શક્તિયો, આયુષ્ય ખૂટતા પાછી પર ભવમા મળતી નથી તમે વિચાર કરો કે કુમારપાળ રાજાના જીવે પૂર્વભવમા શુ મોટુ ધર્મ કર્મ કર્યું હતુ ? કથા કોષ નામનો ગ્રંથ જોતા માલુમ પડે છે કે કુમારપાળે સત્ય ભાવનાથી અને ચોખા દિલથી પરમેશ્વરની ફુલથી પૂજા કરી અને એવુ પુણ્ય સપાદન કર્યું કે કુમારપાળરાજા તરીકે ઉત્પન્ન થયા દુનિયામા જે પ્રાણીઓ સુખને ભોગવતા જણાય છે તે સર્વ પૂર્વભવના પુણ્ય જાણવા સારી વા નઠારી ક્રિયાઓ નિષ્ફળ જતી નથી માટે દરેક મનુષ્યે મન, વચન અને કાયાથી સારી ક્રિયાઓ કરવી ના કરે તેને કોઇ પકડી બાધતુ નથી કહેનાર કહી જાણે છે પણ વર્તવુ પોતાના હાથમા છે, વાચનાર તો ઘણા છે, પણ તેનો અર્થ ગ્રહણ કરનાર થોડા છે, મનના જેટલા ખોટા ભાવથી ચિતવન થાય છે તેટલુ પાપ કર્મ બધાય છે, કોઈનુ બૂરૂ મનથી ચિતવીએ અને તે માણસનું બૂરૂ ના થાય તો પણ બૂરૂ ચિતવનારને

योग्यकी प्रति योग्य ।

शठं प्रति शाठ्यं कुर्यात्, आदरं प्रति चादरं ।
त्वया स मुच्यते पक्ष, मया च नाम्यते शिरः ॥२२६॥

शृंगारवर्णन ।

क्षौरं मज्जनवस्त्रभालतिलकं गात्रेषु गंधार्चनम् ।
कर्णौ कुण्डलमुद्रिका च मुकुटं पादौ च चर्मायतौ ।
हस्तं खड्गकटारकं कटिछुरि विद्याविनीतं मुखे ।
ताम्बूलं करकंकणं चतुरता शृंगारके षोडशः ॥ २२७ ॥

परपीडा पाप है ।

अष्टादशपुराणेषु, व्यासस्य वचनद्वयम् ।
परोपकारः पुण्याय, पापाय परपीडनम् ॥ २२८ ॥

शूरवीरता ।

अनेन तव पुत्रस्य, प्रसुप्तस्य वनान्तरे ।
शिखामाक्रम्य पादेन, खड्गेन पातितं शिरः ॥ २२९ ॥

वनिकपुत्र ।

आदौ नम्रः पुनर्नम्रः, कार्यक्लेशेषु निष्ठुरः ।
कार्यं कृत्वा पुनर्नम्रः, शिश्नुतुन्यवणिक्सुतः ॥ २३० ॥

नरक–प्रतिति ।

यत्र नास्ति मनःप्रीतिः, यत्र न प्रियदर्शनम् ।
यत्रास्ति परतन्त्रत्वं, तद्राज्यं नरकं विदुः ॥ २३१ ॥

મળતુ નથી સુકા રોટલાના પણ સાસા થાય છે શરીર ઉપર વસ્ત્ર પણ પૂરતુ પહેરવા નથી, હવે હુ કઈ સારૂ કામ કરૂ તો પુણ્ય થાય અને તેથી સુખી થાઉ એમ વિચારી વગડામા ગયો. ત્યા એક હરણિના બચ્ચાની પાછળ કુતરૂ દોડયુ અને હરિણીનુ બચ્ચુ નાસીને પેલા ભીખારીના સામુ આવ્યુ આ ભીખારીને દયા ઉત્પન્ન થઇ અને તેને એકદમ ઝાલી લીધુ અને આશ્વાસના આપી એટલામા બચ્ચાના વિયોગથી દુખી થએલી એવી હરિણી તેની શોધ કરતી ત્યા આવી, ત્યારે ભીખારીએ પ્રેમપૂર્વક બચ્ચા ઉપર હાથ ફેરવી કહુ કે મારા વ્હાલા બચ્ચા! તારો હુ શુ ઉપકાર કરૂ, તને શુ ખાવા આપુ, તને શાતિ શી રીતે આપુ એમ દયાના પ્રેમભાવથી રડી પડ્યો અને તેને બે ચાર બચ્ચીઓ કરી તેની મા આગળ છોડી મૂકયુ તેની મા જાણે નવો અવતાર પામી ના હોય એમ ખુશી થવા લાગી, અને બચ્ચુ પણ ખૂબ આનદ પામ્યુ બચ્ચાની માએ આકાશ સામુ મુખ કરી આ ભીખારીને ખગ ઇગરથી આશિષ આપી હવે

त्वत्तीरे वसतस्त्वदम्बु पिवतस्त्वद्ध्यानध्यातः सदा,
त्वन्नामस्मरतस्त्वदर्पितदृशः स्यान्मे शरीरव्ययः ॥
सपत्नीदर्शनं दूरे, श्रुतं नामाप्यसौख्यदं ।
गङ्गा विप्राय नो तुष्टा, श्रुतं शैलसुतेति यत् ॥ ३३९ ॥

प्रश्न ।

किं तद्वर्णचतुष्टयेन वनजं वर्णैस्त्रिभिर्भूषणं ।
आद्यैः के न महीद्वयेन विहगो मध्ये द्वये प्राणदः ।
व्यस्ते गोत्रतुरङ्गचारिरखिलं प्रान्ते च संप्रेषणं ।
ये जानन्ति विचक्षणाः क्षितितले तेषामहं किंकरः ॥

जीवदया प्रशंसा ।

तत् श्रुतं यातु पातालं, तच्चातुर्यं विलीयताम् ।
ते विशन्तु गुणा वह्नौ, यत्र जीवदया नहि ॥ ३४१ ॥

पापकी अतिरेकता ।

साधुस्त्रीबालवृद्धानां, पीडितानां च केनचित् ।
उल्लङ्घने च तीर्थानां, विमानं स्थिरतां भजेत् ॥ ३४२ ॥

निवृत्ति फलदायी है ।

न मांसभक्षणे दोषो, न मद्ये न च मैथुने ।
प्रवृत्तिरेषा भूतानां, निवृत्तिस्तु महाफला ॥ ३४३ ॥

नारी निन्दा ।

दर्शने हरते चित्तं, स्पर्शने हरते बलम् ।
संगमे हरते वीर्यं, नारी प्रत्यक्षराक्षसी ॥ ३४० ॥

એવામા રાજાનો પુત્ર આવ્યો જેણે પોતાનો હાર ઓળખ્યો અને સર્વ હકીકત કહી રાજા ખુશી થયો અને ભીખારીને કહ્યુ કે હુ તારા ઉપર પ્રસન્ન થયો છુ માટે તારે જે માગવુ હોય તે માગ ત્યારે ભીખારીએ વિચાર કીધો કે હુ શુ માગુ ? મારૂ પુણ્ય હશે તો સર્વ આવી મળશે માગ્યાથી મળશે તે ક્યાસુધી રહેશે ? એમ વિચારી રાજાને કહ્યુ કે-સાહેબ મને પુણ્ય થાય તે રસ્તે લગાડો એ સિવાય મારે કશુ જોઈતુ નથી રાજાએ આ ભિખારીની નિસ્પૃહતા જોઈ તેને એક સારૂ ઘર રહેવા આપ્યુ અને તેને ખાવાનો બદોબસ્ત કરી આપ્યો. ભિખારી મનમા સમજવા લાગ્યો કે—પેલા હરિણના બચ્ચાને બચાવ્યુ, તેનુ આ ફળ થયુ અહો આપણે જેવુ વાવીએ તેવુ લણીયે એ ખરી વાત છે જેવી કરણી તેવી પાર ઉતરણી—આ નાની સરખી શિખામણ સર્વ શાસ્ત્રનો સાર છે એરંડો વાવીને એમ આશા રાખીએ કે—હવે કેરીઓ ખાઇશુ, તો એ આશા જેમ નિરર્થક છે તેમ વિષ ભક્ષણ કર્યાથી જીવવાની આશા

अर्थं धर्मं च मोक्षं च वेश्मेव गृहमेधिनः ।
आसादितप्रवेशोऽयं खनत्याखुरिव स्मरः ॥ ३४८ ॥

कुसंसर्ग निन्दा ।

कुसंसर्गात्कुलीनानां भवेदभ्युदयः कुतः ।
कदली नंदति कियद्बदरीतरुसंनिधौ ॥ ३४९ ॥

अधर्म निन्दा ।

चक्रवर्त्यप्यधर्मः सन् जन्म तल्लभते पुनः ।
कदन्नमपि संप्राप्तं यत्र राज्याय मन्यते ॥ ३५० ॥

महाकुलप्रसूतोऽपि धर्मोपार्जनवर्जितः ।
भवेद्भवान्तरे श्वेव परोच्छिष्टान्नभोजनः ॥ ३५१ ॥

धर्महीनो द्विजन्मापि नित्यं पापानुबन्धकः ।
बिडाल इव दुर्वृत्तो म्लेच्छयोनिषु जायते ॥ ३५२ ॥

बिडालव्यालशार्दूलश्येनगृध्रादियोनिषु ।
भवन्ति भूयिष्ठभवा भविनो धर्मवार्जिताः ॥ ३५३ ॥

धर्महीनाः कृमयः स्युरसकृच्छकृदादिषु ।
कुक्कुटादेर्लभन्ते च चञ्चुचरणताडनम् ॥ ३५४ ॥

कर्मका फल ।

किं च प्रत्यक्षमीक्ष्यन्ते जलस्थलखचारिणः ।
प्राणिनो विविधं दुःखमापेदानाः स्वकर्मजम् ॥ ३५५ ॥

तत्र वारिचराः स्वैरं खादन्त्यन्योन्यमुत्सुकाः ।
धीवरैः परिगृह्यन्ते गिल्यन्ते च बकादिभिः ॥ ३५६ ॥

નથી માટે મનુષ્ય જન્મ પામી સારા કર્મ કરવા કે જેથી પરભવમા દુઃખ ભોગવવા પડે નહી હુ ભિખારી તરીકે ઉત્પન્ન થયો છુ, પણ ભિખારીપણુ ટાળવાની શક્તિ મારી પાસે મૌજુદ છે કારણ કે જેની પાસે ધન નથી, તો પણ જન્મની સાથે લાવેલુ ધન હયાત છે, તે એ છે કે—એક મનરૂપ ધન, બીજુ વચનરૂપ ધન, અને ત્રીજુ કાયારૂપ ધન, પ્રથમ મનથી સર્વ જીવોનુ શુભ વાછવુ, મન એક ઘોડા સમાન છે વળી મન મરકટ સમાન છે, તેને વશ રાખવુ, મનથી થતા અનેક પ્રકારના દોષો થવા દેવા નહીં વળી વચનથી કોઈની લાગણી દુખાય એવુ વચન બોલવુ નહી તેમજ વાણી સારા માર્ગે વાપરવી પ્રભુનુ નામ વાણીથી બોલવુ, કોઈને સારો ઉપદેશ આપવો કાયાથી બીજા જીવોનુ બૂરૂ થાય એવુ કામ કરવું નહીં, પરના ઉપકારાર્થે કાયાને પ્રવર્તાવવી એમ ત્રણ પ્રકારનુ ધન જેની પાસે છે, તે કદાપિ ભીખારી કહેવાય નહીં અને દુનિયાના વ્યવહારમા લોકો તેને ભીખારી કહે તેથી તેનું કઇ ન્યૂન થતુ નથી

तृष्णा।

आसंसारं सरिन्नाथः किं तृप्यति सरिज्जलैः।
सरित्पतिपयोभिर्वा किमेष वडवानलः ॥ ३६४ ॥
अन्तको जन्तुभिः किं वा, किमेधोभिर्हुताशनः।
सुखैर्वैषयिकैरात्मा किं तथैव कदाचन ॥ ३६५ ॥
सत्कारयन्ति ह्यात्मानं, कृत्वाप्यागांसि मायिनः।
अत्युग्रपुण्यपापानां, फलमत्रैव जन्मनि ॥ ३६६ ॥

पक्षपाती।

सहजान्धदृशः स्वदुर्नये परदोषेक्षणदिव्यचक्षुषः
स्वगुणोच्चगिरो मुनिव्रताः परवर्णग्रहणेष्वसाधवः ॥३६७॥
त्यजन्त्यसूञ्शर्म च मानिनो वरं,
त्यजन्ति न त्वेकमयाचितव्रतम् ॥ ३६८ ॥
तत्र दायकशुद्धं तन्न्याय्यार्थो ज्ञानवान् सुधीः।
निराशंसोऽननुतापी दायकः प्रददाति यत् ॥ ३६९ ॥

भाग्यहीनकी दशा।

खल्वाटो दिवसेश्वरस्य किरणैः सन्तापितो मस्तके,
वाञ्छन् देशमनातपं विधिवशात्तालस्य मूलं गतः।
तत्राप्यस्य महाफलेन पतता भग्नं सशब्दं शिरः,
प्रायो गच्छति यत्र भाग्यरहितस्तत्रैव यान्त्यापदः ।३७०।

कायाकी शोभा कीससे है ?।

श्रोत्रं श्रुतेनैव न कुण्डलेन, दानेन पाणिर्न तु कङ्कणेन।
विभाति कायः करुणापराणां, परोपकारैर्न तु चन्दनेन ।३७१।

કોઇને દયા આવશે નહિ અમો અમારા પેટની દયાને માટે આવીએ છીએ એટલુ સમજવાનુ નથી કિંતુ તમારા પેટની દયા પણ અમારા ભેગી કરવા આવીએ છીએ તે તમારાથી સમજાતુ નથી કોઇ લક્ષ્મી સાથે લેઇ ગયો નથી અને કોઈ લક્ષ્મી સાથે લેઇ જનાર નથી, પુણ્યવડે લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે તેને સારા માર્ગે વાપરી નહીં, તો પરભવમા લક્ષ્મી વિના નિર્ધન થવુ પડશે, અને અમારી પેઠે ભીખ માગવી પડશે પેટ ભરવુ પણ મુશ્કેલ થઈ પડશે જુઓ તો ખગ, કેટલાક જીવો કોઇ રાજાને ત્યા જન્મે છે અને કોઈ ખીચારા ભીખારીને ત્યા જન્મે છે. તેનું કારણ સારા કર્મ અને નઠારા કર્મ જાણવા. કર્મની કેવી વિચિત્ર દશા છે ઘડીમાં કર્મ રાજા બનાવે છે અને ઘડીમાં રંક બનાવે છે આ પ્રમાણે ભીખારી વિચારવા લાગ્યો અને રાજાએ આપેલા ઘરમા રહેવા લાગ્યો પોતે જેટલુ અન્ન ખાતો તેમાથી ચોથો ભાગ ગરીબોને આપતો ગરીબ, દુખી, રોગી, જાનવરોની માવજત કરતો વળી ભીખારી લોકોના છોકરાઓને

परमात्मा कोण है ?।

दूषणेभ्यो विनिर्मुक्तो-ऽष्टादशभ्यो भवेद्धि यः ।
प्रातिहार्याष्टकैर्युक्तः, परमात्मा स उच्यते ॥ ३७९ ॥

श्री आदीश्वर स्तुति ।

श्रीशत्रुंजयभूषणं जिनवरं श्रीनाभिभूपात्मजं,
सेन्द्रैर्नाकिवरैर्नरेन्द्रनिकरैर्भक्त्या प्रणुन्नैर्नतम् ।
ज्ञानं यस्य त्रिकालवस्तुविषयं लोकेतराभासकं,
सर्वेषां हितदं कृपारसमयं वन्दे तमादीश्वरम् ॥३८०॥

विद्या-प्रशंसा ।

विद्या नाम नरस्य कीर्तिरतुला भाग्यक्षये चाश्रयो,
धेनुः कामदुधा रतिश्च विरहे नेत्रं तृतीयं च सा ।
सत्कारायतनं कुलस्य महिमा रत्नैर्विना भूषणं,
तस्मादन्यमुपेक्ष्य सर्वविषयं विद्याधिकारं कुरु ॥३८१॥

लोभनिन्दा ।

अतिलोभो न कर्त्तव्यश्चक्रं भ्रमति मस्तके ।
अतिलोभप्रसादेन, सागरः सागरं गतः ॥ ३८२ ॥

मालवदेश प्रशंसा ।

मालवे पञ्चरत्नानि कंट भाटा पर्वताः ।
चतुर्थं वस्त्रहरणं पञ्चमं प्राणघातकाः ॥ ३८३ ॥

ઉત્પન્ન થાય છે. એમ દરેક યોનિમા પરિભ્રમણ કરતા કોઇ મહાપુણ્યથી મનુષ્યોનો અવતાર આવે છે મનુષ્યના અવતારમાં કોઈ રાજા તરીકે ઉત્પન્ન થાય છે કોઈ રંક તરીકે ઉત્પન્ન થાય છે, કોઇ બહેરા હોય છે, કોઇ પાગળા થાય છે, કોઈ સ્રી તરીકે ઉ ત્પન્ન થાય છે કોઈ પુરૂષ તરીકે ઉત્પન્ન થાય છે, કોઈ રોગી થાય છે, કોઇ ભોગી થાય છે આ સંસારમા માતા તે કોઈ વખત પોતાની સ્રી તરીકે ઉત્પન્ન થાય છે, અને પોતાની સ્રી તે કોઇ વખત પોતાની માતા થાય છે, પિતા તે કોઈ વખત પુત્ર તરીકે ઉત્પન્ન થાય છે, અને પુત્ર તે પિતા તરીકે ઉત્પન્ન થાય છે પોતાની બેન કોઇ ભવમા સ્રી તરીકે ઉત્પન્ન થાય છે, પોતાના મિત્ર, કોઇ ભવમા પોતાની સ્રી તરીકે ઉત્પન્ન થાય છે વળી કોઇ વખત આ જીવ ઘરનો માલીક છતા મરીને પોતાને ઘેર કુતરા તરીકે ઉત્પન્ન થાય છે, અને જ્યારે પૂર્વ ભવના અભ્યાસથી ઘરમા પેસે છે, ત્યારે પોતાનાજ દીકરા લાકડીઓ મારી કાઢી મૂકે છે વળી કોઈ વખત મનુષ્ય મરીને પોતાના

विघ्नैः पुनः पुनरपि प्रतिहन्यमानाः,
प्रारब्धमुत्तमजना न परित्यजन्ति ॥ ३८८ ॥

धूर्त्त कौन है ? ।

नराणां नापितो धूर्तः, पक्षिणां चैव वायसः ।
चतुष्पदे शृगालस्तु, स्त्रीणां धूर्ता च मालिनी ॥३८९॥

विद्या आदि का मूळ क्या ?

विज्झामूलं च विनओ, लच्छीमूलं तहा अवीसासो ।
भवमूलं महिलाओ, दानमूलं च कित्तीओ ॥ ३९० ॥

नरककी आगाही ।

अत्यन्तकोपः कटुका च वाणी,
दरिद्रता च स्वजनेषु वैरम् ।
नीचप्रसंगः कुलहीनसेवा,
चिह्नानि देहे नरकस्थितानि ॥ ३९१ ॥

कैसी लक्ष्मी अच्छी है ? ।

किं तया क्रियते लक्ष्म्या, या वधूरिव केवला ।
या च वेश्येव सामान्या, पथिकैरुपभुज्यते ॥ ३९२ ॥

निन्दनीय क्या है ? ।

किं गीतं कण्ठहीनस्य, किं रूपं गुणहीनस्य ।
किं धनं दानहीनस्य, मानहीनस्य भोजनम् ॥३९३॥

વિચિત્ર છે કર્મના યોગે સંસારમાં અનેક પ્રકારના અવતારો ધારણ કરવા પડે છે કર્મના યોગે ઉચ્ચ દશા પામીને નીચ કૃત્ય કરે તો નીચ અવતાર ધારણ કરવા પડે છે પૈસાદાર ભોગી થઈને જે મનુષ્યો, ધર્મ કૃત્ય વીસરી જાય છે, તે પશ્ચાત્તાપ પામે છે જે લોકો શાતા વેદનીયના યોગે સુખ પામી દુ ખ વીસરી જાય છે તે ધર્મના ઉપર ધ્યાન આપી શકતા નથી દુ ખમાં પ્રભુને ભજવાનુ મન થાય છે, તેમજ સારા વિચારો ઉત્પન્ન થાય છે ગરીબ અવસ્થા થાય ત્યારે ગરીબ એમ ચિંતવે છે કે—જો હુ પૈસાદાર થાઉં તો હવે સર્વ લોકોને સુખી કરૂ, અને પુણ્યના કામમાં પૈસા વાપરૂ, પણ આવા વિચારો સુખ પામતા ટળી જાય છે લક્ષ્મી ઉપર મમતા આવે છે અને લક્ષ્મી વધારવાનુ મન થાય છે—કહ્યુ છે કે–

દુહા.

પૈસો મારો પરમેશ્વર, ને બાયડી મારો ગુરૂ,
છૈયા છોકરાં સાધુ સાધવી, બીજાને શું કરૂં ? ૧

तस्मिन्नेकार्णवीभूते, नष्टस्थावरजङ्गमे ।
नष्टामरनरे चैव, प्रनष्टोरगराक्षसे ॥ ४०० ॥
केवलं गह्वरीभूते, महाभूतविवर्जिते ।
अचिन्त्यात्मा विभुस्तत्र, शयानस्तप्यते तपः ॥४०१॥
तत्र तस्य शयानस्य, नाभेः पद्मं विनिर्गतम् ।
तरुणरविमण्डलनिभं, हृद्यं काञ्चनकर्णिकम् ॥४०२॥
तस्मिन् पद्मे भगवान्, दण्डी यज्ञोपवीतसंयुक्तः ।
ब्रह्मा तत्रोत्पन्नस्तेन जगन्मातरः सृष्टाः ॥ ४०३ ॥
अदितिः सुरसङ्घानां दितिरसुराणां मनुर्मनुष्याणाम् ।
विनता विहङ्गमानां माता विश्वप्रकाराणाम् ॥ ४०४ ॥
कद्रूः सरीसृपाणां सुलसा माता च नागजातीनाम् ।
सुरभिश्चतुष्पदानामिला पुनः सर्ववीजानाम् ॥ ४०५ ॥

ईश्वर सर्वव्याप्त है ।

जले विष्णुः स्थले विष्णुर्विष्णुः पर्वतमस्तके ।
ज्वालामालाकुले विष्णुः, सर्वं विष्णुमयं जगत् ॥४०६॥

ईश्वर सर्वत्र है ।

अहं च पृथिवी पार्थ ! वाय्वग्निजलमप्यहम् ।
वनस्पतिगतश्चाहं, सर्वभूतगतोऽप्यहम् ॥ ४०७ ॥

कामदेव कैसा नीच है ।

कृशः काणः खञ्जः श्रवणरहितः पुच्छविकलः,
क्षुधाक्षामो जीर्णः पिठरककपालार्पितगलः ।

હાથ જોડી વદન કરી પૂછ્યુ, હે દીનનાથ ! કરૂણા સાગર ! દયામૂર્તિ પ્રભુ ! હુ ભીખારી છુ, મને ધર્મ કરવાની ઇચ્છા છે માટે કૃપા કરી મારાથી બની શકે તેવુ ધર્મ કરવાનુ બતાવશે। હે જગદ્ગુરૂ મુનીશ્વર, આપના વિના અન્ય કોઈ મને સત્ય પથ દેખાડનાર નથી

આ પ્રમાણે વિનય યુકત ભિક્ષુકના વચનો સાભળી મુનીશ્વર, કરૂણા દૃષ્ટિથી તેને ઉપદેશ કરવા લાગ્યા

મુનિરાજનો ઉપદેશ.

હે ભવ્યપ્રિય ! આ જગતને જ્ઞાની પુરૂષો અસાર કહે છે, અસાર એટલે જેમા તાત્ત્વિક બુદ્ધિથી કઇ સાર નથી એવો સસાર છે હે ભવ્ય ! સસારમાં ચાર પ્રકારની ગતિ છે દેવ, મનુષ્ય, તિર્યંચ અને નારકી, આ ચાર ગતિમા કોઇ સ્થાનમા સત્ય સુખ નથી. સુખની પાછળ દુ ખ છે સત્ય સુખ નથી, સત્ય સુખ તો તેજ જાણવુ કે જે સુખ પ્રાપ્ત થયા પછી કદાપિ નાશ

दरिद्रको मान नहीं मीलता ।

आदरं लभते लोके, न क्वापि धनवर्जितः ।
कान्तिहीनो यथा चन्द्रो, वासरे न लभते प्रथाम् ॥४१४॥

दुर्जनका संग नहीं करना ।

दुर्जनः परिहर्तव्यो, विद्यया भूषितोऽपि सन् ।
मणिना भूषितः सर्पः, किमसौ न भयङ्करः ॥ ४१५ ॥

प्राण और धनको कोण हरण करता है ?

वैद्यराज ! नमस्तुभ्यं, यमराजसहोदर ।
यमस्तु हरते प्राणान्, त्वं च (वैद्यः) प्राणान्
धनानि च ॥ ४१६ ॥

मांसाहारी क्रूर होता है ।

कामलुब्धे कुतो लज्जा, धर्महीने कुतः क्रिया ।
मद्यपाने कुतः शौचं, मांसाहारे कुतो दया ॥ ४१७ ॥

कामावस्था ।

मुण्डं शिरो वदनमेतदनिष्टगन्धं,
भिक्षाशनेन भरणं च हतोदरस्य ।
गात्रं मलेन मलिनं गतसर्वशोभं,
चित्रं तथापि मनसो मदनेऽस्ति वाञ्छा ॥ ४१८ ॥

वचन से बदलना न चाईए ।

राज्यं यातु श्रियो यान्तु, यान्तु प्राणा विनश्वराः ।
या मया स्वयमेवोक्ता, वाचा मा यातु शाश्वती ॥४१९॥

જણાતુ નથી, જે પુરૂષ હજારો જીવોની લાગણી
દુ ખાવે છે, કરોડો જીવોનો નાશ કરે છે, તેને પણ ખરૂ
સુખ શુ છે તેનો અનુભવ થતો નથી પોતાના સ્વાર્થ
માટે, પાપી પેટની પૂર્તિને માટે જે જીવ અન્યનુ બૂરૂ
કરવામા તત્પર છે તે પણ સુખ પામી શકતો નથી
જેને સ્વપ્ના સમાન સ સારમા સુખની આશા બ ધાઇ
છે તે પણ સુખનો અધિકારી નથી, જેને સાધુ પુરૂ
ષોની સ ગતિ ખોટી લાગે છે તે પણ સુખ પ્રાપ્ત કરવા
અધિકારી નથી, જે પોતાની મતિ પ્રમાણે જેમ ફાવે
તેમ ચાલી ગુરૂના અને, સત્પુરૂષોના વચનનો અનાદર
કરે છે તે પણ સુખનો આધકારી નથી જેને આખે
દેખાતી વસ્તુઓમાજ સુખની આશા બ ધાઈ છે તે
પણ સુખનો અધિકારી નથી, જે પ્રાણીને અન્યાયમા
પ્રીતિ છે તે સુખનો અધિકારી નથી, પ્રત્યક્ષ સુખમાં
જેની વિશ્વાસવૃત્તિ છે તે સત્ય સુખનો અધિકારી
નથી, અષ્ટ કર્મનો નાશ કરી જે નિર્મલ થયા છે એવા
સિદ્ધના જીવો, અખ ડ અન ત સુખના અધિકારી છે
મુક્તિ સુખ કેવળ આત્માનુ સુખ છે, આત્મિક સુ

कुलीन पुरुष नीतिको नहिं छोडते ।

वनेऽपि सिंहा मृगमांसभक्ष्या, बुभुक्षिता नैव तृणं चरन्ति ।
एवं कुलीना व्यसनाभिभूता, न नीतिमार्गं परिलङ्घयन्ति, ॥

कालवशात् बडा छोटा और छोटा बढा होता है ।

रामस्य व्रजनं बलेर्नियमनं पाण्डोः सुतानां वनं,
वृष्णीनां निधनं नलस्य नृपते राज्यात्परिभ्रंशनम् ।
नाट्याचार्य्यकमर्जुनस्य पतनं संचिन्त्य लङ्केश्वरे,
सर्वं कालवशाज्जनोऽत्र सहते कः कं परित्रायते ॥४२७॥

पुरुषका पतन कब होता है ।

सन्मार्गे तावदास्ते प्रभवति पुरुषस्तावदेवेन्द्रियाणां,
लज्जां तावद्विधत्ते विनयमपि समालम्बते तावदेव ।
भ्रूचापाकृष्टमुक्ताः श्रवणपथजुषो नीलपक्ष्माण एते,
यावल्लीलावतीनां हृदि न धृतिमुषो दृष्टिबाणाः पतन्ति॥४२८॥

दान से अच्छा सुख मीलता ।

न्यस्तो हन्त यदेन्द्रजालविदुषा मोहेन बन्धो दृशां,
दृष्टाः काञ्चन चन्द्रचम्पकनिभाकारास्तदा योषितः ।
सम्प्रत्यत्र विवेकमन्त्रपयसा ध्वस्ते यथावास्थितं,
तत्कायेंषु वसात्वगस्थिपिशितस्तोमादि संलक्ष्यते ॥४२९॥
वस्त्रं पात्रं भक्तपानं पवित्रं, स्थानं ज्ञानं भेषजं पुण्यहेतुः ।
ये यच्छन्ति स्वात्मभावैकसारं ते सर्वाङ्गं सौख्यमासादयन्ति

પરમાત્માસ્વરૂપે થાય આ પ્રમાણે પરમાત્મપદ લક્ષ્ય વિચારી જે પુરૂષો ધર્મમાર્ગે વહે છે, તે પુરૂષો સ્વલ્પ ભવમા મુક્તિપદ પ્રાપ્ત કરે છે, સત્ય ધર્મની પ્રાપ્તિ મુશ્કેલ છે, ધર્મની ઉત્પત્તિ મૂળ દયાથી છે માટે સર્વ જીવની દયા કરવી એકેદ્રિયથી તે પચેદ્રિય પર્યંત સર્વ જીવો પોતાના આત્મા સમાન છે જેવો પોતાનો આત્મા પોતાને પ્રિય છે તેમ સર્વને પોતાનો આત્મા પ્રિય હોય છે, પોતાના શરીરે શસ્ત્રાદિક લાગતા જેમ બહુ દુ ખ થાય છે તેમ બીજા જીવોને શસ્ત્રાદિક લાગતા બહુ દુ ખ થાય છે, પોતાને કોઇ મારવા આવે તો જેમ ભય લાગે છે, તેમ બીજા જીવને પણ મારતા બહુ ભય ઉત્પન્ન થાય છે, मरण समो-नत्थिभय—મરણ સમાન કોઇ ભય નથી, અને જીવવા સમાન કોઇ આશા નથી, માટે મરતા જીવને બચાવવો, એના સમાન કોઇ મોટુ દાન નથી દાન પાચ પ્રકારના છે અભયદાન, સુપાત્રદાન, અનુકપાદાન, ઉચિતદાન, અને કીર્તિદાન

મરતા પ્રાણીઓને બચાવવા તેને અભયદાન

सर्वदेव नमस्कार ।

भवबीजाङ्कुरजनना रागाद्याः क्षयमुपागता यस्य ।
ब्रह्मा वा विष्णुर्वा हरो जिनो वा नमस्तस्मै ॥ ४४० ॥
जुगुप्साभयाज्ञाननिद्राविरत्यंगभूहास्यसुखैः ।
द्वेषमिथ्यात्वरागैर्नयोऽस्त्यरत्यरत्यरायैः ॥ ४४१ ॥
सिषेवे स एव परात्मगतिः मे जिनेन्द्रः ।

ईश्वर सब के लीये समान है, मान्यता भिन्न २ है ।

यं शैवाः समुपासते शिव इति ब्रह्मेति वेदांतिनो,
बौद्धा बुद्ध इति प्रमाणपटवः कर्त्तेति नैयायिकाः ।
अर्हन्नित्यथ जैनशासनरताः कर्मेति मीमांसकाः,
सोऽयं वो विदधातु वाञ्छितफलं त्रैलोक्यनाथो हरिः ४४२

काम क्या नहीं करता ?

ये रामरावणादीनां, संग्रामाग्रस्तमानवाः ।
श्रूयन्ते स्त्रीनिमित्तेन, तेषु कामो निबन्धनम् ॥ ४४३ ॥

स्त्री का विश्वास कोण कर सकता ।

दुर्ग्राह्यं हृदयं यथैव वदनं यद्दर्पणान्तर्गतं,
भावः पर्वतमार्गदुर्गविरमः स्त्रीणां न विज्ञायते ।
चित्तं पुष्करपत्रतोयतरलं, नैकत्र संतिष्ठते,
नार्यो नाम विषाङ्कुरैरिव लता दोषैः समं वर्धिताः ॥४४४॥
कश्चित् काननकुञ्जरस्य भयतो नष्टः कुबेरालयः,
शाखासु ग्रहणं चकार फणिनः कूपे त्वधो दृष्टवान् ।

પ્રથમ તરવારથી પૈસાને માટે કોઇનુ ગળુ કાપવા પ્રયત્ન કરતા પ્રથમતો હૃદય આચકો ખાય છે હાથ એકદમ ઉપડતો નથી, એટલે સારી બુદ્ધિ બૂરૂ કામ કરતા વારે છે છતા તે બુદ્ધિને નહીં ગણકારતા નિષ્ઠુર બનતા બૂરૂ કામ કરે છે હિસાની લાગણી થતા પોતાના આત્માનો હિંસક પોતેજ બને છે અને પરનો હિંસક પણ પોતે બને છે, કહ્યુ છે કે —

श्लोक

यस्मात्सकषायःसन् हन्त्यात्मा प्रथममात्मनात्मानम्,
पश्चात्जायेतनवा, हिंसाप्राण्यन्तराणांतु.

આત્મા, કષાયો વડે યુક્ત થયો છતો પોતે પોતાનો ઘાત કરે છે પશ્ચાત્ અન્ય જીવોની હિંસા થાઓ અગર ના થાઓ પણ હિંસક થઈ ગયો પોતાનુ બૂરૂ કરનાર આત્મા પોતે છે પોતાનુ સારૂ કરનારો પણ આત્મા પોતે છે દરેક જીવોને ઉપકાર કરીએ, તેમને દુખની વખતે સહાય કરીએ તો શાતા વેદનીય કર્મ બધાય છે, માટે દરેક જીવોને

महासती कैसी होती है ।

पङ्गुं मूकं च कुब्जं च, कुष्ठाङ्गं व्याधिपीडितम् ।
आपत्सु च गतं नाथं, न त्यजेत् सा महासती ॥४५१॥

सज्जन और दुर्जन का फरक ।

तुष्यन्ति भोजनैर्विप्रा, मयूरा घनगर्जितैः ।
साधवः परकल्याणैः, खलाः परविपत्तिभिः ॥ ४५२ ॥

तप से क्या होता है ?

सुखस्य दुःखस्य न कोऽपि दाता, परो ददातीति कुबुद्धिरेषा ।
पुराकृतं कर्म तदेव भुज्यते, दुष्कर्म नूनं तपसा च हीयते ।

बुद्धिशाली इतनी वस्तु गोपाता है ।

अर्थनाशं मनस्तापं, गृहे दुश्चरितानि च ।
वञ्चनं चापमानं च, मतिमान्न प्रकाशयेत् ॥ ४५४ ॥

सच्चा पाण्डित्य क्या है ।

स्वकार्यपरकार्येषु, यस्य बुद्धिः स्थिरा भवेत् ।
तस्य चेवेह पाण्डित्यं, शेषाः पुस्तकवाचकाः ॥ ४५५ ॥

गुरु की अवज्ञा करनेवाले की क्या दशा होती है ।

एकाक्षरप्रदातारं, यो गुरुं नैव मन्यते ।
श्वानयोनिशतं गत्वा, याति चाण्डालयोनिषु ॥ ४५६ ॥

नीच पुरुष की उपर सज्जनो का उपकार ।

अनर्थाय भवेन्नीचेषूपकारः सतामपि ।
पक्षान्तररक्षितौ हंसमाखुः शीघ्रममारयत् ॥ ४५७ ॥

વ્યભિચાર કર્મથી, પરિગ્રહથી, ક્રોધથી, માનથી, માયાથી, લોભથી, રાગથી, દ્વેષથી, નિંદા ચાડી વિગેરેથી પાપ બધાય છે ભિક્ષુકપણુ, લૂલા, બહેરા, બોબડા, નિર્ધન અવસ્થા ઇત્યાદિ સર્વે પાપ કર્મના ફળ છે શાતા વા અશાતાવેદનીય કર્મ બાધતા પ્રથમથીજ વિચાર કરવો જોઈએ, કર્મ બાધ્યા બાદ ઉદયે આવે શોક સતાપ કરવો તે નકામો છે કોઈ રાજા બાદશાહ શેઠ વિગેરે થઇ સુખ ભોગવે છે તે પૂર્વ ભવમા બાધેલ શાતા વેદનીય કર્મનુ ફળ છે લૂલા, દરિદ્રી, અધ વિગેરે થઇ જે જીવો દુ ખ ભોગવે છે તે અશાતા વેદનીય કર્મનુ ફળ છે

ચોથુ મોહનીય કર્મ છે—દારૂની પેઠે જીવને પોતાના સ્વભાવથી ભૂલાવનાર મોહનીય કર્મ છે, મોહનીય કર્મના અઠ્ઠાવીશ ભેદ છે, તેનુ વિશેષ સ્વરૂપ સૂત્રોમા છે, એ મોહનીય કર્મ, સર્વ કર્મમા પ્રધાન છે, રાગ દ્વેષને જીતવા એ કઇ સહેલ વાત નથી આકાશમા ઉડી શકનારા, સમુદ્રના તળીએ

सामान्यप्रतिपत्तिपूर्वकमियं दारेषु दृश्या त्वया,
भाग्यायत्तमतः परं न खलु तद्वाच्यं वधूबन्धुभिः ॥४६२॥
शुश्रूषस्व गुरून् कुरु प्रियसखीवृत्तिं सपत्नीजने,
भर्तुर्विप्रकृतापि रोषणतया मा स्म प्रतीपं गमः ।
भूयिष्ठं भव दक्षिणा परिजने भोगेष्वनुत्सेकिनी,
यान्त्येवं गृहिणीपदं युवतयो वामाः कुलस्याधयः ॥४६३॥
सर्वाभिरपि नैकोऽपि तृप्यत्येकापि नाखिलैः,
द्वितीयं द्वावपि द्विष्टः धिग् धिक्कायविडम्बनाम् ॥४६४॥

कामी के लिये और क्या अच्छा होता है ?

मांसासृग्पूतिपिण्डेषु, चर्मणा वेष्टितेषु वै ।
पयोधरेषु रागान्धा ब्रूत किं रामणीयकम् ॥ ४६५ ॥

जैनको यह पालन करना चाहीए ।

अहिंसा सत्यमस्तेयं, ब्रह्मचर्यमसंचयः ।
मद्यमांसमधुत्यागो, रात्रिभोजनमेव च ॥ ४६६ ॥

इन के पर देव भी नाराज होते है ।

चौराणां वञ्चकाणां च, परदारापहारिणाम् ।
निर्दयानां च निःस्वानां, न तुष्यन्ति सुराः कदा ॥४६७॥

कर्मरिपु से कोई भी मुक्त नहीं हो सकता ।

राजानः खेचरेन्द्राश्च केशवाश्चक्रवर्तिनः ।
देवेन्द्रा वीतरागाश्च, मुच्यन्ते नैव कर्म्मणा ॥ ४६८ ॥

દેખાય છે ઘર, હાટ, મીલ, મહેલ, સોનુ, રૂપુ, ત્રાબુ, હીરા, એ સર્વ પુદ્દગલની માયા છે સ્ત્રી આદિના જે શરીર છે તે પણ પુદગલ છે જે જે આખથી દેખાય છે તે સર્વ અવસ્ય પુદગલ જાણુવુ. એ પુદ્દગલરૂપી છે, તો સડણ, પડણ, વિધ્વ સનસ્વભાવ વાળુ છે અને હુ તો જ્ઞાની આત્મા છુ પુદ્દગળથી ભિન્ન છુ, પુદ્દગળ મારી જાતિનુ દ્રવ્ય નથી અલબત્ત તે વિજાતીયદ્રવ્ય છે, હુ આત્મા સર્વને જાણી શકુ છુ, સુખને હુ જાણુ છુ પુદ્દગળ જાણી શકતુ નથી, પુદ્દગળ વિચિત્ર આકારરૂપે પરિણમે છે, અને હુ તો આત્મા જેવો છુ તેવોને તેવો છુ અનત કાલ ગયો પણ મારૂ સ્વરૂપ બદલાયુ નહિ અને બદલાશે પણ નહીં, અખડ છુ એટલે આત્માને કોઇ પેદા કરનાર નથી, જ્ઞાન દર્શનચારિત્રમય હુ છુ, આહાર વસ્ત્ર શરીર એ સર્વ પુદ્દગળ છે આ જીવે કર્મના યોગે અનતીવાર શરીરો ધારણ કર્યા પણ અતે સર્વનો ત્યાગ કર્યો, કોઇ શરીર પોતાનુ થયુ નથી, દરેક ભવના માતા પિતાઓ, સ્ત્રી પુત્ર

सज्जनों के संसर्ग का फल ।

महानुभावसंसर्गः, कस्य नोन्नतिकारकः ।
रथ्याम्बु जाह्नवीसङ्गात्रिदशैरपि वन्द्यते ॥ ४७६ ॥

दुर्जनोंकी संगति नहीं करना ।

वरं पर्वतदुर्गेषु, भ्रान्तं वनचरैः सह ।
न मूर्खजन संपर्कः, सुरेन्द्रभवनेष्वपि ॥ ४७७ ॥

रात्रिभोजन नरक का द्वार है ।

चत्वारो नरकद्वारा, प्रथमं रात्रिभोजनम् ।
परस्त्रीसेवनं चैव, संधानानन्तकायकम् ॥ ४७८ ॥

पात्र देखके उपदेश चाहीए ।

यो यथा येन बुध्येत तं तथा बोधयेद् बुधः
दग्धकाकादिजटिनो यथा विज्ञेन बोधिताः ॥ ४७९ ॥

वेश्या अग्नि की ज्वाला है ।

वेश्यासौ मदनज्वाला, रूपेन्धनसमेधिता ।
कामिभिर्यत्र हूयन्ते, यौवनानि धनानि च ॥ ४८० ॥

भाग्य की परीक्षा दुसरे स्थानमें जाके करनी चाहीए ।

गन्तव्यं नगरशते विज्ञानशतानि वीक्षितव्यानि ।
नरपतिशतं च सेव्यं स्थानान्तरितानि भाग्यानि ॥४८१॥

यह पांच पिता समान है ।

जनकश्चोपनेता च, यश्च विद्यां प्रयच्छति ।
अभयदाता भयत्राता, पञ्चैते पितरः स्मृताः ॥४८२॥

સ્ત્રીના શરીરથી સુખ થતુ હોય તો મરેલી સ્ત્રીના શ
રીરથી પણ સુખ થવુ જોઇએ ? પણ તે તો થતુ નથી,
માટે સ્ત્રી ઉપર કામ રાગ ધારણ કરવો તે કેવળ
અજ્ઞાનનુ મૂળ છે બાલ્યાવસ્થામા સ્ત્રીનુ શરીર જૂદા
પ્રકારનુ દેખાય છે, તેમજ યુવાન વયમા તથા વૃદ્ધા
વસ્થામા પણ જૂદા પ્રકારનુ દેખાય છે, માટે સ્ત્રી
ઉપર જે રાગ થાય છે તે ક્ષણિક છે કારણ કે જુવાન
અવસ્થામા સ્ત્રીના ઉપર જે રાગ હોય છે તે રાગ, ઘરડી
ડોશી કેવળ હાડકા માસની કોથળીવાળી થતા ઉતરી
જાય છે તેથી આત્માર્થી પુરૂષોએ વિચારવાનુ કે
કે પૌદ્ગલિક વસ્તુનો રાગ આત્માને હિતકારક નથી
અનતકાળ ગયો, અનતકાળ જશે તોપણ સ્ત્રીનુ
શરીર કોઇ વખતે પોતાનુ થયુ નથી અને થનાર
નથી, સ્ત્રીના શરીરથી કોઇને સુખ થયુ નથી અને
થનાર નથી તેમ સ્ત્રીઓએ સમજવુ કે પુરૂષના
શરીરથી કોઇ વખત સુખ થયુ નથી ને થનાર નથી.
ફક્ત અજ્ઞાનથી મોહી લોક, સુખની બુદ્ધિ ધારણ કરે
છે, તે ઝાંઝવાના નીરની પેઠે ખોટી જાણવી. જડભુત

मूर्ख पुत्र से कुलका नाश होता है ।

कुपुत्रेण कुलं नष्टं, जन्म नष्टं कुभार्यया ।
कुभोजनेन दिनं नष्टं, पुण्यं नष्टं कुकर्मतः ॥ ४९१ ॥

धर्म के विना सुख नहीं मीलता ।

ग्रामो नास्ति कुतः सीमा, धर्मो नास्ति कुतः सुखम् ।
दानं नास्ति कुतः कीर्तिर्भार्या नास्ति कुतः सुतः ॥४९२॥

शास्त्र बुद्धिमानों का जीवन है ।

जीवन्ति सुधियः शास्त्रैः, व्यापारैर्वणिजां व्रजाः ।
करैर्विश्वंभराधीशाः, कपटैः कमलेक्षणाः ॥ ४९३ ॥

शक्ति का उपयोग करना चाहीए ।

द्वौ हस्तौ द्वौ च पादौ च, दृश्यते मनुजाकृतिः ।
अहो ! कपीन्द्र ! राजेन्द्र ! गृहं किन्न करिष्यति ॥४९४॥
सूचिमुखे दुराचारे रण्डे पण्डितमानिनि ।
असमर्थो गृहकरणे, समर्थो गृहभञ्जने ॥ ४९५ ॥

मन चलायमान कैसे हो ।

पुष्पं दृष्ट्वा फलं दृष्ट्वा, दृष्ट्वा नारीं सुशोभिताम् ।
एतानि त्रीणि वने दृष्ट्वा, कस्य न चलते मनः ॥४९६॥

कामदेव क्या चीज है ।

सतीव्रतेऽग्नौ तृणयामि जीवितम् ।
स्मरस्तु किं वस्तु तदस्तु भस्म यः ॥ ४९७ ॥

પ્રકારના શરીરની અદર રહેનાર આત્મા દરેક જુદો છે તે શરીરની અદર કર્મના યોગે રહેલો છે પણ શરીર માટીની ઢેરી જેવુ છે, તેને ઢળી પડતા વાર લાગતી નથી પાણીની અદર જેમ પરપોટો ઉત્પન્ન થાય છે, તે અવશ્ય નાશ પામે છે, તેમ શરીર ઉત્પન્ન થાય છે માટે તે અવશ્ય નાશ પામે છે દુનિયા અનાદિકાળથી છે, તેની અદર મનુષ્યો પણ અનાદિકાળથી ઉત્પન્ન થાય છે અને મરે છે, કોઈનુ શરીર અમર રહ્યુ નથી અને રહેવાનુ નથી આ શરીરમા અજ્ઞાની જીવ પોતાપણાની બુદ્ધિથી રાગ કરે છે, તે પોતાનુ નથી તે તેની પુષ્ટિનેમાટે માસ દારૂ વિગેરેનુ ભક્ષણ કરી પાપના પોટલા ભરી આત્માને અતે નરક ગતિમા નાખે છે, તે સારૂ નથી, शरीरमाद्य खलु धर्मसाधनम् પ્રથમ શરીર ધર્મનુ કારણ છે આ કહેવત ભૂલવા જેવી નથી, તો પણ યાદ રાખવુ કે–મનુષ્ય શરીર ચિતામણિ રત્ન કરતા પણ અધિક છે કલ્પવૃક્ષ કરતા પણ અધિક

रात्रिभोजनसे हानि ।

विलग्नश्च गले वालः, स्वरभङ्गाय जायते ।
इत्यादयो दृष्टदोषाः, सर्वेषां निशि भोजने ॥ ५०४ ॥

उलूक–काक–मार्जार–गृध्र–शम्बर–शूकराः ।
अहि–वृश्चिक–गोधाश्च, जायन्ते रात्रिभोजनात् ॥५०५॥

नैवाहुतिर्न च स्नानं, न श्राद्धं देवतार्चनम् ।
दानं वा विहितं रात्रौ भोजनं च विशेषतः ॥ ५०६ ॥

स्त्रीके स्वाभाविक दोष ।

अनृतं साहसं माया, मूर्खत्वमतिलोभता ।
अशौचं निर्दयत्वं च, स्त्रीणां दोषाः स्वभावजाः ॥५०७॥

विश्वास नहिं करने लायक कोण है ? ।

विद्युल्लताचञ्चलताश्रयाणां, स्त्रीणां नृपाणामथ दुर्जनानाम् ।
स्वार्थप्रियाणां परवञ्चकानां, कुर्वीत विश्वासमहो न धीमान् ॥

देवता को कैसे वस करना ? ।

कूटेन कूटं विजयेत धीमान्, सत्ये च सत्यं रचयेत् प्रपञ्चम् ।
विगन्धधूपेन जयेत् पिशाचान्, सुगन्धधूपेन जयेद्धि देवान् ॥

याचक की पहेचाण ।

गतेर्भङ्गः स्वरो हीनो, गात्रे स्वेदो महद्भयम् ।
मरणे यानि चिह्नानि, तानि चिह्नानि याचके ॥ ५१० ॥

ગતિ પામ્યા જે જે પરમ વૈરાગી પુરૂષો છે, તે શરીર ઉપર રાગ ધારણ કરતા નથી, અર્થાત્ તેને પોતાનુ માનતા નથી, પણ શરીરનુ સંરક્ષણ કરી ધર્મ ધ્યાન કરવુ એ ભૂલવા જેવુ નથી, ઘણા ધર્મ ગાડુઓ શરીરને પંચાગ્નિથી તપાવે છે, કેટલાક ધર્મગડુઓ કાશીમાં કરવત મૂકાવે છે, તે અયોગ્ય છે, શરીરનો સારા માર્ગે ઉપયોગ કરવો જોઈએ અ તે તો મરણ સમયે સર્વજીવો શરીરનો ત્યાગ કરે છે માટે શરીરનુ તથા શરીરબળનુ કોઈએ અભિમાન કરવુ નહીં, બાળલગ્નથી શરીર ખરાબ થાય છે ગાંજો બીડીપીવાથી શરીર ખરાબ થાય છે વ્યભિચાર વગેરે કર્મ કરવાથી ધાતુનો નાશ થાય છે, અને ક્ષયરોગ વિગેરે ઉત્પન્ન થાય છે, માટે આવા ખરાબ કૃત્યોથી શરીરને બચાવવુ, શરીર વિના દુનિયામા કોઇ પણ મનુષ્યે સારા કૃત્ય કર્યાં નથી અને કોઇ શરીર વિના કરનાર પણ નથી, પરોપકારી કૃત્ય, શરીરથી થઈ શકે છે, શ્રી તીર્થંકર ભગવાન દેશના દે છે તે શરીર ન હોય તો શી રીતે બને ? ગામો ગામ વિચરવાનુ શરીર ન હોય તો શી રીતે બને ?

स्वार्थवश सब कुछ होता है ।

वृक्षं क्षीणफलं त्यजन्ति विहगाः, शुष्कं सरः सारसाः,
निर्द्रव्यं पुरुषं त्यजन्ति गणिका, भ्रष्टं नृपं सेवकाः ।
निर्गन्धं कुसुमं त्यजन्ति मधुपा, दग्धं वनान्तं मृगाः,
सर्वे स्वार्थवशाज्जनोऽभिरमते,नो कस्यचिद्(को) वल्लभः।५१६।

मनुष्यादि को पीडाभूत क्या है ?।

अध्वा जरा मनुष्याणां, हस्तिनां बन्धनं जरा,
अभोगेन जरा स्त्रीणां, संभोगो वाजिनां जरा ॥ ५१७ ॥

आगे बढा हुआ क्या करता है ?।

प्रवर्धमानः पुरुषस्त्रयाणामुपघातकः ।
पूर्वोपार्जितमित्राणां, दाराणामथ वेश्मनाम् ॥ ५१८ ॥

राजा को इतने मित्र नहीं होना चाहीए ।

वैद्यो गुरुश्च मन्त्री च, यस्य राज्ञः प्रियंवदाः ।
शरीरधर्मकोशेभ्यः, क्षिप्रं स परिहीयते ॥ ५१९ ॥

सज्जन और दुर्जन का भेद ।

अपराधशतं साधुः, सहेतैकोपकारतः ।
शतं चोपकृतीर्नीचो, नाशयेदेकदुष्कृतात् ॥ ५२० ॥
दृष्टानपि सतो दोषान् मन्यन्ते नहि रागिणः ॥ ५२१ ॥

પરણવુ એ પણ શરીર સરક્ષાનુ કારણ છે જાપાન, ઈગ્લાડ, રૂશિયા, કાબુલ વિગેરેના લોકો મોટી ઉમરે પરણે છે તો તેના શરીર બળવાન્ હોય છે અને તેઓ સ્વતત્ર રહી બીજા દેશો ઉપર રાજ્ય ચલાવે છે હિદુસ્થાન દેશમા બાળલગ્નનો રીવાજ છે તેથી લોકો શરીરે નબળા થઈ ગયા છે જે લોકો શરીરે મજ બૂત અને બળવાન્ છે તે લોકોના વિચાર દૃઢ અને કાર્યમા આગ્રહી રહી દરેક ધારેલુ કાર્ય પાર પાડી શકે છે, તે કૃતરાની પેઠે ભાગી જતા નથી, પચ્ચીશ વર્ષનો પુરૂષ અને ૧૬ વર્ષની કન્યાને કુમારપાળ રાજાના રાસમા લગ્ન કરવાનો અધિકાર કહ્યો છે, પણ હાલ તેમ ન થઇ શકે તોપણ જેમ બને તેમ મોટી ઉમરે પરણાવવા, હિદુસ્થાન દેશમા પ્રથમ બાળલગ્ન નહોતા તેથી લોકો શરીરે બળવાન્ હતા, અને જે જે વિષય હાથમા લેતા તે તે વિષય પાર પાડતા, જે લોકો શરીરે નબળા હોય છે તે પરસ્પર એક બીજાની નિદા કરે છે અને તે લોકોમા કુસપ કપટ વધારે હોય છે કુસપી અને કપટી મનુષ્યો

भावी की पहेचाण ।

शिरसः स्फुरणे राज्यं, वाहोश्च प्रियमेलकः ।
चक्षुषः स्फुरणे प्रीति-रधरस्य प्रियागमः ॥ ५२६ ॥

सत्तर प्रकार का संयम ।

पञ्चाश्रवाद्विरमणं, पञ्चेन्द्रियनिग्रहः कषायजयः ।
दण्डत्रयविरतिश्चेति, संयमः सप्तदशभेदः ॥ ५३० ॥

लक्ष्मी का त्याग करनेवाला कैसा होता है ? ।

उत्पादिता स्वयमियं यदि तत्तनूजा,
तातेन वा यदि तदा भगिनी खलु श्रीः ।
यद्यन्यसंगमवती च तदा परस्त्री,
तत्त्यागबद्धमनसः सुधियो भवन्ति ॥ ५३१ ॥

राग और द्वेष से युक्त को कोण बुद्धिमान नमेगा ?

शक्रं वज्रधरं (बलं) हरं हलधरं विष्णुं च चक्रायुधं,
स्कन्दं शक्तिधरं श्मशाननिलयं रुद्रं त्रिशूलायुधम् ।
एतान्दोषभयार्दितान् गतघृणान् बालान् विचित्रायुधान्,
नानाप्राणिषु चोद्यतप्रहरणान् कस्तान्नमस्येद् बुधः ॥५३२॥
पश्चाद्दत्तं परैर्दत्तं, लभ्यते वा न लभ्यते ।
स्वहस्तेन च यद् दत्तं, लभ्यते तन्न संशयः ॥ ५३३ ॥

रत्न उपद्रवरहित नहीं होते है ।

चन्द्रे लाञ्छनता हिमं हिमगिरौ क्षारं जलं सागरे,
रुद्धाश्चन्दनपादपा विषधरैरम्भोरुहं कण्टकैः ।

બળવાન્ હોય છે અને કેટલાક શીરાપૂરી ખાય છે તોપણ શરીરે બળવાન્ હોતા નથી, માટે એકાત નિશ્ચય કરવો નહીં, નિયમિત ખાવુ ને પીવું, એ શરીરે નિરોગી રહેવાનુ મુખ્ય લક્ષણ છે હવે આપણે આપણા વિષય ઉપર વળીએ, શરીર અતે પોતાનુ થવાનુ નથી ભાડાના ઘર સમાન શરીર છે અને તે પુદ્ગલ છે, તેનાથી આત્મા ભિન્ન છે માટે શરીર ઉપર થતી રાગની બુદ્ધિ છે તે જ્ઞાનથી નાશ પામે છે કેટલાકના શરીર કબરમા દટાણા, કેટલાકના મસાણમા બળી ખાખ થઈ ગયા અને ખાખ, માટી રૂપે થઈ લોકોને ઘર બાધવાના કામમા વપરાણી, જે શરીરે એવા બળવાન્ હતા કે પૃથ્વીનુ છત્ર કરે તેવા પણ શરીર મૂકી ચાલ્યા ગયા બાલ્યાવસ્થા, યુવાવસ્થા અને વૃદ્ધાવસ્થા એમ શરીરની ત્રણ અવસ્થાઓ છે બાલ્યાવસ્થામા ધર્મના કઇ કૃત્ય થઇ શકતા નથી, યુવાવસ્થામા ધ [illegible] ત્ય થઈ શકે છે, અને વૃદ્ધાવસ્થામા શરીરથી [illegible] ના કૃત્ય થઇ શકતા નથી, માટે મનુષ્ય શરીર પામીને ગફલતમા આયુષ્ય વ્ય

गीत का महत्त्व ।

त्रैलोक्यवशकृद्गीतं, गीतं स्वर्गादिसौख्यकृत् ।
गीतं सर्वजनानन्दि, गीतं सर्वार्थसाधकम् ॥ ५४१ ॥

हिंसा निषेध ।

न कार्या सर्वथा हिंसा, नरकस्येव दूतिका ।
परपीडाकृतः पुंसः, प्रत्यासन्नो न धर्मराट् ॥ ५४२ ॥

गत समय फीर नहिं आता है ।

नाभ्यस्ता भुवि वादिवृन्ददमनी विद्या विनीतोचिता,
खड्गाग्रैः करिकुम्भपीठदलनैर्नाकं न नीतं यशः ।
कान्ताकोमलपल्लवाधररसः, पीतो न चन्द्रोदये,
तारुण्यं गतमेव निःफलमहो, शून्यालये दीपवत् ॥५४३॥

मूर्ख लडके से लडका नहिं होना ही अच्छा है ।

वरं गर्भस्रावो वरमपि च नैवाभिगमनं,
वरं जातप्रेतो वरमपि च कन्यैव जनिता ।
वरं वन्ध्या भार्या वरमपि च गर्भेषु वसति-
र्न चाविद्वान्रूपद्रविणगुणयुक्तोऽपि तनयः ॥ ५४४ ॥

वाताहारतया जगद्विषधरैराश्वास्य निःशेषितं,
ते ग्रस्ताः पुनरभ्रतोयकणिका तीव्रव्रतैर्बर्हिभिः ।
तेऽपि क्रूरचमूरुचर्मवसनैर्नीताः क्षयं लुब्धकै-
र्दम्भस्य स्फुरितं विदन्नपि जनो जाल्मो गुणानीहते ॥५४५॥

આત્મહત્યારો થાય છે, અને સચ્ચિદાનંદ આત્મા હું છું, શરીરથી ભિન્ન છુ એવી બુદ્ધિથી ઘણુ પુણ્ય થાય છે તે ગણી શકાતુ નથી માટે શરીરમા છતા હુ શરીરથી ભિન્ન છુ એવી ભાવનાથી વર્ત-નાર પ્રાણી સંસારમા કર્મથી લેપાતો નથી ધનના ઉપર પણ પ્રાણીયોને વિભાવિક દશાથીજ સહેજે રાગ ઉત્પન્ન થાય છે સોનુ, રૂપુ, રત્ન, મોતી, પરવાળા ધાન્ય ખેત્ર રાજ્ય વિગેરે ધન કહેવાય છે તેના ઉપર અજ્ઞાનપણાથી રાગ ઉત્પન્ન થાય છે અલબત્ત તે વસ્તુઓ કોઇ વખત પોતાની થઇ નથી અને થવાની નથી સોનુ રૂપુ એ પૃથ્વી જાતિ છે, જડ છે, પુદ્ગલ છે, વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શમય છે રૂપી છે, સોનુ રૂપુ, રત્ન વિગેરેનો ગ્રહણ કરનાર ચાલ્યા જાય છે પણ તે ધન કોઇની સાથે જતુ નથી, જડધનને માટે લાખો મનુષ્યો, રાજાઓ પરસ્પર લડી મરે છે, જડધનને પોતાનુ કરવા ધારે છે પણ તે કદિ પોતાનુ થતુ નથી સત્ય ધન એ નથી જડધનમા સુખની બુદ્ધિ ધારણ કરવી એ જડ અજ્ઞાની જીવોનુ કામ

इयं सुस्तनी मस्तकन्यस्तहस्ता,
लवङ्गी-कुरङ्गी-दृगङ्गी-करोतु ॥ ५५१ ॥

गुण-दुर्गुण होता है, दुर्गुण गुण बनता है।

असंतुष्टा द्विजा नष्टाः, संतुष्टाश्च महीभुजः।
सलज्जा गणिका नष्टा, निर्लज्जाश्च कुलाङ्गनाः ॥ ५५२ ॥

पुरुषार्थहीन से भाग्य भी चिडिता है।

त्रिषु श्यामां त्रिषु श्वेतां, त्रिषु ताम्रां त्रिषून्नताम्।
त्रिगंभीरां त्रिविस्तीर्णां, त्र्यायतां त्रिकृशीयसीम् ॥५५३॥

स्वर्गीय सुख।

वापी कापि स्फुरति गगने तत्परं सूक्ष्मपद्मा,
सोपानालीमधिगतवती काञ्चनीमैन्द्रनीली।
अग्रे शैलौ सुकृतिसुगमौ चन्दनाच्छन्नदेशौ,
तत्रत्यानां सुलभममृतं सन्निधानात् सुधांशोः ॥५५४॥
उत्सङ्गे सिन्धुभर्तुर्भवति मधुरिपुर्गाढमाश्लिष्य लक्ष्मी-
मध्यास्ते वित्तनाथो निधिनिवहमुपादाय कैलासशैलम्।
शक्रः कल्पद्रुमादीन् कनकशिखरिणोऽधित्यकासु न्यधासीत्,
धूर्तेभ्यस्त्रासमित्थं दधति दिविषदो मानवाः के वराकाः ॥

इक्ष्वाकुवंश का व्रत।

अथ स विषयव्यावृत्तात्मा यथाविधि सूनवे,
नृपतिककुदं दत्त्वा यूने सिताऽऽतपवारणम्।

ઉત્પન્ન કરે છે, બાહ્યધન ચોરો ચોરી જાય છે ત્યારે અંતર્ધન કોઇ ચોરી શકતુ નથી બાહ્યધન પરસ્પર વૈર કરાવે છે ત્યારે અંતર્ધનથી પરસ્પર શાંતિ ઉત્પન્ન થાય છે માટે જે જે સમજે છે તે તે પુરૂષો બાહ્યધન ઉપરથી મમતાપરિણામ ત્યાગ કરે છે ધનનો રાગી જીવ કયુ પાપ કરી શકતો નથી ? અલબત્ત તે સર્વ પાપ કરી શકે છે, ધનનો રાગ દુર્જય છે, જ્ઞાની પુરૂષો બાહ્યધનનો ત્યાગ કરી અંતર્ધન શોધે છે બાહ્યધન ઝાઝવાના નીર સમાન અસત્ય છે, ધનના આરંભીજીવો ઘણા પાપકૃત્ય કરી અધોગતિભાક્ થાય છે જેની પાસે ધન ઘણુ હોય છે તેને ધનનો મદ થાય છે, અને તેથી તે પોતાનુ હિત સમજી શકતો નથી કોઇ ધનને માટે દાસ થાય છે, કોઈ ધનને માટે અરણ્યમા ભટકે છે, કોઇ ધનને માટે દેવતાઓ સાધે છે, કોઈ ધનને માટે પારકા ગુણ ગાય છે, કોઈ ધનને માટે યુદ્ધ કરે છે, કોઈ ધનને માટે દેશવિદેશ ભમે છે, તોપણ

विधि की बलिहारी ।

पुरा गर्भादिन्द्रो मुकुलितकरः किङ्कर इव,
स्वयं स्रष्टा सृष्टेः पतिरथ निधीनां निजसुतः ।
क्षुधित्वा षण्मासान् स किल पुरुरप्याट जगतीं,
अहो ! केनाप्यस्मिन् विलसितमलङ्घ्यं हतविधेः ॥५६३॥

भङ्गोऽभूत् भरतेश्वरस्य सगरस्यापत्यशोको वने,
विश्रान्तिः गृहिणी गृहाद्रघुपतेः पण्डोस्तु जामापदः ।
स्थानाद् विच्युतिरच्युतस्य महतामीदृग्विधा दुःस्थितिः,
को वाऽन्यः कुशली कृतीह बलवान् नान्यो बलीयान् विधेः॥

अच्छी भावना ।

सत्त्वेषु मैत्रीं गुणिषु प्रमोदं, क्लिष्टेषु जीवेषु कृपापरत्वम् ।
माध्यस्थ्यभावं विपरीतवृत्तौ, सदा ममात्मा विदधातु देव ! ॥

ज्ञानावरणीयकर्म कैसे उत्पन्न होते है ? ।

ज्ञानस्य ज्ञानिनो वाऽपि, निन्दाप्रद्वेषमत्सरैः ।
उपघातैश्च विघ्नैश्च, ज्ञानघ्नं कर्म बध्यते ॥ ५६६ ॥

बुद्धिगम्य क्या है ? ।

तन्नेत्रैस्त्रिभिरीक्षते न गिरिशो नो पद्मजन्माऽष्टभिः,
स्कन्दो द्वादशभिर्न वा न मघवा चक्षुःसहस्रेण च ।
संभूयापि जगत्त्रयस्य नयनैस्तद्वस्तु नो वीक्ष्यते,
प्रत्याहृत्य दृशः समाहितधियः पश्यन्ति य पण्डिताः

પુરૂષોનુ કર્ત્તવ્ય છે, બાહ્ય લક્ષ્મી કોઇની પાસે એક સરખી સદાકાળ રહી નથી અને રહેવાની નથી, એ સિદ્ધ વાત છે બાહ્યધનની મોટાઇ કોઇની સદાકાળ રહી નથી અને રહેવાની નથી બાહ્ય ધન ખોટુ છે ઝાઝવાના પાણીથકી જો તૃષા શાતિ પામે તો આ દેખાતા ધનથકી આશા, તૃષ્ણા, અને ચિતાની શાતિ થાય કેટલાક તો ધન પામીને કજુસાઇ કરે છે અને ચમડી ત્રુટે પણ દમડી ના છૂટે જેવી વર્તણુક આદરે છે, એ બહિરાત્મીજીવોનુ લક્ષણ છે અલબત્ત સમજવાનુ કે—ધન પોતાનું નથી તો કેમ તેને સાગ માર્ગે ખર્ચ વુ નહીં ? કજુસ પુરૂષો એમ સમજે છે કે—ધન મારી સાથેજ આવશે –પણ કદી સાથે આવતુ નથી એમ કહેવાનુ નથી .કે ગ્રહસ્થ લોકોએ ધનનો ત્યાગ કરવો વા નિર્ધન રહેવુ. પરતુ ફક્ત ધનનો રાગ ત્યાગ કરવો એટલે આ બાહ્ય ધન મારૂ નથી એવા પરિણામ રાખવાથી રાગદ્વેષના પરિણામે બધ છે, ધનના ઉપર રાગનો

कः सन्नद्धो भवति समरे ?, कः प्रियश्चाङ्गनानां ?
को दुःसङ्गाद् भवति विदुषां ?, मानपूजापहारः ॥५७५॥

पुष्पेषु माता पुरुषायमाणा लज्जावती विश्वसृजं विलोक्य ।
नाभीसरोजे नयनं मुरारेर्वामेतरं वारयति स्म वेगात् ॥५७६॥

जाता लता हि शैले, जातु लतायां न जायते शैलः ।
संप्रति तद्विपरीतं, कनकलतायां गिरिद्वयं जातम् ॥ ५७७ ॥

सहायक से शोभा बढती है ।

वस्त्रहीनमलङ्कारं, घृतहीनं च भोजनम् ।
स्वरहीनं च गान्धर्वं, भावहीनं च मैथुनम् ॥ ५७८ ॥

प्रभु की बोध देने की कुशलता ।

सद्धर्मबीजवपनानघकौशलस्य,
यल्लोकबान्धव ! तवापि खिलान्यभूवन् ।
तन्नाद्भुतं खगकुलेषु हि तामसेषु,
सूर्यांशवो मधुकरीचरणावदाताः ॥ ५७९ ॥

तावच्चंद्रबलं ततो गृहबलं ताराबलं भूबलं,
तावात्सिद्ध्यति वांछितार्थमखिलं तावज्जनः सज्जनः ।
मुद्रामंडलमंत्रतंत्रमहिमा तावत्कृतं पौरुषं,
यावत्पुण्यमिदं सदा विजयते पुण्यक्षये क्षीयते ॥ ५८० ॥

धर्मोऽयं धनवल्लभेषु धनदः कामार्थिनां कामदः,
सौभाग्यार्थिषु तत्प्रदः किमपरं पुत्रार्थिनां पुत्रदः,

જોવામા આવે છે, પુત્રપુત્રી ઉપરનો રાગ ક્ષણિક છે જે પુત્ર ઉપર રાગ થાય છે તે પુત્ર ઉપર કોઈ વખતે દ્વેષ પણ થાય છે, જે સ્ત્રી ઉપર એક વખત રાગ થાય છે તે ઉપર કોઈ વખતે દ્વેષ પણ થાય છે જ્યા રાગ થાય છે ત્યા દ્વેષ થાય છે, અને જ્યા પ્રીતિ ત્યા ભીતિ રહી છે ભોજન આદિ ઉપર પણ રાગની બુદ્ધિ ધારણ કરવી નહીં દુધપાક ઉપર રાગ હોય છે તે દુધપાકનુ ભોજન કંઠ પર્યંત પરિપૂર્ણ જમતા પશ્ચાત્ કોઈ શીરો, લાડુ લાવીને આપે તો તે શીરા લાડુ ઉપર અરૂચિ થાય છે અલબત્ત તે વસ્તુઓ ઉપર થનારો રાગ ક્ષણિક છે પોતાના આત્માથી ભિન્ન વસ્તુઓમા કેમ રાગની બુદ્ધિ ધારણ કરવી? હે આત્મા! તુ પોતાના સ્વરૂપ માં રાગ ધારણ કર વા સદ્ગુરૂ મહારાજ ઉપર રાગ ધારણ કર કે જેથી અ તે વીતરાગ થઈશ પ્રભુ પૂજા, તપ, જપ, વ્યાખ્યાન શ્રવણમા રાગને ધારણ કર કે જેથી અ તે ત્યા કરેલો રાગ નષ્ટ થશે અને સ્વહિત થશે, મનને એકદમ રાગ રહિત કરવુ મુશ્કેલ છે, પણ યુક્તિ પ્રયુક્તિથી રાગદશા દૂર

भोज्यं निर्लवणं सुतो गतगुणश्चारित्रहीनो यति-
र्निर्द्रव्यं भुवनं न राजति तथा धर्मं विना मानवः ॥५८८॥
अमेध्यपूर्णे कृमिजालसंकुले स्वभावदुर्गंधअशौचनिन्हवे
कलेवरे मूत्रपुरीषभाजने लपंति मूढा विरमन्ति पंडिताः ।५८९।
स्पृष्ट्वा शत्रुंजयं तीर्थं, नत्वा रैवतकाचलं ।
स्नात्वा गजपदे कुण्डे, पुनर्जन्म न विद्यते ॥ ५९० ॥
भक्तिं तीर्थकरे गुरौ जिनमते संघे च हिंसाऽनृत-
स्तेयाब्रह्मपरिग्रहव्युपरमं क्रोधाद्यरीणां जयं ।
सौजन्यं गुणिसंगमिंद्रियदमं दानं तपो भावनां,
वैराग्यं च कुरुष्व निर्वृतिपदे यद्यस्ति गंतुं मनः ॥ ५९१ ॥

श्री तीर्थपान्थरजसा विरजीभवन्ति,
तीर्थेषु वंभ्रमणतो न भवे भ्रमान्ति ।
तीर्थव्ययादिह नराः स्थिरसंपदः स्युः,
पूज्या भवंति जगदीशमथार्चयंतः ॥ ५९२ ॥
छट्ठेणं भत्तेणं अपाणएणं तु सत्तजत्ताय
जो कुणइ सित्तुंजये सो तइए भवे लहइ सिद्धिं ॥५९३॥

यः संसारनिरासलालसमतिर्मुक्त्यर्थमुत्तिष्ठते,
यं तीर्थं कथयंति पावनतया येनाऽस्ति नान्यः समः ।
यस्मै तीर्थपतिर्नमस्यति सतां यस्माच्छुभं जायते,
स्फूर्तिर्यस्य परा वसंति च गुणा यस्मिन् स संघोऽर्च्यताम् ५९४
लक्ष्मीस्तं स्वयमभ्युपैति रभसा कीर्तिस्तमालिंगति,
प्रीतिस्तं भजते मतिः प्रयतते तं लब्धुमुत्कण्ठया ।

મૃત્યુ થાય છે, દ્વેષી માણસ ચડાલના કરતા પણ અપવિત્ર છે દ્વેષી માણસ હિતાહિત જોઈ શકતો નથી દ્વેષી માણસ હિતકર વચન સાભળી શકતો નથી દ્વેષી સદા ચિતાતુર રહે છે, અને તેને સુખે કરી નિદ્રા પણ આવતી નથી દ્વેષી પુરૂષનુ ડહાપણુ ધૂળમા દટાય છે દ્વેષી પુરૂષ, ગુણી પુરૂષોના પણ અવગુણ ગાય છે અને દ્વેષી માણસ જીવની હિસા કરતા ડરતો નથી, દ્વેષી, બીજાનુ સારૂ દેખી શકતો નથી શ્રીપાળ રાજાનો દ્વેષ કરનાર ધવલશેઠ દ્વેષથી ઝૂરી ઝૂરીને પોતાના દિવસ ગાળવા લાગ્યો, અતે રાત્રીના સમયમા શ્રીપાળ રાજાને મારવા જતા નીસરણીથી પગ ખસતા પડી મરણ પામી નરક ગતિમા ગયો દ્વેષનુ એવુ ફળ છે જેણે સમારાદિત્ય કેવળી ચરિત્ર વાચ્યુ હશે તેને માલુમ હશે કે દ્વેષ કરવાથી અગ્નિશર્માની ભવોભવમા બૂરી અવસ્થા થઈ માટે આત્માર્થી જીવ, કોઈના ઉપર દ્વેષ કરતો નથી દ્વેષથી કોઇનુ સારૂ થયુ નથી અને થનાર નથી, દ્વેષ બળતા

जणणी जम्मभूमी पच्छिमानिद्दा सुभासिश्रा गुट्ठी
मणइट्ठं माणुस्सं पंच वि दुक्खेण मुचंति ॥ ६०३ ॥

रथस्यैकं चक्रं भुजगयमिताः सप्त तुरगा,
निरालंबो मार्गश्चरणविकलः सारथिरपि ।
रविर्यात्येवान्तं प्रतिदिनमपारस्य नभसः,
क्रियासिद्धिः सत्त्वे वसति महतां नोपकरणे ॥६०४।

विजेतव्या लङ्का चरणतरणीयो जलनिधिः,
विपक्षः पौलस्त्यो रणभुवि सहायाश्च कपयः ।
तथाप्याजौ रामः सकलमवधीद् राक्षसकुलम्,
क्रियासिद्धिः सत्त्वे वसति महतां नोपकरणे ॥६०५॥

अद्यापि नोज्झति हरः किल कालकूटं,
कूर्मो बिभर्ति धरणीमपि पृष्ठकेन ।
अम्भोनिधिर्वहति दुर्वहवाडवाग्नि-
मङ्गीकृतं सुकृतिनः परिपालयन्ति ॥ ६०६ ॥

रिक्तपाणिर्न पश्येच्च राजानं देवतां गुरुम्
उपाध्यायं च वैद्यं च फलेन फलमादिशेत् ॥६०७॥

आस्तन्यपानाज्जननी पशूनामादारलाभाच्च नराधमानाम् ।
आगेहकर्म्मैव तु मध्यमानामाजीवितात् तीर्थमिवोत्तमानाम्
॥ ६०८ ॥

जातापत्या पतिं द्वेष्टि, कृतदारस्तु मातरम् ।
कृतार्थः स्वामिनं द्वेष्टि, जितरोगश्चिकित्सकम् ॥ ६०९ ॥

અવસ્થા ધારણ કરે છે, અને નામકર્મના નાશથી અરૂપીપણુ પામે છે

૭ ગોત્ર કર્મ—એ પ્રકારનુ છે એક ઉચ્ચ ગોત્ર ૨ બીજુ નીચગોત્ર એ બે પ્રકારે છે ગોત્રકર્મના નાશથી અગુરુ લઘુગુણ ઉત્પન્ન થાય છે

૮ અ તરાયકર્મ—દાનાતરાય, લાભાતરાય, ભોગાતરાય, ઉપભોગાતરાય અને વીર્યાતરાય, એ પચ પ્રકારનુ અ તરાયકર્મ છે એ પાચ પ્રકારના અ તરાય કર્મનો ક્ષય થવાથી અનતદાન, અનતલાભ અનતભોગ, અન ત ઉપભોગ, અન ત વીર્ય એ પ્રકારની આત્માની શક્તિ જાગે છે

नरकगतिआयुष्य बांधवाना हेतुओ.

અવિરતિ પરિણામી, અનતાનુબ ધી કપાયને ઉદયે પચેદ્રિયજીવની હત્યા નિશકપણે કરતો મદ્યમાસાદિ સાતકુવ્યસન સેવતો, વિશ્વાસદ્રોહી, મિત્રદ્રોહાદિક મહાપાપ આચરતો, કૃષ્ણ લેશ્યાદિક

वाक्यं नैव करोति बांधवजनः पत्नी न शुश्रूषते ।
धिक्कष्टं जरयाभिभूतपुरुषं पुत्रोऽप्यवज्ञायते ॥ ६२० ॥

दिव्यज्ञानयुता जगत्त्रयनुताः शौर्यान्विताः सत्कृताः ।
देवेंद्रासुरवृंदवंद्यचरणाः सद्विक्रमाश्चक्रिणः ॥
वैकुण्ठा बलशालिनो हलधरा ये रावणाद्याः परे ।
ते कीनाशमुखं विशंत्यशरणा यद्वा न लंघ्यो विधिः ॥६२१॥

ये पातालनिवासिनोऽसुरगणा ये स्वैरिणो व्यंतरा ।
ये ज्योतिष्कविमानवासिविबुधास्तारांतचंद्रादयः ॥
सौधर्मादिसुरालये सुरगणा ये चापि वैमानिका-
स्ते सर्वेऽपि कृतांतवासमवशा गच्छंति किं शुच्यते? ।६२२।

यावत्स्वस्थमिदं कलेवरगृहं यावच्च दूरे जरा ।
यावच्चेंद्रियशक्तिरप्रतिहता यावत्क्षयो नायुषः ॥
आत्मश्रेयसि तावदेव विदुषा कार्यः प्रयत्नो महा-
नादीप्ते भवने च कूपखननं प्रत्युद्यमः कीदृशः? ॥ ६२३ ॥

जिणसासणस्स सारो, चउद्दसपुव्वाण जो समुद्धारो ।
जस्स मणे नमुक्कारो, संसारो तस्स किं कुणइ? ॥ ६२४ ॥

नात्यन्तसरलैर्भाव्यं गत्वा पश्य वनस्पतिम् ।
सरलास्तत्र छिद्यंते कुब्जास्तिष्ठंति पादपाः ॥ ६२५ ॥

शीलं नाम नृणां कुलोन्नतिकरं शीलं परं भूषणं ।
शीलं ह्यप्रतिपाति वित्तमनघं शीलं सुगत्यावहं ॥
शीलं दुर्गतिनाशनं सुविपुलं शीलं यशः पावनं ।
शीलं निर्वृतिहेत्वनंतसुखदं शीलं तु कल्पद्रुमः ॥६२६॥

અવિનયી, ગુરૂનો દ્વેષી, નીચગોત્રકર્મ બાધે છે
પ્રભુ પૂજા, જ્ઞાન ધ્યાનમા વિઘ્ન કરનાર, હિંસા, અસ
ત્ય, ચોરી આદિ કર્મમા તત્પર અંતરાય કર્મને બાધે
છે અત્ર કર્મની લેશથી વ્યાખ્યા દેખાડી છે વિશેષ
જાણવાની ઇચ્છાવાળા ભવ્ય પ્રાણીઓએ કર્મગ્રંથ
આદિ ગ્રંથોનો અભ્યાસ કરવો કર્મનો નાશ કરવો
એ કંઈ વાદવિવાદથી બનતુ નથી, કિંતુ આત્માનુ
ધ્યાન કરી સમભાવે રહેવાથી કર્મનો નાશ થાય છે
અનંત ચોવીશીના અનંત તીર્થંકરોએ કર્મનો નાશ
કરી શિવ સંપદા પ્રાપ્ત કરી, ન્યાય નીતિથી પ્રર્વતનાર,
સમભાવે જગત્ પ્રેક્ષક, ક્ષમાને ધારણ કરનાર જીવ,
કર્મનો નાશ કરે છે કર્મનું સ્વરૂપ જાણ્યા છતા પણ
જો તેના નાશ માટે પ્રયત્ન કરવામા આવે નહીતો
કર્મનો નાશ થતો નથી મારૂ કર્મ નાશ થાઓ, એમ
બોલવા માત્રથી કંઈ કર્મ નાશ થતા નથી, ગુણ
વિનાનો ઘટાટોપ કંઇ આત્માના હિતભણી થતો
નથી કર્મગ્રંથ મુખે કર્યો અને કર્મની પ્રકૃતિયો
દરરોજ ભણી ગયા, પણ કર્મનો નાશ થાય એવા

यस्य नास्ति स्वयं प्रज्ञा, शास्त्रं तस्य करोति किं ?।
लोचनाभ्यां विहीनस्य, दर्पणः किं करिष्यति ?॥ ६३४ ॥

कोहो पीइं पणासेइ, माणो विणयनासणो ।
माया मित्ति पणासेइ, लोहो सव्वविणासणो ॥ ६३५ ॥

वैरवैश्वानरव्याधि-वादव्यसनलक्षणाः ।
महानर्थाय जायन्ते वकाराः पंच वर्द्धिताः ॥ ६३६ ॥

पासा वेश्या अग्नि जल ठग ठाकुर सोनार ।
ए दश न होये आपणा दुर्जन सर्प मंजार ॥ ६३७ ॥

दिवा पश्यति नो घूकः, काको नक्तं न पश्यति ।
अपूर्वः कोऽपि कामांधो, दिवा नक्तं न पश्यति ॥ ६३८ ॥

न पश्यति हि जात्यंधः, कामांधो नैव पश्यति ।
न पश्यति मदोन्मत्तो, अर्थी दोषं न पश्यति ॥ ६३९ ॥

न स्वर्धुनी न फणिनो न कपालदाम ।
नेन्दोः कला न गिरिजा न जटा न भस्म ॥
यत्रान्यदेव च न किञ्चिदुपास्महे तद्,
रूपं पुराणमुनिशीलितमीश्वरस्य ॥ ॥ ६४० ॥

स्वपतिं या परित्यज्य निस्त्रपोपपतिं भजेत् ।
तस्यां क्षणिकचित्तायां विश्रम्भः कोऽन्ययोषिति ॥६४१॥

प्राणसन्देहजननं परमं वैरकारणम् ।
लोकद्वयविरुद्धं च परस्त्रीगमनं त्यजेत् ॥ ६४२ ॥

जले तैलं खले गुह्यं पात्रे दानं मनागपि ।
प्राज्ञे शास्त्रं स्वयं याति विस्तारं वस्तुशक्तितः ॥ ६४३ ॥

गाथा.

नाण च दंसणं चेव, अव्वाबाहं तहेव सम्मत्तः
अखयठिइ अरुवी, अगुरुलहु वीरियं हवइ. १

જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો નાશ થવાથી અનતજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે, જે જ્ઞાનને કેવલજ્ઞાન કહે છે તે જ્ઞાને કરી લોકાલોકનુ જાણુપણુ થાય છે, કોઇપણુ દુનિયાની વસ્તુ જાણવાની બહાર રહેતી નથી, જ્ઞાન એ આત્માનો વિશેષ ઉપયોગ જાણવો, જ્ઞાન સાકાર ઉપયોગરૂપ જાણવુ દર્શનાવરણીયકર્મનો ક્ષય થવાથી, અનત દર્શન નામનો આત્માનો ગુણ પ્રગટે છે, તેથી પડ્દ્રવ્યાત્મક લોકાલોકનો, સામાન્ય ઉપયોગથી ભાસ થાય છે સામાન્ય ઉપયોગને નિરાકાર ઉપયોગ કહે છે શાતારૂપ અને આશાતારૂપ વેદનીય કર્મનો નાશ થવાથી અવ્યાબાધ શાશ્વત સુખ આત્માનેવિષે પ્રકટે છે, મોહનીય કર્મનો નાશ થવાથી ક્ષાયિક સમ્યકત્વ ઉદ્‌ભવે છે, આયુષ્યકર્મનો નાશ થવાથી અક્ષયસ્થિતિ પ્રગટે છે નામ કર્મનો નાશ

निर्द्रव्यो धनचिंतया धनपतिस्तद्रक्षणे चाकुलो ।
निःस्त्रीकस्तदुपायसंगतमतिः श्रीमानपत्येच्छया ॥
पापस्तान्यखिलान्यपीह सततं रोगैः पराभूयते ।
जीवः कोऽपि कथंचनापि नियतं प्रायः सदा दुःखितः ।६५१।

कस्तूरीकृष्णकायच्छविरतनुफणारत्नरोचिष्णुमाली ।
विद्युच्छाली गभीरानघवचनमहागर्जिविस्फूर्जितश्रीः ॥
वर्षन् तत्त्वांबुपूरैर्भविजनहृदयोर्व्यां लसद्बोधिबीजा-
ङ्कुरं श्रीपार्श्वमेघः प्रकटयतु शिवानर्घ्यसस्याय शश्वत् ।६५२।

शत्रूणां तपनः सदैव सुहृदामानन्दनश्चन्द्रवत् ।
पात्रापात्रनिरीक्षणे सुरगुरुर्दानेषु कर्णोपमः ॥
नीतौ रामनिभो युधिष्ठिरसमः सत्ये श्रिया श्रीपतिः ।
स्वीयान्येष्वपि पक्षपातसुभगः स्वामी यथार्थो भवेत् ॥६५३॥

वरं रेणुर्वरं भस्म नष्टश्रीर्न पुनर्नरः ।
भुक्त्वैनं दृश्यते पूजा क्वापि पर्वणि पूर्वयोः ॥ ६५४ ॥

यां चिन्तयामि सततं मयि सा विरक्ता ।
साप्यन्यमिच्छति जनं स जनोऽन्यसक्तः ॥
अस्मत्कृते च परितुष्यति काचिदन्या ।
धिक् तां च तं च मदनं च इमां च मां च ॥ ६५५ ॥

दयैव धर्मेषु गुणेषु दानं प्रायेण चान्नं प्रथितं प्रियेषु ।
मेघः पृथिव्यामुपकारकेषु तीर्थेषु माता तु मता नितान्तम्
॥ ६५६ ॥

હતપદ ધારણ કરે છે આત્મા પોતે સિદ્ધ પરમાત્મા
રૂપ છે, આત્મા પચ પરમેષ્ઠિરૂપે બની શકે છે, પરતુ
જ્યાસુધી પરમાત્મ પ્રતિ લક્ષ્ય વળ્યુ નથી ત્યા સુધી
ઉપર ઉપરના ઘટાટોપે કઇ હિત થતુ નથી, ગુણ
કઇ આખે દેખાતો નથી જ્ઞાની પુરૂષો ગુણી પુરૂષોને
પારખી શકે છે, પક્ષપાત-હઠ-કદાગ્રહ મતમતા
તરમા પડેલા જીવો, તત્ત્વજ્ઞાનને મૂકી પોતપોતાનુ
ધારેલુ સિદ્ધ કરવા પ્રયત્ન કરે છે પોતે શુદ્ધ તત્ત્વને
ઓળખી શકતા નથી તો પોતાના ભક્તોને શુદ્ધ
તત્ત્વ ઓળખાવે એ તો સ્વપ્નામા પણ બની શકે
તેમ નથી જેનુ સદાકાળ ધ્યાન કરવુ તેનુ ભાન
રહેતુ નથી તો પછી બાહ્યપદાર્થમા અજ્ઞાનથી
ધારેલી ધર્મબુદ્ધિ ફળ આપી શકતી નથી, શુદ્ધ
તત્ત્વના જ્ઞાન વિના મનુષ્યો પુસ્તક-પોથીયો વાચીને
પણ પડિત નામ ધરાવી તર્ક-વિચાર કરતા, પોતાની
બુદ્ધિ અનુસાર ધર્મ કલ્પી તેમા શ્રદ્ધા કરી સત્ય
ધર્મનો ઢાકપીછોડો કરે છે આત્મજ્ઞાન વિના બા-
'કીનુ જ્ઞાન તે અજ્ઞાન જાણવુ વ્યવહારિક જ્ઞાન

कर्तुः स्वयं कारयितुः परेण, तुष्टेन भावेन तथाऽनुमन्तुः।
साहाय्यकर्तुश्च शुभाशुभेषु, तुल्यं फलं तत्त्वविदो वदन्ति ॥
हरिहरचउराणणचंद-सूर-खंदाइणो वि जे देवा।
नारीण किंकरत्तं कुणंति धि द्धी विसयतण्हा ॥ ६६४ ॥
अणिमिसनयणा मणकज्जसाहणा पुष्फदामअमिलाणा।
चउरंगुलेण भूमिं न छिवंति सुरा जिणा विंति ॥ ६६५ ॥
श्वेताम्बरधरा नारी श्वेतगन्धावलेपना।
अवगूहेत यं स्वप्ने तस्य श्रीः सर्वतोमुखी ॥ ६६६ ॥
क्षमा खड्गं करे यस्य दुर्जनः किं करिष्यति ?।
अतृणे पतितो वह्निः स्वयमेवोपशाम्यति ॥ ६६७ ॥
ॐ नमो विश्वनाथाय विश्वस्थितिविधायिने।
अर्हते व्यक्तरूपाय युगादीशाय योगिने ॥ ६६८ ॥
अर्हच्चक्री श्रियः स्वामी चामीकरसमप्रभः।
स्तुत्यः सत्कृत्य लाभाय श्रीशांतिः शुभतांतिकृत् ॥६६९॥
हेलांदोलितदैत्यारिर्जरासंधप्रतापहृत्।
स्मरणीयं स्मरं कुर्वन् श्रीमान्नेमिः पुनातु वः ॥६७०॥
यस्य दृष्टिसुधावृष्टिदानादाहिरहीश्वरः।
जातस्तापत्रयान्मुक्तः स श्रीपार्श्वो मुदेऽस्तु वः ॥६७१॥
सुराद्रिं सुरनाथस्य संशयापनयाय यः।
अकंपयत्त्रिधा वीरः श्रीवीरः श्रेयसेऽस्तु वः ॥ ६७२ ॥
धर्मार्थकाममोक्षेषु वैलक्षण्यं कलासु च।
करोति कीर्तिं प्रीतिं च साधुकाव्यनिषेवणम् ॥ ६७३ ॥

ૐ સોઽહં

કેશરીયા ધુલેવાગઢ ૧૯૯૨ પોષ વદિ ૧૦

૧ જો તમે તમારૂ જીવન સન્માર્ગે ગાળવા ઇચ્છા રાખતા હો તો નીચેની બીના વાચો-વિચારો.

૨ જો તમે જગત ઉદ્ધાર કરવા ઇચ્છતા હોવ તો નીચેની બીના અમલમા લાવો

૩ જો તમને નીચેનો વિષય રૂચે તો-તમો વાણી દ્વારા ફેલાવો!! ધનવાન્ હો તો ધનથી મદદકરો, ખરૂ કહુ છુ તેથી તમારા આત્માનો ઉદ્ધાર થશે.

૪ હુ તમને મ્હારૂ પોતાનુ કઇ જણાવતો નથી, પણ તમારા આત્માનુ કર્તવ્ય તમારી આગળ ધરૂ છુ તેમા મારૂ કઇ નથી

૫ જે હુ લખુ છુ, તે તમો વાચશો તો તમારા અ તરના સત્ય વિચારો છે, એવો વિશ્વાસ લાવશો

૬ કોઇનો ઘાત કરતાં પ્રથમ તમારૂ અ ત કરણ ના પાડે છે, અને પાછા હઠાવે છે એજ તમારા

कार्श्यं क्षुत्प्रभवं कदन्नमशनं शीतोष्णयोः पात्रता,
पारुष्यं च शिरोरुहेषु शयनं मह्यास्तले केवले ।
एतान्येव गृहे वहन्त्यवनतिं तान्युन्नतिं संयमे,
दोषाश्चापि गुणा भवन्ति हि नृणां योग्ये पदे योजिताः ॥

दारिद्र को किसीने जलाया नहीं ।

दग्धं खाण्डवमर्जुनेन बलिना, द्रव्यैर्द्रुमैः सेवितम्,
दग्धा वायुसुतेन रावणपुरी, लंका सकलस्वर्णभूः ।
दग्धः पंचशरः पिनाकपतिना, तेनापि युक्तं कृतम्,
दारिद्र्यं जनतापकारकमिदं, केनापि दग्धं नहि ॥ ६९७॥

विधिकी प्रबलता ।

पञ्चैते पाण्डुपुत्राः, क्षितिपतितनया धर्मभीमार्जुनाद्याः,
शूराः सत्यप्रतिज्ञा, दृढतरवपुषः, केशवेनापि गूढाः ।
ते वीराः पाणिपात्रे कृपणजनगृहे, भिक्षुचर्यां चरन्तः,
को वा समर्थो भवति विधिवशाद् भाविनी कर्मरेखा ।६९८।

पादाहतः प्रमदया विकसत्यशोकः,
शोकं जहाति बकुलो मुखसीधुसिक्तः ।
आलिङ्गितः कुरुबकः कुरुते विकाश-
मालोकितः सतिलकः तिलको विभाति ॥ ६९९ ॥

न स्नेहेन न विद्यया न च धिया रूपेण शौर्येण वा,
नैष्याचाड्भयार्थदानविनयक्रोधक्षमामार्दवैः ॥
लज्जायौवनभोगसत्यकरुणासत्त्वादिभिर्वा गुणै-
र्गृह्यन्ते न विभूतिभिश्च ललना दुःशोलाचित्ता यतः॥७००॥

પથરા તો પગલે પગલે હોય છે કિન્તુ રત્ન તો કોઈકજ ઠેકાણે હોય છે

૧૨ સત્યપ્રિય ! જે જે વાચો સાભળો તે પ્રમાણે વર્તશો તો કલ્યાણ થશે કહેણી કરતા રહેણી દુર્લભ છે

૧૩ બોલવુ રૂપુ છે અને કરવુ સોનુ છે

૧૪ કીધા કરતા કરી બતાવવુ વિશેષ સારૂ છે

૧૫ તારૂ કલ્યાણ કરવા ત્હારા વિના બીજો કોઈ આવે તેમ નથી

૧૬ હે ભોળા મુસાફર ! પથે ચાલતા તારી પાસે ભાતુ જરૂર રાખજે

૧૭ હે પ્રાણી ! કલ્યાણના સાધનો તારી પાસે છે છતા તારૂ કલ્યાણ નહી કરે તો ઇશ્વરનો વાક કહાડીશ નહી, પણ તારી ખરાબ મતિનો વાક કાઢજે વા અસતસગને દોષ દેજે

૧૮ તારા માટે કોઇ સારૂ કહે તો તે વાત મસ્તકે ચઢાવજે

पचांगं दाडिमीपिष्टो, श्वेतगुञ्जासमन्वितः ।
एभिस्तु तिलकं कृत्वा, मोहनं सर्वतो जगत् ॥ ७०९ ॥
कटुतुम्बीरवीजतैलं, ज्वालयेत् पतवार्त्तिका ।
कज्जलेनांजयेन्नेत्रे, मोहनं भवति ध्रुवम् ॥ ७१० ॥
किं ब्रूमो जलधेः श्रियं स हि खलु, श्रीजन्मभूमिः स्वयं,
वाच्यः किं महिमाऽपि यस्य हि किल, द्वीपं महीति श्रुतिः ।
त्यागः कोऽपि स तस्य विभ्राति जगद्यस्यार्थिनोऽप्यम्बुदाः ।
शक्तेः कैव कथाऽपि यस्य भवति चोभेण कल्पान्तरम् ७११

पार्वती और शंकर का प्रश्नोत्तर ।

कस्त्वं शूली मृगय भिषजं, नीलकण्ठः प्रियेऽहं,
केकामेकां कुरु पशुपतिर्लाङ्गुलं ते कथं न ? ।
स्थाणुर्मुग्धे न वदति तरुर्जीवितेशः शिवाया,
गच्छाटव्यामिति हतवचाः पातु वश्चन्द्रचूडः ॥ ७१२ ॥

निरर्थक दूसरों का हित नष्ट करनेवाले कैसा जानना ? ।

एके सत्पुरुषाः परार्थरचकाः स्वार्थं परित्यज्य ये,
सामान्यास्तु परार्थमुद्यमभृतः स्वार्थाविरोधेन ये ॥
तेऽमी मानुषराक्षसाः परहितं, स्वार्थाय निघ्नन्ति ये,
ये तु घ्नन्ति निरर्थकं परहितं ते के न जानीम हे ॥७१३॥

जिनेश्वरभगवान का तत्त्व ।

जीवोऽनादिरनैधनः स गुणवान् कर्त्ता च भोक्ता विदन्,
सूक्ष्मो देहमितश्च याति नरकं तिर्यग्गतिं चाघतः ।

૨૫ વાણીથી વિચારી બોલજે, ત્રણ આગળની જીભ લવલવ અને લપલપ કરે છે, તેને વારજે

૨૬ સત્સમાગમને મોટુ તીર્થ સમજજે

૨૭ પાખડી, નાસ્તિક ઉપદેશકોનો ઉપદેશ સાભળવા કદી મન લલચાવીશ નહીં, કારણકે તેમનો ઉપદેશ વિષ મિશ્રિત દૂધના જેવો હોય છે

૨૮ જે કાર્યમા તારી મતિ પહોચે નહી તેમા ઉત્તમ પુરૂષોની સલાહ લેજે

૨૯ ક્રોધી બની કોઈ વિષયનો નિર્ણય કરીશ-નહીં

૩૦ કીર્તિ માટે ઉત્તમ કાર્યો કરીશ નહો, પર આત્મપ્રાપ્તિ વિના બીજી કીર્તિથી કઇ વળવાનુ નથી.

૩૧ દુનિયામા વેર, ઝેર જીવતા સુધી છે, માટે હવે તે સર્વ ભૂલી જા ! ક્ષમારૂપ જળથી સ્નાન કર્યુ નથી ત્યા સુધી તુ તીર્થપૂજનમા લાભ શી રીતે મેળવીશ ?

૩૨ કોઈપણ કાર્ય કરતા પહેલા તેનો પૂર્ણ

सन्तः सच्चरितोदयव्यसनिनः प्रादुर्भवद्‌यन्त्रणाः,
सर्वत्रैव जनापवादचकिता जीवन्ति दुःखं सदा ।
अव्युत्पन्नमतिः कृतेन न सता नैवासता व्याकुलो,
युक्तायुक्तविवेकशून्यहृदयो धन्यो जनः प्राकृतः ॥ ७२० ॥

रत्याप्तप्रियलाञ्छने कठिनता वासे रसालिङ्गिते,
प्रह्लादैकरसे क्रमादुपचिते भूभृद्‌गुरुत्वापहे ।
कोकस्पर्धिनि भोगभाजि जनतानङ्गे खलीनोन्मुखे,
भाति श्रीरमणावतारदशकं बाले भवत्याः स्तने ॥ ७२१ ॥

किसी भी रीति से प्रसिद्धि में आना चाहिए ।

घटं भित्त्वा पटं छित्त्वा, कृत्वा रासभरोहणं ।
येन केन प्रकारेण, प्रसिद्धः पुरुषो भवेत् ॥ ७२२ ॥

व्यसनों से हानि ।

द्यूतं च मांसं च सुरा च वेश्या, पापर्द्धिचौर्ये परदारसेवा ।
एतानि सप्तव्यसनानि लोके, घोरातिघोरं नरकं नयन्ति ॥
॥ ७२३ ॥

द्यूताद् राज्यविनाशनं नलनृपः प्राप्तोऽथवा पाण्डवाः,
मद्यात्कृष्णनृपश्च राघवपिता पापर्द्धितो दूषितः ।
मांसात् श्रेणिकभूपतिश्च नरके चौर्याद्विनष्टा न के ?
वेश्यातः कृतपुण्यको गतधनोऽन्यस्त्रीमृतो रावणः ॥७२४॥

तात्कालिक पाप को कौन नष्ट करता है ?

सद्यः प्रीतिकरो नादः, सद्यः प्रीतिकराः स्त्रियः
सद्यः शीतहरो वह्निः, सद्यः पापहरो जिनः ॥७२५॥

૫૨ સતોની હાસી કરીશ નહી પાપ લાગ

૫૩ જો તુ બાળક હોય તો—સન્માર્ગ કેળવણી લેજે

૫૪ જો તુ જ્ઞાની હોય તો પરભાવમા (મોહ પડીશ નહિ

૫૫ જો તુ યોગી હોય તો–યોગમા તલ રહેજે

૫૬ જો તુ સાધુ હોય તો–સાધુના મા ચાલજે

૫૭ જો તુ અમલદાર હોય તો અસત્ય લોકોને પજવીશ નહીં અસત્ય રીતે પજવતાં ત આત્માને કર્મ પજવશે, તેની ખાત્રી રાખ ।

૫૮ જગતમા કોઇ સુખી, કોઇ દુખી, ક રોગી, કોઈ ભોગી દેખાય છે તે શાથી તેનો વિચ કરી જ્ઞાન માર્ગે ચાલજે

• ૫૯ કુયુક્તિથી સત્ય વાતને પણ અસ કરાવી શકાય છે, માટે કુવાદીઓના વચન ઉ વિશ્વાસ રાખીશ નહીં

बिना पढे पण्डित और पढे हुए कतिपय मूर्ख—

अपठाः पण्डिताः केचित्, केचित्पठितपण्डिताः ।
अपठा मूर्खकाः केचित्, केचित् पठितमूर्खकाः ॥७३२॥

दम्भ हानिकर्ता है ।

विद्यादम्भः क्षणस्थायी, दानदम्भो दिनत्रयम् ।
रसदम्भस्तु षण्मासान्, धर्मदम्भस्तु दुस्तरः ॥७३३॥

ऐसे राजाको धिक्कार हो जो निर्दय है—

पदे पदे सन्ति भटा रणोद्भटा, न तेषु हिंसारस एषः पूर्यते ।
धिगीदृशं ते नृपते कुविक्रमं, कृपाश्रये यः कृपणे पतत्रिणि ॥
॥ ७३४ ॥

न वासयोग्या वसुधेयमीदृश-
स्त्वमङ्ग यस्याः पतिरुज्झितस्थितिः ।
इति प्रहाय क्षितिमाश्रिता नभः-
खगास्तमाचुक्रुशुरारवैः खलु ॥ ७३५ ॥

धिगस्तु तृष्णातरलं भवन्मनः, समीक्ष्य पक्षान्मम हेमजन्मनः ।
तवार्णवस्येव तुषारसीकरै-र्भवेदमीभिः कमलोदयः कियान् ॥

ब्राह्मणपुत्रका वक्तव्य ।

सतिक्ता ढेकरा यान्ति, सशब्दापानवायवः ।
पुनरामन्त्रणं प्राप्तं, किं करवाणि तात भोः ! ॥७३७॥

૬૮ જો તુ કસાઇ હોય તો વિચારજે કે, તુ જે જીવોની હત્યાનુ પાપ કરે છે તે પાપ તુ ભોગવીશ ? કે બીજા ભોગવશે ?

૬૯ જો તુ યુવાન હોય તો વિષયવનમા ભટકીશ નહીં

૭૦ જો તુ વૃદ્ધ હોય તો પ્રભુભજનમાં જીવન ગાળ

૭૧ જો તુ સ્રી હોય તો પતિવ્રતાના ધર્મો યાદ કરી તારા પતિપ્રતિ નીતિથી ચાલી સારા માર્ગમા પ્રવેશ કરજે

૭૨ જો તુ મૂર્તિપૂજક હોય તો મૂર્તિપૂજાથી થતા ફાયદા વિચારી જા ! મૂર્તિપૂજક ના હોય તો મૂર્તિપૂજાનુ માહાત્મ્ય સુગુરૂ પાસેથી સાભળ, અને કદાગ્રહ ત્યાગ કર

૭૩ જો તુ વહેમી હોય તો વહેમ કયાથી ઉત્પન્ન થાય છે તેનુ મૂળ કારણ શોધ ! !

૭૪ જો તું મુમુક્ષુ થવા ઇચ્છતો હોય તો મુમુક્ષુઓની સગતિ કરજે

विद्याका अध्ययन सहेल नही है।

नानुद्योगवता न च प्रवसता मानं न चोत्कर्षता,
नालस्योपहतेन नान्यमनसा नाचार्यविद्वेषिणा।
न भ्रूभंगकटाक्षसुन्दरमुखीं सीमन्तिनीं ध्यायता,
लोके ख्यातिकरः सतां बहुमतो विद्यागुणः प्राप्यते॥७४४॥

श्रीशीतलनाथ तीर्थंकरका पृथक् २ वर्णमें रहा हुआ महत्त्व।

आद्येन हीनं जलधावदृष्टं, मध्येन हीनं भुवि वर्णनीयम्।
अन्त्येन हीनं धुनुते शरीरं, तन्नामकं तीर्थपतिं नमामि॥
" शीतल " ॥ ७४५ ॥

दरिद्रताकी शंकासे लोभी और दाता क्या करते है।

लुब्धो न विसृजत्यर्थं, नरो दारिद्र्यशंकया।
दाताऽपि विसृजत्यर्थं, तयैव ननु शंकया ॥ ७४६ ॥
ध्येयस्त्वं सर्वसत्त्वानामन्यं ध्यायसि न प्रभो!।
पूज्यस्त्वं विबुधेशाना-मपि पूज्यो न ते क्वचित्॥७४७॥
आद्यस्त्वं जगतां नाथ, नैवाद्यः कोऽपि ते प्रभो!।
स्तुत्यस्त्वं स्तूयसे नान्यं, जगदीश्वरभावतः ॥ ७४८ ॥
शरण्यस्त्वं हि सर्वेषां, न कोऽपि शरणं तव।
त्वं प्रभुर्विश्वविश्वस्य, प्रभुरन्यो न ते जिन! ॥ ७४९ ॥
मुक्तिसौख्यं त्वदायत्तं, तद्दाता यत्परो नहि।
परात्परतरस्त्वं हि, तवास्ति न परः क्वचित् ॥ ७५० ॥

૮૪ અજ્ઞાન સરખો કોઈ શત્રુ નથી.

૮૫ જ્ઞાનીનુ અને અજ્ઞાનીનુ વર્તન ભિન્ન પ્રકારનુ હોય છે

૮૬ જ્ઞાની ઉદાસીનભાવે સાસારિક કૃત્યો કરે છે પણ તેમા તે લેપાતો નથી

- ૮૭ જ્ઞાન અને વૈરાગ્યધારી જીવો દુનિયામા થોડા છે

૮૮ સર્વકર્મમા મોહનીયકર્મની સત્તા વિશેષ છે

૮૯ જે થવાનુ હોય છે તે થાય છે, એમ સાભળી પુરૂષાર્થ (ઉદ્યમ) છોડવો નહી

૯૦ જો તારૂ હિત ઈચ્છતો હોય તો વ્યસનીની સગતિ કરીશ નહિ

૯૧ ભોગની વખતે ઉત્તમપુરૂષોને યોગ સાભરે છે

૯૨ અરેરે! જગતમા આઆ મત! આઆ પથ!! મૂલજ્ઞાનની વાત તો દૂર રહી દુનિયામા વીતરાગ ધર્મ સત્ય છે

दानेन प्राप्यते लक्ष्मीः, शीलेन सुखसंपदा ।
तपसा क्षीयते कर्म, भावना भवनाशिनी ॥ ७६१ ॥

आग्रही बत निनीषति युक्तिं, तत्र यत्र मतिरस्य निविष्टा ।
पाक्षपातरहितस्य तु युक्ति-र्यत्र तत्र मतिरेति निवेशम् ॥७६२॥

त्रयः स्थानं न मुञ्चंति, काकाः कापुरुषा मृगाः ।
अपमाने त्रयो यान्ति, सिंहाः सत्पुरुषा गजाः ॥ ७६३ ॥

उत्तमाः स्वगुणैः ख्याता, मध्यमास्तु पितुर्गुणैः ।
अधमा मातुलैः ख्याताः, श्वशुरैरधमाधमाः ॥ ७६४ ॥

स्त्रीजातौ दाम्भिकता, भीलुकता भूयसी वणिग्जातौ ।
रोषः क्षत्रियजातौ, द्विजातिजातौ पुनर्लोभः ॥ ७६५ ॥

विरोधो नैव कर्त्तव्यः, साक्षरेभ्यो विशेषतः ।
त एव विपरीताः स्यु, राक्षसा एव केवलम् ॥ ७६६ ॥

अनुचितकर्मारंभः, स्वजनविरोधो बलीयसा स्पर्धा ।
प्रमदाजनविश्वासो, मृत्युद्वाराणि चत्वारि ॥ ७६७ ॥

कान्तावियोगः स्वजनापमानं,
रणस्य भीतिः कुजनस्य सेवा ।
दरिद्रभावः खलसंगमश्च,
विनाग्निना पंच दहन्ति देहम् ॥ ७६८ ॥

भिक्षुर्विलासी निर्धनश्च कामी,
वृद्धो विटः प्रव्राजितश्च मूर्खः ।
पण्यांगना रूपविलासहीना,
प्राजायत दुश्चरितानि पंच ॥ ७६९ ॥

૧૦૧ કોઈની આજીવિકા તોડીશ નહિ અને કોઈની આતરડી કકળાવીશ નહીં

૧૦૨ સમુદ્રના જેવો ગભીર થા ! ! મેરૂપર્વત સમાન અડગવૃત્તિ રાખ ! !

૧૦૩ મનુષ્ય શરીર વિના મોક્ષ નથી

૧૦૪ જો આ, દિવસ અને રાત્રીની પેઠે આયુષ્ય વ્યતીત થાય છે

૧૦૫ જો આ, તારા દેખતા હજારો મનુષ્યો પર ગતિમા ચાલ્યા જાય છે

૧૦૬ ભલે આસ્તિકથા ! કે નાસ્તિકથા ! કિતુ તારા કરેલા કર્મ અવશ્ય તારે ભોગવવા પડશે

૧૦૭ જીવને અજીવ, અજીવને જીવ સ્થાપ નારનુ પણ પરગતિમા કઈ ચાલતુ નથી

૧૦૮ કયા કરે છે ? શુ હસે છે ? શુ કરે છે ? શુ માને છે ? અરે ભવ્ય ! ! માયાસમુદ્ર તરી મુક્તિનગરી પામવી એજ તારૂ પરમ કર્તવ્ય છે

૧૦૯ સત્યજ્ઞાન, સર્વજ્ઞપથ–પરમ વૈરાગ્યતા

कालेन पच्यते धान्यं, फलं कालेन पच्यते ।
वयसा पच्यते देहं, पापी पापेन पच्यते ॥ ७७८ ॥

अभ्रच्छाया तृणाग्निश्च, स्थले जलं खले प्रीतिः ।
वेश्यारागः कुमित्रं च, षडेते बुद्बुदोपमाः ॥ ७७९ ॥

दशशूनासमश्चक्री, दशचक्रिसमो द्विजः ।
दशद्विजसमा वेश्या, दशवेश्यासमो नृपः ॥ ७८० ॥

मद तीन प्रकारका है ।

मत्तस्तु मदिरामत्तः, प्रमत्तो धनगर्वितः ।
उन्मत्तः स्त्रीमदांधश्च, मदत्रयमुदाहृतम् ॥ ७८१ ॥

स्त्रियोंका विश्वास मत करो ।

अपसेत्ववटे नीरं, चालिन्यां सूक्ष्मपिष्टकम् ।
स्त्रीणां च हृदये वार्ता, न तिष्ठन्ति कदाचन ॥ ७८२ ॥

इनके उपर उपकार नहीं हो सकता ।

जामाता कृष्णसर्पश्च, नापितो दुर्जनस्तथा ।
उपकारैर्न गृह्यन्ते, पंचमो भागिनेयकः ॥ ७८३ ॥

कृपण दान या भोग नही कर सकता है ।

न दातुं नोपभोक्तुं च, शक्नोति कृपणः श्रियम् ।
किन्तु स्पृशति हस्तेन, नपुंसक इव स्त्रियम् ॥ ७८४ ॥

गुप्त बात स्त्रीयोंको नही कहना चाहिए ।

स्त्रीणां गुह्यं न वक्तव्यं, प्राणैः कण्ठगतैरपि ।
नीतो हि पक्षिराजेन, पद्मरागो यथा फणी ॥ ७८५ ॥

દયા ધર્મકો મૂલ હે, પાપ મૂલ અભિમાન,
તુળશી દયા ન છાડીએ, જબલગ ઘટમે પ્રાણ,

ધર્મનુ મૂળ, સર્વ મહાત્માઓ દયાને કહે છે. પાપનુ મૂળ અભિમાન છે તુળશીદાસ ભક્ત એમ કહે છે કે, જ્યા સુધી શરીરમા પ્રાણ છે ત્યાસુધી જીવોની દયા કરવી, દયા ત્યાગવી નહી અલબત્ત પશુ પખીને કોઇ મારતુ હોય તો ગમે તેમ કરી તે જીવને બચાવવો તેનુ રક્ષણ કરવુ, મૂગા પ્રાણીઓની દયા કરવી ને તેમના દુખમા ભાગ લેવો

પર્વતમા જેમ મેરૂ પર્વત, નદીઓમા ગગા નદી, પખીમા જેમ ઉત્તમ હસ, ગુણોમા જેમ વિનય ગુણ, તેમ સર્વ ધર્મમા દયાધર્મ મોટો છે જલથી અગ્નિની ઉત્પત્તિ જો થાય, પૂર્વનો સૂર્ય પશ્ચિમ દિશામા ઉગે, નેવના પાણી મોભે કદાપિ ચઢે, તોપણ જીવની હિસા કરવાથી ધર્મની ઉત્પત્તિ થતી નથી મુગ્ધ અજ્ઞાની જીવો, તત્વજ્ઞાન સમજતા નથી, અને હજારો જીવોની હિસા કરી પાપકર્મ બાધી ભયાનક દારૂણ નરકગતિના દુખ ભોગવે છે

किं पुनः स्मरविस्मेरा, विस्फारितविलोचनः ।
विवेकी यत् श्रियं प्राप्य, सत्कार्ये न प्रणोद्यति ॥८११॥

आवर्तः संशयानामविनयभवनं पत्तनं साहसानां,
दोषाणां संनिधानं कपटशतगृहं चेत्रमप्रत्ययानाम् ।
दुर्ग्राह्यं यन्महाद्भिर्नरवरवृषभैः सर्वमायाकरण्डं,
स्त्रीयन्त्रं केन लोके विषममृतमयं शर्मनाशाय सृष्टम् ? ॥
॥ ८१२ ॥

निषिद्धमप्याचरणीयमापदि, क्रिया सती नावति यत्र सर्वथा ।
घनाम्बुना राजपथे हि पिच्छिले, क्वचिद् बुधै रथ्यापथेन गम्यते
द्वयं गतं संप्रति शोचनीयतां, समागमप्रार्थनया कपालिनः ।
कला च सा कान्तिमती कलावतस्त्वमस्य लोकस्य च नेत्र-
कौमुदी ॥ ८१३ ॥

शत्रुंजयः शिवपुरं, नदी शत्रुंजयाभिधा ।
श्रीशान्तिः शमिनां दानं, शकाराः पंच दुर्लभाः॥८१४॥

प्राप्तुं पारमपारस्य पारावारस्य पार्यते ।
स्त्रीणां प्रकृतिवक्राणां दुश्चरित्रस्य नो पुनः ॥ ८१५ ॥

षट्कर्णो भिद्यते मंत्र–श्चतुष्कर्णो न भिद्यते ।
द्विकर्णस्य तु मंत्रस्य, ब्रह्माप्यन्तं न गच्छति ॥८१६॥

लंकेशोऽपि दशाननोऽपि विजिताशेषत्रिलोकोऽपि सन्,
रत्नोलचयुतोऽपि सेन्द्रजिदपि व्यापाद्यते रावणः ।

વિગેરે જીવોનો નાશ કરવાથી પુણ્ય માને તે ચ ડાળ જીવોનુ લક્ષણ છે

અરે રે! બીચારા અવાચક જાનવરોના પ્રાણ લેવા માટે જે મનુષ્યોના વિચારો થાય છે તેની શી ગતિ થશે?

દરેક મનુષ્ય પોતાના મગજના વિચારોથી સત્ય માની બેસે છે, પણ વિચારવુ કે, પૂર્વના મહા પુરૂષોના સન્માર્ગે ચાલવાથી આત્મ કલ્યાણ થાય છે, જગતનો ઉદ્ધાર, હિ સા, અસત્ય ને લડાઈ કરવાથી થતો નથી, પણ સર્વ જીવોનુ ભલુ ઈચ્છવાથી થાય છે પ્રથમના વખતમા જીવોની દયા બહુ થતી હતી પણ હાલ કળિયુગમા બહુ પાપી જીવો ઉત્પન થાય છે તેથી લોકોનુ વલણ હિ સા તરફ વધતુ જાય છે

પ્રશ્ન—હાલના સમયમા લોકો સુધર્યા છે. તેથી જીવોનો નાશ ઓછો થતો જોવામા આવે છે ત્યારે આપ કહો છો કે, જીવોનો નાશ ઘણો થાય છે તે શી રીતે ?

ઉત્તર—હિ દુસ્તાનમા સદાકાળ અન્ન ખૂબ

गुरुत्यागे भवेद्दुःखी, मन्त्रत्यागे दरिद्रता ।
गुरुमंत्रपरित्यागे, सिद्धोऽपि नरकं व्रजेत् ॥ ८२४ ॥

देवा देवीं नरा नारीं, शबराश्च शाबरीम् ।
तिर्यञ्चोऽपि तैरश्चीं, मेनिरे भवतो गिरम् ॥ ८२५ ॥

दाने तपसि शौर्ये, यस्य न प्रथितं मनः ।
विद्यायामर्थलाभे वा, मातुरुच्चार एव सः ॥ ८२६ ॥

कलारत्नं काव्यं, श्रवणसुखरत्नं हरिकथा,
रणे रत्नं वाजी, गगनसुखरत्नं दिनकरः ।
निशारत्नं चंद्रः, शयनसुखरत्नं शशिमुखी,
सभारत्नं विद्या, जयति नृपरत्नं रघुकुलः ॥ ८२७ ॥

काया हंसविना नदी जलविना दातुर्विना याचकाः;
भ्राता स्नेहविना कुलं सुतविना धेनुश्च दुग्धं विना ।
भार्या भक्तिविना पुरं नृपविना वृक्षं च पत्रं विना,
दीपः स्नेहविना शशी निशि विना धर्मं विना मानवाः ८२८

हसंति पृथिवी नृपतोऽपि राजा, हसंती कालो गम वैद्यराज।
हसंती भार्या व्यभिचारणी च, हसंती लक्ष्मीः कृपणे गृहे च॥
॥ ८२९ ॥

उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मी,
दैवेन देयमिति कापुरुषा वदन्ति ।
दैवं निहत्य कुरु पौरुषमात्मशक्त्या,
यत्ने कृते यदि न सिध्यति कोऽत्र दोषः ॥ ८३० ॥

રાજ્ય સાચવતા હતા રાજ્ય ગુરૂઓ રાજાઓને સારા માર્ગે દોરતા હતા કવિઓ નીતિના માર્ગોનુ સારી રીતે વર્ણ ન કરતા હતા પણ શૃ ગાર રસને કઢ ગી રીતે પોષણ કરતા નહોતા ગાયો વગેરેનું સારી રીતે સ રક્ષણ થતુ હતુ રાજાઓ ધર્મી હતા દરેક માણસોને ધ ર્મનુ ઉત્તેજન અપાવતા હતા સાધુ તથા ગુરૂ ઉપર પૂજ્ય બુદ્ધિ ઘણી હતી પુત્રો, મા-બાપનો વિનય સા ચવતા હતા લુટફાટ ઓછી હતી સલાહ શાતિ સારી હતી ન્યાયથી લડાઇઓ થતી લોકો મગ્લ સ્વભાવી હતા અન્નનુ દુ ખ નહોતું-પણ સિક દર બાદશા હની સ્વારી આવ્યા બાદ આર્યાવર્તની વ્યવસ્થા બગડી સ-લાહ શાતિનો ભ ગ થયો મહમદ પેગ બર પછી મુસ લ્માન સુલ્તાનોની સ્વારીઓથી દેવળોનો નાશ થયો, ત્યારબાદ મુસલ્માન બાદશાહોની વણી સ્વારીઓ હિંદુ સ્થાનમા આવી તેથી લુ ટફાટ ઘણી થઈ તે વખતે હિ દુસ્થાનના રાજાઓમા સ પ નહોતો તેથી મુસલ-માનો હિ દુસ્થાનની બાદશાહી કરવા લાગ્યા મુસલ-માનો માસતુ ભક્ષણ કરનારા અને ધર્માન્ધ હતા તેથી

अश्लीला खलु दानशीलतुलना तीर्थादियात्रा वृथा,
सम्यक्त्वेन विहीनमन्यदपि यत्तत्सर्वमंतर्गडु ॥ ८३९ ॥

लुद्धा नरा अत्थपरा हवंति, मूढा नरा कामपरा हवंति ।
वुद्धा नरा खंतिपरा हवंति, मिस्सा नरा तिन्नि वि आयरंति
॥ ८४० ॥

कोहाभिभूया न सुहं लहंति,
माणंसिणो सोयपरा हवंति ।
मायाविणो हुंति परस्स पेसा,
लुद्धा महिच्छा नरयं उवंति ॥ ८४१ ॥

न सेवियव्वा पमया परक्का,
न सेवियव्वा पुरिसा अविज्जा ।
न सेवियव्वा अहिया निहीणा,
न सेवियव्वा पिसुणा मणुस्सा ॥ ८४२ ॥

दानं दरिद्दस्स पहुस्स खंती, इच्छा निरोहो च सुहोइयस्स ।
तारुण्णए इंदियनिग्गहो य, चत्तारि एयाइं सुदुकराइं ॥८४३॥

जूए पसत्तस्स धनस्स नासो, मंसे पसत्तस्स दयाई नासो ।
मज्झे पसत्तस्स जसस्स नासो, वेसापसत्तस्स कुलस्स नासो
॥ ८४५ ॥

असासयं जीवियमाहु लोए, धम्मं चरे साहु जिणोवइट्ठं ।
धम्मो य ताणं सरणं गई य, धम्मं निसेविचु सुहं लहंति ८४५

नयास्तव स्यात्पदलाञ्छना इमे
रसोपविद्धा इव लोहधातवः ।

જોર વધ્યું પાપથી વરસાદની વૃષ્ટિઓ કમી થવા લાગી. દુકાળે દેખાવ દીધો ઔરંગઝેબના વખતમાં દક્ષિણમા શિવાજીરાવ મરાઠાએ હિંદુધર્મના ઉદ્ધાર માટે અવતાર ધર્યો શિવાજીરાવના ગુરૂ રામદાસ હતા રામદાસગુરૂએ દાસબોધ નામનો ગ્રંથ રચ્યો છે રામદાસગુરૂએ જાનવરોનો વધ થતો અટકાવવા શિવાજીને ઉપદેશ કર્યો તે સમયમા ઔરંગઝેબ બાદશાહ રાજ્ય કરતો હતો શિવાજીએ દક્ષિણમા રાજ્ય સ્થાપન કર્યું ગૌવધ થતો અટકાવ્યો તે વખતે મેવાડની ગાદી ઉપર ઉદયપુરમા રાજસિંહ રાજા રાજ્ય કરતો હતો રાજસિંહે અને શિવાજીએ હિંદુઓનો ધર્મ જાળવી રાખવા યુદ્ધો કર્યા ઔરંગઝેબ વ્યભિચારી હતો તેથી હિંદુઓનો ઉદય થવા લાગ્યો મરાઠાનુ જોર વધ્યું હિંદુરાજાઓના કુસંપે પાછી હિંદુરાજ્યની સ્થાપના થઈ નહીં

તે સમયમા ઇંગ્લાંડથી અંગ્રેજ લોકો વ્યાપાર કરવા હિંદમાઆવ્યા સુરતમા અંગ્રેજ લોકોએ કોઠી

रुधिरमांसमेदोऽस्थि, मलमूत्रादिपूरितम् ।
नवद्वार रतविस्य रसक्लिन्नमिदं वपुः ॥ ८५९ ॥

वणिक्पण्यांगना दस्युर्द्यूतकृत्पारदारिकः ।
स्वार्थसाधकनिद्रालु सप्तासत्यस्य मन्दिरम् ॥ ८६० ॥

गुर्वेकवाक्यादपि पापभीता, राज्यं त्यजन्ति स्म नरा हि सन्तः
व्याख्यासहस्रैर्न भवेद् विरागो, ध्रुवं कलौ वज्रहृदो मनुष्याः
॥ ८६१ ॥

अङ्गं गलितं पलितं मुण्डं,
जातं दशनविहीनं तुण्डम् ।
वृद्धो याति गृहीत्वा दण्डं
तदपि न मुञ्चत्याशापिण्डम् ॥ ८६२ ॥

लक्ष्मीः कौस्तुभपारिजातकसुराः धन्वंतरिश्चंद्रमाः
गावः कामदुघाः सुरेश्वरगजो रंभादिदेवांगनाः ।
अश्वः सप्तमुखो विषं हरिधनुः शंखोऽमृतं चांबुधेः
रत्नानीह चतुर्दश प्रतिदिनं कुर्यात् सदा मंगलम् ॥८६३॥

क्षीरिण्यः सन्तु गावो भवतु वसुमती सर्वसंपन्नशस्या,
पर्जन्यः कालवर्षी सकलजनमनोनन्दिनो वान्तु वाताः ।
मोदन्तां जन्मभाजः सततमभिमता ब्राह्मणाः सन्तु सन्तः
श्रीमन्तः पान्तु पृथ्वीं प्रशमितरिपवो धर्मनिष्ठाश्च भूपाः८६४

असितगिरिसमं स्यात् कज्जलं सिंधुपात्रे,
सुरतरुवरशाखा लेखिनी पत्रमुर्वी ।

कुम्भा न कूपमपि शोषयितुं समर्थाः
कुम्भोद्भवेन मुनिनाम्बुधिरेव पीतः ॥ ८७२ ॥

अन्या जगद्धितमयी मनसः प्रवृत्तिः
अन्यैव कापि रचना वचनावलीनाम् ।
लोकोत्तरा च कृतिराकृतिरार्तहृद्या
विद्यावतां सकलमेव चरित्रमन्यत् ॥ ८७३ ॥

तरुमूलादिषु निहितं, जलमाविर्भवति पल्लवाग्रेषु ।
निभृतं यदुपाक्रियते, तदपि महांतो वहंत्युच्चैः ॥ ८७४ ॥

अहो किमपि चित्राणि चरित्राणि महात्मनाम् ।
लक्ष्मीं तृणाय मन्यन्ते तद्भरेण नमन्त्यपि ॥ ८७५ ॥

मौने मौनी गुणिनि गुणवान् पण्डिते पण्डितोऽसौ
दीने दीनः सुखिनि सुखवान् भोगिनि प्राप्तभोगः ।
मूर्खे मूर्खो युवतिषु युवा वाग्मिषु प्रौढवाग्मी
धन्यः कोऽपि त्रिभुवनजयी योऽवधूतेऽवधूतः ॥ ८७६ ॥

केनादिष्टौ कमलकुमुदोन्मीलने पुष्पवन्तौ
विश्वं तोयैः स्नपयितुमसौ केन वा वारिवाहः ।
विश्वानन्दोपचयचतुरो दुर्जनानां दुरापः
श्लाघ्यो लोके जयति महतामुज्ज्वलोऽयं निसर्गः ॥८७७॥

दुर्जनस्वभावः ।

खलः सर्षपमात्राणि परच्छिद्राणि पश्यति ।
आत्मनो बिल्वमात्राणि पश्यन्नपि न पश्यति ॥८७८॥

मूर्खस्य पंच चिह्नानि गर्वी दुर्वचनी तथा ।
हठी चाप्रियवादी च परोक्तं नैव मन्यते ॥ ८८८ ॥

काकस्य कति वा दंता मेषस्यांडे कियत् पलम् ।
गर्दभे कति रोमाणि व्यर्थैषा तु विचारणा ॥ ८८९ ॥

गर्गो हि पादशौचात् लघ्वासनदानतो गतः सोमः ।
दत्तः कदशनभोज्यात् श्यामलकश्चार्धचंद्रेण ॥ ८९० ॥

अजातमृतमूर्खाणां वरमाद्यौ न चान्तिमः ।
सकृद् दुःखकरावाद्यावन्तिमस्तु पदे पदे ॥ ८९१ ॥

क्षणे तुष्टाः क्षणे रुष्टास्तुष्टा रुष्टाः क्षणे क्षणे ।
अव्यवस्थितचित्तानां प्रसादोऽपि भयंकरः ॥ ८९२ ॥

यस्यास्ति सर्वत्र गतिः स कस्मात्
स्वदेशरागेण हि याति नाशम् ।
तातस्य कूपोऽयमिति ब्रुवाणाः
क्षारं जलं कापुरुषाः पिबन्ति ॥ ८९३ ॥

दैवविलास—

सच्छिद्रो मध्यकुटिलः कर्णः स्वर्णस्य भाजनम् ।
धिग् दैवं विमले नेत्रे पात्रं कज्जलभस्मनः ॥ ८९४ ॥

आपद्गतं हससि किं द्रविणान्धमूढ
लक्ष्मीः स्थिरा न भवतीति किमत्र चित्रम् ।
एतान् प्रपश्यसि घटान् जलयन्त्रचक्रे
रिक्ता भवन्ति भरिता भरिताश्च रिक्ताः ॥ ८९५ ॥

કહે છે કે સર્વ જીવની દયા કરવી તેમા ધર્મ છે, ગૌતમબુદ્ધનો શિષ્ય અશોક રાજા થઇ ગયો તે પ્રથમ બહુ નિર્દય હતો, પણ પશ્ચાત્ બહુ દયાવાન થયો અશોકનુ રાજ્ય આપણા હિદુસ્થાનમા હતુ તેણે ઠેકાણે ઠેકાણે ખોડાઢોરા માટે ધર્મશાળાઓ બધાવી હતી, અશોક રાજાના કોતરાવેલા લેખ ઘણે ઠેકાણે મૌજુદ છે અને તેના લખ્યુ છે કે–અશોક રાજાએ પશુઓની દયા માટે ઘણી ધર્મશાળાઓ બધાવી, હિમાયલની તલેટીમા પણ અશોક રાજાના લેખો મળી આવે છે અશોક રાજાનો પૂર્વે કોણિક રાજા થઇ ગયો હતો, તે જૈન ધર્મી હતો કોણીક રાજાનો પિતા શ્રેણિક રાજા હતો તે રાજગૃહી નગરીમા રાજ્ય કરતો હતો શ્રેણિક રાજા ચોવીસમા તીર્થંકર શ્રી વીરભગવાનનો શિષ્ય શ્રાવક હતો અને તેને હાલ ૨૪૩૨ વર્ષ થયા છે બે હજાર ચારશો ને બત્રીશ વર્ષ ઉપર શ્રેણિક રાજા હતો હાલ પણ પૂર્વ દેશમા રાજગૃહી નગરીના ચિન્હો મૌજુદ છે શ્રેણીક રાજાએ પ્રાણીઓની બહુ

व्याघ्रे च महदालस्यं सर्पे चैव महद्भयम् ।
पिशुने चैव दारिद्र्यं तेन जीवन्ति जन्तवः ॥ ९०३ ॥

पत्रं नैव यदा करीरविटपे दोषो वसन्तस्य किम्
नोलूकोऽप्यवलोकते यदि दिवा सूर्यस्य किं दूषणम् ।
धारा नैव पतन्ति चातकमुखे मेघस्य किं दूषणम्
यत्पूर्वं विधिना ललाटलिखितं तन्मार्जितुं कः क्षमः ९०४

अधः पश्यासि किं बाले पतितं तव किं भुवि ।
रे रे मूढ न जानासि गतं तारुण्यमौक्तिकम् ॥ ९०५ ॥

चतुरः सखि मे भर्ता यल्लिखति तत् परो न वाचयति
तस्मादप्यधिको मे स्वयमपि लिखितं स्वयं न वाचयति
॥ ९०६ ॥

दश व्याघ्राः जिताः पूर्वं सप्त सिंहास्त्रयो गजाः ।
पश्यन्तु देवताः सर्वाः अद्य युद्धं त्वया मम ॥ ९०७ ॥

गच्छ सूकर भद्रं ते ब्रूहि सिंहो मया जितः ।
पण्डिता एव जानन्ति सिंहसूकरयोर्बलम् ॥ ९०८ ॥

अनन्तरत्नप्रभवस्य यस्य
हिमं न सौभाग्यविलोपि जातम् ।
एको हि दोषो गुणसंनिपाते
निमज्जतींदोः किरणेष्विवांकः ॥ ९०९ ॥

एको हि दोषो गुणसंनिपाते
निमज्जतींदोरिति यो बभाषे ।

પર્વત, રાજગૃહી, ચ પાનગરી તરફ મૌજુદ છે વળી આજથી બે હજાર ચારશો વર્ષ ઉપર ધના અને શાલિભદ્ર નામના શેઠ થઈ ગયા તે પણ જૈન ધર્મી હતા ઉપર જણાવેલા સર્વ રાજાઓ ક્ષત્રિય (રજ પુત) હતા પૂર્વના વખતમા ક્ષત્રિય કે જે રાજવશી લોકો કહેવાય છે તે જૈન ધર્મ પાળતા હતા વળી કુણાલનો પુત્ર સપ્રતિ રાજા થઈ ગયો તેણે જૈન ધર્મ સારી રીતે પાળ્યો છે સપ્રતિનુ ચરિત્ર જૈનોમા મૌજુદ છે સપ્રતિ રાજાએ અનેક જિનેશ્વર ભગવાનની પ્રતિમાઓ ભરાવી છે, તે પ્રતિમાઓ હાલ ઠામો ઠામ મૌજુદ છે સપ્રતિ રાજાએ ઘણી દાન શાળાઓ બધાવી હતી સપ્રતિરાજાના ગુરૂ આર્ય સુહસ્તિમહારાજ મહાજ્ઞાની હતા સપ્રતિરાજાને પોતાનો પૂર્વ ભવ સાભર્યો હતો જે લોકો અજ્ઞાનથી પુનર્જન્મ માનતા નથી તે માટે આ દાખલો મૌજુદ છે સપ્રતિરાજા પૂર્વ ભવમા ભીખારીના જીવ તરીકે હતા ગુરૂ પ્રતાપથી ઉચ્ચ સ્થિતિ પામ્યા હતા મનુષ્ય મરીને મનુષ્ય થાય છે તે પણ સપ્રતિ રાજાના

इयं यास्यत्युच्चैर्विपदमधुना वानरचमूः
लघिष्ठेदं षष्ठाक्षरपरविलोपात् पठ पुनः ॥ ९१६ ॥

न तज्जलं यन्न सुचारुपङ्कजं
न पङ्कजं तद्यदलीनषट्पदम् ।
न षट्पदोऽसौ कलगुंजितो न यो
न गुंजितं तन्न जहार यन्मनः ॥ ९१७ ॥

भिक्षो कन्था श्लथा ते नाहि शफरिवधे जालमश्नासि मत्स्यान्
ते वै मद्योपदंशाः पिबसि मधु समं वेश्यया यासि वेश्याम् ।
दत्त्वाङ्घ्रिं मूर्ध्न्यरीणां तव किमु रिपवो भित्तिभेत्तास्मि येषाम्
चौरोऽसि द्यूतहेतोस्त्वयि सकलमिदं नास्ति नष्टे विचारः
॥ ९१८ ॥

आदिमध्यान्तरहितं दशाहीनं पुरातनम् ।
अद्वितीयमहं वन्दे मद्वस्त्रसदृशं हरिम् ॥ ९१९ ॥

कोऽयं द्वारि हरिः प्रयाह्युपवनं शाखामृगस्यात्र किम्
कृष्णोऽहं दयिते बिभेमि सुतरां कृष्णादहं वानरात् ।
राधेऽहं मधुसूदनो व्रज लतां तामेव पुष्पान्विताम्
इत्थं निर्वचनीकृतो दयितया ह्रीणो हरिः पातु वः॥९२०॥

गवीशपत्रो नगजापहारी
कुमारतातः शशिखण्डमौलिः ।
लंकेशसंपूजितपादपद्मः
पायादनादिः परमेश्वरो नः ॥ ९२१ ॥

विना गोरसं को रसः कामिनीनाम्
विना गोरसं को रसः पण्डितानाम् ।

હતા એમ સાબીત થાય છે ત્યારે હાલ જૈન ધર્મનો
એક ફાંટો હુંઢીયાધર્મ તરીકે નીકળ્યો છે તે
પ્રભુની પ્રતિમાને માનતો નથી હુંઢીયા ધર્મ છે તે
લુંકામાથી નીકળ્યો છે, અને લુંકા લહીયાએ સંવત
૧૫૩૨ ની સાલમાં લુંકામત નીકાળ્યો, એમ સિદ્ધ
થાય છે જિનપ્રતિમા શાસ્ત્રાધારે છે, એમ આ
ઠેકાણે જોવાનું છે હવે જયશિખર ગજાની રાણી
રૂપસુંદરી હતી તે વનમા ભટકતી હતી વનરાજ
નામનો રાણી રૂપસુંદરીને પુત્ર થયો તેવામા શીલ
ગુણસૂરિ નામના આચાર્યે રૂપસુંદરીને દીઠી વન
ગજ કુંવર સહિત રૂપસુંદરીને શિલગુણસૂરિએ
આશ્રય આપ્યો શ્રાવકોને સૂરિએ આ ગેતે ભલામણ
કરી શીલગુણસૂરિ જાણુતા હતા કે વનગજ આગળ
ઉપર ગજા થવાનો છે શીલગુણસૂરિએ વનરાજને
સર્વ બાબતની સારી કેળવણી આપી પંચાસર
નામનું ગામ હાલ ચુંવાલમા છે ત્યા પહેલા એક
મોટી નગરી હતી અને તે પંચાસરા નગર તરીકે
ઓળખાતું હતું, વનરાજને ધર્મની કેળવણી મળી

भक्तद्वेषो जडप्रीतिः सुरुचिर्गुरुलङ्घने
मुखे कटुकता नूनं धनिनां ज्वरिणामिव ॥ ९३० ॥

जनस्थाने भ्रान्तं कनकमृगतृष्णाकुलतया
वचो वैदेहीति प्रतिपदमुदश्रु प्रलपितम् ।
कृतालंकाभर्तुर्वदनपपरिपाटीषु घटना
मयाप्तं रामत्वं कुशलवसुता न त्वधिगता ॥९३१॥

जाता शुद्धकुलं जघान पितरं हत्वापि शुद्धा पुनः
स्त्री चैषा वनिता पितेव सततं विश्वस्य या जीवनम् ।
सङ्गं प्राप्य पितामहेन जनकं प्रासूत या कन्यका
सा सर्वैरपि वन्दिता क्षितितले सा नाम का नायिका ॥९३२॥

शमीगर्भस्य यो गर्भस्तस्य गर्भस्य यो रिपुः ।
रिपुगर्भस्य यो भर्ता स मे विष्णुः प्रसीदतु ॥ ९३३ ॥

पानीयं पातुमिच्छामि त्वत्तः कमललोचने ।
यदि दास्यसि नेच्छामि नो दास्यसि पिबाम्यहम् ॥९३४॥

काचिद् बाला रमणवसतिं प्रेषयन्ती करण्डं
सा तन्मूले सभयमलिखद् व्यालमस्योपरिष्टात् ।
गौरीनाथं पवनतनयं चम्पकं चास्य भावं
पृच्छत्यार्यान् प्रति कथमिदं मल्लिनाथः कवीन्द्रः ॥९३५॥

अपदो दूरगामी च साक्षरो न च पण्डितः ।
अमुखः स्फुटवक्ता च यो जानाति स पण्डितः ॥ ९३६ ॥

પ્રતિબોધી હેમચંદ્ર આચાર્યે જૈનધર્મી કર્યા કુમારપાળરાજાએ શ્રાવકના બારવ્રત ઉચ્ચર્યાં હજારો લાખો જીવોને મરતા બચાવ્યા તેના રાજ્યમા કસાઇખાનુ તો હોયજ શાનુ ? હજારો પાડાઓને રાજ્ય પર પરાથી દશરાના દિવસે મારી નાખવામા આવતા હતા તે પાડાઓનો નાશ થતો અટકાવ્યો કારણ કે દેવીને કઇ પાડા ખાવાની જરૂર નથી ભોળા લોકો અજ્ઞાનથી આવા કુરીવાજોને આચરે છે, પોતાના અઢાર દેશમા કુમારપાળ રાજાએ દયા પળાવી, ઘણા કરો માફ કર્યા, ઘણા ગરીબોને મરતા બચાવ્યા દરેક ધર્મકાર્ય, હેમચંદ્ર ગુરૂને પૂછી કરતા હતા હેમચંદ્રગુરૂના ઉપદેશથી તેમનો આત્મા નિર્મળ થયો હતો કુમારપાળ રાજા કોઇપણ લડાઇમા પાછો હઠયો નથી પણ કુમારપાળરાજાએ અન્યાયથી કોઈ પણ લડાઈ કરી નથી કુમાળપાળ રાજાએ સાત વ્યસનોનો સમૂળગો ત્યાગ કર્યો હતો

મધુ, માસ, દારૂ, વેશ્યા, જુગાર, પરસ્રીસેવા, ચોરી, એ સાત વ્યસનોથી કુમારપાળ રાજા દૂર રહ્યા

केचिद् वृष्टिभिरार्द्रयन्ति वसुधां गर्जन्ति केचिद् वृथा
यं यं पश्यसि तस्य तस्य पुरतो मा ब्रूहि दीनं वचः ।९५९।

यास्यति जलधरसमयस्तव च समृद्धिर्लघीयसी भविता ।
तटिनि ! तटद्रुमपातनपातकमेकं चिरस्थायि ॥ ९६० ॥

दानार्थिनो मधुकरा यदि कर्णतालैः,
दूरीकृताः करिवरेण मदांधबुद्ध्या ।
तस्यैव गण्डयुगमण्डनहानिरेषा
भृंगाः पुनर्विकचपद्मवने वसन्ति ॥ ९६१ ॥

किं केकीव शिखण्डमण्डिततनुः किं कीरवत् पाठकः,
किं वा हंस इवांगनागतिगुरुः शारीव किं सुस्वरः ।
किं वा हन्त शकुन्तबालपिकवत् कर्णामृतं सिञ्चति,
काकः केन गुणेन काञ्चनमये व्यापारितः पञ्जरे ॥९६२॥

स्थितिं नो रे दध्याः क्षणमपि मदान्धेक्षण सखे
गजश्रेणीनाथ त्वमिह जटिलायां वनभुवि ।
असौ कुंभिभ्रान्त्या खरनखरविद्रावितमहा-
गुरुग्रावग्रामः स्वपिति गिरिगर्भे हरिपतिः ॥ ९६३ ॥

चातकस्य मुखचंचुसंपुटे
नो पतंति यदि वारिबिंदवः ।
सागरीकृतमहीतलस्य किं
दोष एव जलदस्य दीयते ॥ ९६४ ॥

रे रे रासभ ! वस्त्रभारवहनात् कुग्रासमश्नासि किम् ?
राजाश्वावसथं प्रयाहि चणकाभ्यूषान् सुखं भक्षय ।

નારા હતા, વિના અપરાધે પ્રાણીઓનો નાશ કરતા નહી ગાય, કુતરાનો કદાપિ નાશ કરતા નહિ પ્રજા પણ તેવા રાજાઓને બહુ માન આપતી

રાજા દયાવાન્, ધર્મી હોય છે તો તેની છાપ પ્રજા ઉપર સારી પડે છે માટે શાસ્ત્રમા કહ્યુ છે કે— યથા રાજા તથા પ્રજા—જેવો રાજા તેવી પ્રજા હોય છે રાજા પાપી અને ઘાતકી હોય છે તો તેની છાપ પ્રજા ઉપર ખરાબ પડે છે, અને પ્રજા પણ તેવી બને છે.

કુમારપાળ રાજા પછી વસ્તુપાળ અને તેજપાળ પ્રધાન થયા તે જૈનધર્મી હતા તેનો વસ્તુપાળ ચરિત્રથી વિશેષ અધિકાર સમજી લેવો ઉદયપુરની ગાદીએ પ્રતાપસિંહ રાજા તથા રાજસિંહ વિગેરે રાજાઓ ધર્મિ અને દયાવાન્ થઇ ગયા તેઓ મહાદયાળુ હતા, અને હાલ પણ ઉદયપુરની ગાદીએ બીરાજનાર તખતસિંહજી મહારાજા છે તે બહુ દયાળુ છે તે હજારો જાનવરોની દયા કરે છે મેવાડની ગાદીએ સૂર્ય સમાન ત્રણ ભુવનમા કીર્ત્તિ પ્રકાશનારા સાગ રાજાઓ થયા

कुटिला लक्ष्मीर्यत्र प्रभवति न सरस्वती वसति तत्र ।
प्रायः श्वश्रूस्नुषयोर्न दृश्यते सौहृदं लोके ॥९७३॥

पिंडे पिंडे मतिर्भिन्ना कुंडे कुंडे नवं पयः ।
जातौ जातौ नवाचारा नवा वाणी मुखे मुखे ॥ ९७४ ॥

यो न संचरते देशान् यो न सेवेत पंडितान् ।
तस्य संकुचिता बुद्धिर्घृतबिन्दुरिवांभसि ॥ ९७५ ॥

यस्तु संचरते देशान् यस्तु सेवेत पंडितान् ।
तस्य विस्तारिता बुद्धिस्तैलबिन्दुरिवांभसि ॥ ९७६ ॥

यः पठति लिखति पश्यति परिपृच्छति पंडितानुपासयति ।
तस्य दिवाकरकिरणैर्नलिनीदलमिव विकास्यते बुद्धिः॥९७७॥

एकेन राजहंसेन या शोभा सरसो भवेत् ।
न सा बकसहस्रेण परितस्तीरवासिना ॥ ९७८ ॥

यथा देशस्तथा भाषा यथा राजा तथा प्रजा ।
यथा भूमिस्तथा तोयं यथा बीजं तथांकुरः ॥ ९७९ ॥

स्वगृहे पूज्यते मूर्खः स्वग्रामे पूज्यते प्रभुः ।
स्वदेशे पूज्यते राजा विद्वान् सर्वत्र पूज्यते ॥ ९८० ॥

यत्र विद्वज्जनो नास्ति श्लाघ्यस्तत्राल्पधीरपि ।
निरस्तपादपे देशे एरण्डोऽपि द्रुमायते ॥ ९८१ ॥

नक्रः स्वस्थानमासाद्य गजेन्द्रमपि कर्षति ।
स एव प्रच्युतः स्थानाच्छुनापि परिभूयते ॥ ९८२ ॥

अश्वः शस्त्रं शास्त्रं वीणा वाणी नरश्च नारी च ।
पुरुषविशेषं प्राप्ता भवन्ति योग्या अयोग्याश्च ॥ ९८३ ॥

શ્રી તખતસિંહજીની સાથે આ લેખકને ઘણો પરિચય છે ગરીબ મનુષ્યો પ્રતિ તેઓ બહુ દયાળુ છે તેમ જાનવરો પ્રતિ પણ બહુ દયાળુ છે દરેક થતા રાજાઓ બાદશાહો, શહેનશાહો, ઠાકોરો અને ગ્રહસ્થો ધર્મિ થાઓ અને પ્રાણીઓ પ્રતિ દયાળુ થાઓ, એટલુજ અમે ઇચ્છીએ છીએ

પાલણપુરના નવાબ સાહેબ મહાદયાળુ છે, અને તેમણે જીવોને નહિ મારવા સબધી ઠરાવ કર્યો છે વળી જુનાગઢના નવાબ સાહેબે પણ પોતાના રાજ્યમા વિના અપરાધે કોઇ પણ પશુ પક્ષીનો ઘાત કરવો નહિ તેમ જાહેર કર્યું છે વળી તેમ ઇડર રાજ્યમા ટીંટોઇના ઠાકોર સાહેબ દીપસીંહજીએ પણ જીવોની દયા પ્રતિ સારી લાગણી ધરાવી છે તેમજ લીંમડી, ધાગધ્રા, મોરબી, જામનગર, ભાવનગર, વગેરે ગામોના રાજાઓ પોતાના રાજ્યમા પશુ પક્ષીઓની રક્ષા માટે અને ગરીબોના ઉદ્ધાર માટે સારો પ્રયાસ કરી રહ્યા છે માટે તેમને અમો ધન્યવાદ આપીએ છીએ

सद्यः फलति गांधर्वं, मासमेकं पुराणकम् ।
वेदाः फलंति कालेषु, ज्योतिर्वैद्यं निरंतरम् ॥ ९९४ ॥

सहते शरशतघातानाजानेयः कशां नैव ।
सहते विपत्सहस्रं मानी नैवापमानलेशमपि ॥ ९९५ ॥

जानामि नागेन्द्र तव प्रभावं
कण्ठे स्थितो गर्जसि शंकरस्य ।
स्थानं प्रधानं न बलं प्रधानं
स्थाने स्थितः कापुरुषोऽपि शूरः ॥ ९९६ ॥

सत्सङ्गाद् भवति हि साधुता खलानां,
पंडितसाधूनां न हि खलसंगमात् खलत्वम् ।
आमोदं कुसुमभवं मृदेव धत्ते
मृद्गन्धं न हि कुसुमानि धारयन्ति ॥ ९९७ ॥

अजायुद्धमृषिश्राद्धं प्रभाते मेघडम्बरम् ।
दम्पत्योः कलहश्चैव परिणामे न किंचन ॥ ९९८ ॥

उत्तमा आत्मना ख्याताः पितुः ख्याताश्च मध्यमाः ।
अधमा मातुलात् ख्याताः श्वशुराच्चाधमाधमाः ॥ ९९९ ॥

हस्तादपि न दातव्यं गृहादपि न दीयते ।
परोपकरणार्थाय वचने किं दरिद्रता ? ॥ १००० ॥

निजदोषावृतमनसामतिसुन्दरमेव भाति विपरीतम् ।
पश्यति पित्तोपहतः शशिशुभ्रं शङ्खमपि पीतम् ॥ १००१ ॥

सुलभाः पुरुषा राजन्, सततं प्रियवादिनः ।
अप्रियस्य च पथ्यस्य, वक्ता श्रोता च दुर्लभः ॥ १००२ ॥

પશુ કુર્બાની થઈ હોય એમ જણાય છે

કદાપિ એમ કહેવામા આવશે કે, અમો ખુદાના નામથી બકરીના ગળા ઉપર છરી વાહીએછીએ, અને તેથી તે બકરી ખુદાની પાસે જાય છે તેનો ઉત્તર કે ખુદાનુ નામ સાભળવાથી બકરી ખુદાની પાસે જાય છે તો પછી તમો તમારા સગા વહાલા, પુત્ર પુત્રીઓની કુર્બાની કરો તો તે પણ ખુદાની પાસે જઈ શકે તો પુત્ર પુત્રીઓને ખુદાનુ નામ સભળાવી તેના ગળા કાપી નાખવા જોઈએ, અને પુત્ર પુત્રીઓની શરીરનુ માસ ખાવુ જોઈએ ? પોતાનુ પાપી પેટ ભરવા બીજાના પ્રાણનો નાશ કરવો એમ ખુદાએ કહ્યુ નથી પ્રિય વસ્તુ તો કુટુબ, પ્રાણ, વાસના હોય છે તેથી પ્રિય મન હોય છે, માટે વ્હાલા ગણેલા મનની કુર્બાની કરવી જોઈએ.

મુસલમાનના ધર્મના કુરાન કીતાબ વાચનારાઓ પાસેથી સાંભળ્યુ છે કે—અમારા ધર્મમા જીવોને મારી નાખવાનુ લખ્યુ નથી, તેમ છતા માસનો દુષ્ટ રીવાજ મુસલમાન કોમમા પડી ગયો છે. તેનો નાશ થવો જોઈએ

क्षणशः कणशश्चैव विद्यामर्थं च चिंतयेत् ।
क्षणे नष्टे कुतो विद्या कणे नष्टे कुतो धनम् ॥ १०१३ ॥

गुरोर्यत्र परीवादो निन्दा वापि प्रवर्तते ।
कर्णौ तत्र पिधातव्यौ गन्तव्यं वा ततोऽन्यतः ॥ १०१४ ॥

तैलाद्रक्षेज्जलाद्रक्षेद्रक्षेच्छिथिलबन्धनात् ।
मूर्खहस्ते न दातव्यमेवं वदति पुस्तकम् ॥ १०१५ ॥

घटं भिन्द्यात् पटं छिन्द्यात् कुर्याद् वा रासभध्वनिम् ।
येन केन प्रकारेण प्रसिद्धः पुरुषो भवेत् ॥ १०१६ ॥

शतं विहाय भोक्तव्यं सहस्रं स्नानमाचरेत् ।
लक्षं विहाय दातव्यं कोटिं त्यक्त्वा हरिं भजेत् ॥ १०१७ ॥

जिह्वे ! प्रमाणं जानीहि भोजने भाषणेऽपि च ।
अतिभुक्तिरतीवोक्तिः सद्यः प्राणापहारिणी ॥ १०१८ ॥

अनुकूले विधौ देयं यतः पूरयिता प्रभुः ।
प्रतिकूले विधौ देयं यतः सर्व हरिष्यति ॥ १०१९ ॥

स्थानभ्रष्टा न शोभन्ते दन्ताः केशा नखा नराः ।
इति विज्ञाय मतिमान् स्वस्थानं न परित्यजेत् ॥ १०२० ॥

परिचरितव्याः संतो यद्यपि कथयंति नो सदुपदेशम् ।
यास्तेषां स्वैरकथास्ता एव भवन्ति शास्त्राणि ॥ १०२१ ॥

युद्धं च प्रातरुत्थानं भोजनं सह बंधुभिः ।
स्त्रियमापद्गतां रक्षेत् चतुः शिक्षेत कुक्कुटात् ॥ १०२२ ॥

अव्याकरणमधीतं भिन्नद्रोण्या तरंगिणीतरणम् ।
भेषजमपथ्यसहितं त्रयमिदमकृतं वरं न कृतम् ॥ १०२३ ॥

પુરૂષોનુ લક્ષણુ છે અનુકપાદાન કરતા સુપાત્રદાન મોટુ છે અને સુપાત્રદાન કરતાં અભયદાન મોટુ છે અભયદાનના બે ભેદ છે દ્રવ્ય અભયદાન અને ભાવ અભયદાન સર્વ દાનમા ભાવ અભયદાન મોટુ છે ભાવ અભયદાનથી મુક્તિની પ્રાપ્તિ થાય છે અને ક્ષમાથી ધર્મનુ સ્થાપન થાય છે ક્રોધને જીત્યા વિના ક્ષમા આવતી નથી ક્ષમા એ સર્વગુણોમા મોટો ગુણુ છે ક્ષમા વિના સત્યધર્મ ટકી શકતો નથી. હવે તે ધર્મનો નાશ, ક્રોધ અને લોભથકી થાય છે ક્રોધના સમાન દોષ નથી લોભના સમાન કોઇ અવગુણુ નથી લોભથી હિસા જૂઠ ચોરી વ્યભિચાર વિગેરે દોષો પ્રાપ્ત થાય છે

આ પાચ નિયમની અદર સામાન્ય વ્યવહારથી સર્વ ધર્મનો સમાવેશ થાય છે તે ઉપર શ્લોક દર્શાવે છે

श्लोक.

अहिंसा सत्यमस्तेयं, त्यागो मैथुनवर्जनं ।
पचस्वेतेषु धर्मेषु, सर्वे धर्माः प्रतिष्ठिताः ॥

यावज्जीवं सुखं जीवेद् ऋणं कृत्वा घृतं पिबेत् ।
भस्मीभूतस्य देहस्य पुनरागमनं कुतः ? ॥ १०३३ ॥

सत्यं ब्रूयात् प्रियं ब्रूयान्न ब्रूयात् सत्यमप्रियम् ।
प्रियं च नानृतं ब्रूयाद् एष धर्मः सनातनः ॥ १०३४ ॥

अलातं तिन्दुकस्येव मुहूर्त्तमपि हि ज्वल ।
मा तुषाग्निरिवानर्चिर्धूमायस्व जिजीविषुः ॥ १०३५ ॥

निर्वनो बध्यते व्याघ्रो निर्व्याघ्रं छिद्यते वनम् ।
तस्माद् व्याघ्रो वनं रक्षेद् वनं व्याघ्रं च पालयेत् ॥ १०३६ ॥

प्रथमे नार्जिता विद्या द्वितीये नार्जितं धनम् ।
तृतीये न तपस्तप्तं चतुर्थे किं करिष्यसि ? ॥ १०३७ ॥

कन्या वरयते रूपं माता वित्तं पिता श्रुतम् ।
बान्धवाः कुलमिच्छन्ति मिष्टान्नमितरे जनाः ॥ १०३८ ॥

कमला कमले शेते हरिः शेते महोदधौ ।
हरो हिमालये शेते मन्ये मत्कुणशङ्कया ॥ १०३९ ॥

अस्माकं बदरीचक्रं युष्माकं बदरीतरुः ।
बादरायणसंबन्धात् यूयं यूयं वयं वयम् ॥ १०४० ॥

न स्थातव्यं न गन्तव्यं क्षणमप्यधमैः सह ।
पयोऽपि शौण्डिनीहस्ते मदिरां मन्यते जनः ॥ १०४१ ॥

इतरपापफलानि यथेच्छया,
वितर तानि सहे चतुरानन ।
अरसिकेषु कवित्वनिवेदनं
शिरसि मा लिख मा लिख मा लिख ॥ १०४२ ॥

અહિંસા છે લક્ષણ જેનું એવો ધર્મ સમજવો અને પ્રાણીનો વધ કરવો તે અધર્મ સમજવો તે માટે ધર્માર્થી લોકોએ પ્રાણીઓની દયા કરવી

વળી દયા માટે કહે છે —

શ્લોક.

यूप कृत्वा पशून् हत्वा, कृत्वा रुधिरकर्दमम् ।
यद्येवं गम्यते स्वर्गे, नरके केन गम्यते ॥

યૂપ કરીને પશુઓને હણી તથા રૂધિરનો કાદવ કરી જો સ્વર્ગમા જવાતુ હોય તો પછી નરકમા કોણ જાય ? માટે વિચારવાનુ કે-ધર્મ માટે હજારો પશુઓના પ્રાણ લેવા તેમા ધર્મ નથી

શ્લોક.

अहिंसा सर्वजीवेषु, तत्त्वज्ञैः परिभाषिता ।
इदं मूलं हि धर्मस्य, शेषस्तस्यैव विस्तरः ॥

हस्तमुत्क्षिप्य यातोऽसि बलात् कृष्ण किमद्भुतम् ?
हृदयाद् यदि निर्यासि पौरुषं गणयामि ते ॥ १०५० ॥

भकारो कुंभकर्णेऽस्ति भकारोऽस्ति विभीषणे ।
तयोर्ज्येष्ठे कुलश्रेष्ठे भकारः किं न वर्तते ॥ १०५१ ॥

क्वचिद् वीणावाद्यं क्वचिदपि च हाहेति रुदितम्
क्वचिद् विद्वद्गोष्ठी क्वचिदपि सुरामत्तकलहः ।
क्वचिद् रम्या रामाः क्वचिदपि गलत्कुष्ठवपुषो
न जाने संसारः किममृतमयः किं विषमयः ? ॥१०५२॥

काक आह्वयते काकान् याचको न तु याचकान् ।
काकयाचकयोर्मध्ये वरं काको न याचकः ॥ १०५३ ॥

हस्ती स्थूलतनुः स चाङ्कुशवशः किं हस्तिमात्रोऽङ्कुशो
वज्रेणाभिहताः पतन्ति गिरयः किं शैलमात्रः पविः ।
दीपे प्रज्वालिते विनश्यति तमः किं दीपमात्रं तमः
तेजो यस्य विराजते स बलवान् स्थूलेषु कः प्रत्ययः॥१०५४॥

क्वचिद् भूमौ शय्या क्वचिदपि च पर्यङ्कशयनम्
क्वचिच्छाखाहारी क्वचिदपि च शाल्योदनरुचिः ।
क्वचित् कन्थाधारी क्वचिदपि च दिव्याम्बरधरो
मनस्वी कार्यार्थी न गणयति दुःखं न च सुखम् ॥१०५५॥

अद्यापि दुर्निवारं स्तुतिकन्या वहति कौमारम् ।
सद्भ्यो न रोचते साऽसंतोऽप्यस्यै न रोचन्ते ॥१०५६॥

वाङ्माधुर्यान्नान्यदस्ति प्रियत्वं
वाक्पारुष्याच्चोपकारोऽपि नष्टः ।

श्लोक.

उद्यत शस्त्रमालोक्य, निपादभयविह्वलाः ।
जीवा' कपंति सत्रस्ता, नास्ति मृत्युसम भयम् ॥

મારવા માટે ઉંચુ કરેલુ શસ્ત્ર દેખીને ખેદ અને ભયથી વિહ્વલ થએલા જીવો કપે છે-ધ્રૂજે છે, નાસે છે, અરેરે તે બીચારા શું કરે ? અવાચક પ્રાણીઓ પોતાનુ દુ ખ શી રીતે કહી બતાવે

માણુસ સમજુ જાત છે, છતા તેને દયા આવતી નથી તો પરભવમા તમારી કોને દયા આવશે ? મૃત્યુ સમાન કોઇ ભય નથી જાનવરોના ગળા ઉપર છરી મૂકતા બીચાગ બૂમો પાડે છે થરથર કપે છે ધર્મી જન આવો બનાવ આખે જોઇ શકતો નથી

श्लोक.

कटकेनापि विद्धस्य, महती वेदना भवेत्;
चक्रकुंतादियष्ट्याद्यै,-र्मार्यमाणस्य किं पुनः

इति श्रियाऽशिषि सहोदरेभ्यो,
न वेद्मि कस्माद् गुणवद्विरोधः ? ॥१०६३॥

मान्धाता स महीपतिः कृतयुगालंकारभूतो गतः
सेतुर्येन महोदधौ विरचितः क्वासौ दशास्यांतकः ? ।
अन्ये चापि युधिष्ठिरप्रभृतयो याता दिवं भूपते !
नैकेनापि समं गता वसुमती नूनं त्वया यास्यति ॥१०६४॥

एकेन तिष्ठताऽधस्तादन्येनोपरि तिष्ठता ।
दातृयाचकयोर्भेदः कराभ्यामेव सूचितः ॥१०६५॥

अयश्चणकचर्वणं फणिफणामणेः कर्षणम्,
करेण करितोलनं जलनिधेः पदा लंघनम् ।
प्रसुप्तहरिबोधनं निशितखड्गसंस्पर्शनम्
कदाचिदपि संभवेन्न कृपणस्य वित्तार्जनम् ॥१०६६॥

ग्रासोद्गलितसिक्थस्य का हानिः करिणो भवेत् ।
पिपीलिका तु तेनैव सकुटुंबाऽपि जीवति ॥ १०६७ ॥

अलंकरोति हि जरा राजामात्यभिषग्यतीन् ।
विडंबयति पण्यस्त्रीमल्लगायकसेवकान् ॥ १०६८ ॥

दूरस्थाः पर्वता रम्या वेश्या च मुखमंडने ।
युद्धस्य वार्ता रम्या च त्रीणि रम्याणि दूरतः ॥ १०६९ ॥

अमितगुणोऽपि पदार्थो दोषेणैकेन निन्दितो भवति ।
सकलरसायनमहितो गन्धेनोग्रेण लशुन इव ॥ १०७० ॥

कवयः परितुष्यन्ति नेतरे कविसूक्तिभिः ।
न ह्यकूपारवत् कूपा वर्धन्ते विधुकान्तिभिः ॥ १०७१ ॥

श्लोक

जीवानां रक्षणं श्रेष्ठं, जीवा जीवितकांक्षिणः
तस्मात् समस्तदानेभ्यो, ऽभयदानं प्रशस्यते.

જીવોનુ રક્ષણ કરવુ તે શ્રેષ્ઠ છે કારણકે–જીવો જીવવાની આકાક્ષા રાખે છે કોઈ મરવાની આકાક્ષા રાખતુ નથી, માટે સર્વ દાનોમા અભયદાન વખાણવા લાયક છે જીવવાની ઈચ્છા, ઘરડાઓથી પણ છૂટતી નથી. તે ઉપર એક વાત કહે છે

કોઇ એક નગરમા એક ગ્રહસ્થનુ ઘર હતુ, તેના ઘરમા એક ઘરડી ડોશી રહેતી હતી ડોશી મર વાને ખાટલે સૂતી છે આજ મરે કાલ મરે એવી ડોશીની સ્થિતિ થઈ રહી છે સો વર્ષ ઉપરની ઉમર થઇ છે અજ્ઞાન લોકોની કહેવત, તે ડોશીને યાદ આવી કે મરવાની વખતે જીવને લેવા જમરાજા આવે છે માટે હવે મને પણ લેવા જમ આવશે આવી ધાસ્તી ડોશીને રહ્યા કરતી હતી, તે ડોશીને એક નાનો પુત્ર હતો, તે પુત્ર સાત ઘરની વચ્ચે એકનો એક

उच्चैरध्ययनं पुरातनकथा स्त्रीभिः सहालापनम्
तासामर्भकलालनं पतिनुतिस्तत्पाकमिथ्यास्तुतिः ।
आदेशस्य करावलम्बनविधिः पाण्डित्यलेखक्रिया
होरागारुडमंत्रतंत्रकविधीर्भिक्षार्गुणा द्वादश ॥१०७९॥

जटा नेयं वेणीकृतकचकलापो न गरलम्
गले कस्तूरीयं शिरसि शशिलेखा न कुसुमम् ।
इयं भूतिर्नाङ्गे प्रियविरहजन्मा धवलिमा
पुरारातिभ्रान्त्या कुसुमशर किं मां प्रहरसि ? ॥१०८०॥

द्वाविमौ पुरुषौ लोके सूर्यमण्डलभेदिनौ ।
परिव्राड् योगयुक्तश्च रणे चाभिमुखो हतः ॥ १०८१ ॥

क्षते प्रहारा निपतन्त्यभीक्ष्णं
धनक्षये वर्धति जाठराग्निः ।
आपत्सु वैराणि समुद्भवन्ति
छिद्रेष्वनर्था बहुलीभवन्ति ॥ १०८२ ॥

अभूत् प्राची पिङ्गा रसपतिरिव प्राश्य कनकम्
गतच्छायश्चन्द्रो बुधजन इव ग्राम्यसदसि ।
क्षणात् क्षीणास्तारा नृपतय इवानुद्यमपरा
न दीपा राजन्ते द्रविणरहितानामिव गुणाः ॥१०८३॥

सौमित्रिर्वदति विभीषणाय लंकां
देहि त्वं भुवनपते विनैव कोशम् ।
एतस्मिन् रघुपतिराह वाक्यमेतद्
विक्रीते करिणि किमंकुशे विवादः ॥ १०८४ ॥

ના પ્રાણને વ્હાલા ગણે છે માટે પુત્રે વિચાર કર્યો કે-મૃત્યુના સમાન બીજો કોઈ ભય નથી

વળી તે ઉપર બીજી વાત કહે છે —

એક બાદશાહે એક વાદરીને દીઠી કે જેની પાસે એક નાનું બચ્ચુ હતું બાદશાહે વિચાર કર્યો કે વાદરીને પોતાના પ્રાણ વ્હાલા હશે કે, બચ્ચાના પ્રાણ વ્હાલા હશે ! તેનો નિશ્ચય કરવા વાદરીને પકડી મગાવી અને એક હોજમા નાખી તેમા પાણી પૂર્યું જેમ જેમ પાણી ચઢતું જાય તેમ તેમ વાદરી કૂદવા લાગી અતે બચવાનો એકે આરો રહ્યો નહીં ત્યારે વાદરીએ બચ્ચાને નીચે મૂકી તેની ઉપર બેસી તરવા પ્રયત્ન કરવા લાગી અહો ! આ ઉપરથી પણ વિચારવાનુ કે, મૃત્યુ સમાન કોઇ બીજો ભય નથી માટે મરતા જીવોને બચાવવાથી મોટુ પુણ્ય બધાય છે અને તેથી પરભવમા સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ પ્રમાણે માર્કંડ પુરાણમા લખ્યુ છે

વગી મૃત્યુ સમાન કોઇ ભય નથી, તે ઉપર દ-

सार्गे सार्गे निर्मलं ब्रह्मवृन्दं
वृन्दे वृन्दे तत्त्वचिन्तानुवादः ।
वादे वादे जायते तत्त्वबोधो
बोधे बोधे भासते चन्द्रचूडः ॥ १०९३ ॥

चिकीर्षिते कर्माणि चक्रपाणे-
र्नापेक्षते तत्र सहायसंपत् ।
पाञ्चालजायाः पटसंविधाने
मध्येसभं यन्त्र तुरी न वेमा ॥ १०९४ ॥

पुष्पेषु चम्पा नगरीषु लङ्का
नदीषु गङ्गा च नृपेषु रामः ।
योषित्सु रंभा पुरुषेषु विष्णुः
काव्येषु माघः कविकालिदासः ॥ १०९५ ॥

गतास्ते दिवसा राजन् देवाः सेवानुवर्तिनः ।
दशानन दशां पश्य तरन्ति दृषदोऽम्भसि ॥१०९६॥

अग्रतश्चतुरो वेदाः पृष्ठतः सशरं धनुः ।
इदं ब्राह्ममिदं क्षात्रं शापादपि शरादपि ॥१०९७॥

अर्थस्य पुरुषो दासो दासस्त्वर्थो न कस्यचित् ।
इति सत्यं महाराज बद्धोऽस्म्यर्थेन कौरवैः ॥१०९८॥

न तेन स्थविरो भवति येनास्य पलितं शिरः ।
बालोऽपि यः प्रजानाति तं देवाः स्थविरं विदुः ॥११९९॥

भारं स वहते तस्य ग्रन्थस्यार्थं न वेत्ति यः ।
यस्तु ग्रन्थार्थतत्त्वज्ञो नास्य ग्रन्थागमो वृथा ॥ ११०० ॥

ચોરીનો માલ ચડાળે જાય છે આ ભવમા વધ, બધન, છેદન, તાડન, તર્જન, કેદખાનાની સજા વિગેરે દુખો ઉત્પન્ન થાય છે ચોરને હૃદયમા શાતિ મળતી નથી ચોરી કરનાર નરકના રૌરવ દુખ પામે છે ચોરીના માલથી કોઈ સુખી થયો નથી અને થવાનો પણ નથી ચોરનો કોઈ વિશ્વાસ લાવતુ નથી, ચોરીથી દુનિયામા કીર્તિનો નાશ થાય છે, ચોરી કરનાર માણસ, ઘોર પાપ કરતા પણ ડરતો નથી ચોરને કોઈ શરણે રાખતુ નથી એક તલભાર ચોરી પણ પ્રભુ જાણી શકે છે ચોરી કરનાર માણસ એમ સમજે છે કે હુ ચોરી કરૂ છુ તે કોઈ દેખી શકતુ નથી, પણ જ્ઞાની મહારાજા દેખી રહ્યા છે, માટે ચોરીનુ પાપ મોટામા મોટુ છે ચોરી કરનાર માણસ ઘાતકી હોય છે ચોરી કરનારને જીવોનો નાશ કરવા મા ડર લાગતો નથી ચોરી કરનાર મનુષ્ય અતે દુખ પામે છે કોઈપણ વખતે કોઇની વસ્તુ તેના માલીકને કહ્યા વિના લેવી નહીં આ દુનિયામા વાર વાર મનુષ્ય જન્મ મળનાર નથી, માટે પોતાનુ

सौरूर्यं लाघवकरं मौनमुन्नातिकारकम् ।
मुखरं नूपुरं पादे कंठे हारो विराजते ॥ ११०९ ॥

यो वर्तते शुचित्वेन स वैश्वानर उच्यते ।
यो वर्ततेऽशुचित्वेन स वै श्वा नर उच्यते ॥ १११० ॥

राजंस्त्वत्कीर्तिचन्द्रेण तिथयः पौर्णिमाः कृताः ।
त्वद्गेहान्न बहिर्याति तिथिरेकादशी भयात् ॥ ११११ ॥

यदि वा याति गोविंदो मथुरातः पुनः सखि ।
राधाया नयनद्वंदे राधानामाविपर्ययः ॥ १११२ ॥

निद्राप्रियो यः खलु कुंभकर्णो
हतः समीके स रघूत्तमेन ।
वैधव्यमापद्यत तस्य कान्ता
श्रोतुं समायाति कथां पुराणम् ॥ १११३ ॥

न संध्यां संधत्ते नियमितनिमाजान्न कुरुते
न वा मौञ्जीबन्धं कलयति न वा सौनतविधिम् ।
न रोजां जानीते व्रतमपि हरेर्नैव कुरुते
न काशी मक्का वा शिव शिव न हिंदुर्न यवनः॥१११४

खद्योतो द्योतते तावद्यावन्नोदयते शशी ।
उदिते तु सहस्रांशौ न खद्योतो न चंद्रमाः ॥ १११५ ॥

सहसा विदधीत न क्रिया–मविवेकः परमापदां पदम् ।
वृणुते हि विमृश्यकारिणं, गुणलुब्धाः स्वयमेव संपदः॥१११६

सुखं हि दुःखान्यनुभूय शोभते, घनान्धकारेष्वि दीपदर्शनम्।
सुखाच्च यो याति नरो दरिद्रतां, धृतः शरीरेण मृतः स जीवति

પુણ્ય કરવાથી થાય છે અને અભયદાનથી મોટુ પુણ્ય બધાય છે

હાલના વખતમા બગાળામા જીવતા બકરાઓની ચામડી ઉતારવાનો ઘાતકી ધધો ચાલે છે આ ઘાતકી રિવાજને બધ કરવા અમેરીકાના દયાળુ લોકોએ કલકત્તામા ઘાતકી રિવાજ અટકાવનારી મડળીનુ ધ્યાન ખેચ્યુ છે અમેરીકાના લોકો ધ્યાન ખેચીનેજ માત્ર બેગી રહ્યા નથી, કિંતુ તે કાર્ય પાર ઉતારવા માટેના ખર્ચમા રૂા ૨૨૯૧ ની રકમ પણ મોકલાવી આપી છે સ્પષ્ટ હકીકત એવી છે કે–બગાળાના ચામડાના વેપારીઓ એવો ખોટો ખ્યાલ ધરાવે છે કે, જીવતા બકરાની ચામડી ઉતારવાથી તે ચામડી લબાવતા વધે છે અને તેથી તેનો ભાવ પણ સારો આવે છે, જેથી જીવતા બકરાઓની ચામડી ઉતારવાનો ધધો બગાળાના કેટલાક ભાગોમા ચાલે છે, અને ખાસ કરીને આ ધધો મુજફ્ફર જીલ્લામા ધમધોકાર ચાલે છે આ ધધો ચાલતો અટકાવવાને સરકારનુ પણ ધ્યાન ખેચવામા આવ્યુ

हस्तस्य भूषणं दानं सत्यं कण्ठस्य भूषणम् ।
श्रोत्रस्य भूषणं शास्त्रं भूषणैः किं प्रयोजनम् ॥११२८॥

नरस्याभरणं रूपं रूपस्याभरणं गुणः ।
गुणस्याभरणं ज्ञानं ज्ञानस्याभरणं क्षमा ॥ ११२९ ॥

आत्मनो मुखदोषेण बध्यन्ते शुकसारिकाः ।
बकास्तु नैव बध्यन्ते मौनं सर्वार्थसाधनम् ॥ ११३० ॥

अहो दुर्जनसंसर्गान्मानहानिः पदे पदे ।
पावको लोहसङ्गेन मुद्गरैरभिहन्यते ॥ ११३१ ॥

एकोऽपि गुणवान् पुत्रो निर्गुणैः किं शतैरपि ।
एकश्चन्द्रो जगन्नेत्रं नक्षत्रैः किं प्रयोजनम् ॥ ११३२ ॥

दुष्टा भार्या शठं मित्रं भृत्यश्चोत्तरदायकः ।
ससर्पे च गृहे वासो मृत्युरेव न संशयः ॥ ११३३ ॥

अन्नदानं महादानं विद्यादानं महत्तरम् ।
अन्नेन क्षणिका तृप्तिर्यावज्जीवं तु विद्यया ॥ ११३४ ॥

कवयः किं न पश्यन्ति किं न खादन्ति वायसाः
मद्यपाः किं न जल्पन्ति किं न कुर्वन्ति दुर्जनाः ॥११३५॥

जनिता चोपनेता च विद्यायाश्च प्रदायकः ।
अन्नदाता भयत्राता पञ्चैते पितरः स्मृताः ॥ ११३६ ॥

पादपानां भयं वातात् पद्मानां शिशिराद् भयम् ।
पर्वतानां भयं वज्रात् साधूनां दुर्जनाद् भयम् ॥११३७॥

उद्योगः खलु कर्तव्यः फलं मार्जारवद् भवेत् ।
जन्मप्रभृति गौर्नास्ति पयः पिबति नित्यशः ॥११३८॥

ભાગોમા રહે છે કે-તેઓને પોતાના જાનવરો ઉછે રવાના કામમા કુદરતી મદદ મળી શકે છે પ્રાચીનકા ળથી આવા લોકોને મદદ આપવા દરેક સત્તા પણ પોતાનાથી ખનતુ કરતી આવી છે પણ આ દેશની કુદરતી હાજત નહીં સમજનાર તથા ખેતીવાડીનુ રહસ્ય તેના ખરા અર્થમા નહીં જાણનાર પરદેશી સત્તાના હાથથી ખેડુતોને તથા ખેતીવાડીનાં જાન- વરોને મળવુ જોઈતુ ઉત્તેજન મળી શકતુ નથી ગાયો, ભેસોના નાશથી ખેતીવાડીની સ્થિતિ લાચાર થઈ પડી છે પરદેશી અમલદારોને ઘોડાઓ ઉપર વધારે શોખ હોવાથી દેશી રાજાઓ પણ તેઓનુ અનુકરણ કરી ઘોડાઓના શોખમા હજારો રૂપીયા ખર્ચે છે અને રાજ્યનો ખજાનો પણ ખાલી કરે છે એવા રસ્તે કામ લેનારા કાઠીયાવાડમા બે ચાર રાજ્ય કર્તાઓ દેવાદાર પણ થઇ ચુકયા છે આ દેશમા પહેલી જરૂરીઆત ખેતીવાડીના જાનવરોની છે તેની સમજણ દેશી રાજાઓને નથી, જેથી ઉલટુ પરિણામ આવે છે ગોડલના રાજા પશ્ચિમની કેળવણી તથા

मातरं पितरं पुत्रं भ्रातरं बान्धवानपि ।
लोभाविष्टो नरो हन्ति स्वामिनं वा सुहृत्तमम् ॥ ११५० ॥

निर्विषेणापि सर्पेण कर्तव्या महती फटा ।
विषं भवतु वा मा वा फटाटोपो भयङ्करः ॥ ११५१ ॥

नष्टं नैव मृतं चैव नाऽनुशोचन्ति पण्डिताः ।
पण्डितानां जडानां च विशेषोऽयमतः स्मृतः ॥ ११५२ ॥

धनिकः श्रोत्रियो राजा नदी वैद्यस्तथैव च ।
पञ्च यत्र न विद्यन्ते मा तत्र दिवसं वस ॥ ११५३ ॥

ऋणशेषोऽग्निशेषश्च शत्रुशेषस्तथैव च ।
पुनः पुनः प्रवर्तन्ते तस्माच्छेषं विनाशय ॥ ११५४ ॥

सर्वनाशे समुत्पन्ने ह्यर्धं त्यजति पण्डितः ।
अर्धेन कुरुते कार्यं सर्वनाशः सुदुःसहः ॥ ११५५ ॥

षड् दोषाः पुरुषेणेह हातव्या भूतिमिच्छता ।
निद्रा तन्द्रा भयं क्रोध आलस्यं दीर्घसूत्रता ॥ ११५६ ॥

विद्या विनयोपेता, हरति न चेतांसि कस्य मनुजस्य ।
काञ्चनमणिसंयोगो, नो जनयति कस्य लोचनानन्दम् ॥ ११५७

इच्छति शती सहस्रं, ससहस्रः कोटिमीहते कर्तुम् ।
कोटियुतोऽपि नृपत्वं, नृपोऽपि बत चक्रवर्तित्वम् ॥ ११५८ ॥

अङ्गं गलितं पलितं मुण्डं
दशनविहीनं जातं तुण्डम् ।
वृद्धो याति गृहीत्वा दण्डं
तदपि न मुञ्चत्याशापिण्डम् ॥ ११५९ ॥

તરીકે ગણાય છે, તે મોઘુ વેચાતા તથા તેનો ઘટાડો થતા જમીનનો ધોવાઈ જતો કસ વધુ ધોવાતોજ જાય છે અને તેથી ખેતીનો પાક દરરોજ ઘટતો જાય છે

બીજા દેશીરાજ્યોએ ગોડળ નામદાર ઠાકોર સાહેબના પગલે ચાલી જાનવરોનો થતો નાશ અટ-કવવો જોઈએ

જણાવતા ખુશી ઉપજે છે કે–કાઠીયાવાડ, ગુજ રાત, મારવાડ, મેવાડના કેટલાક રાજાઓ આ હાનિને કળી ગયા છે, અને તેમણે ઘોડાના તબેલા ભરવા કરતા ગૌશાળાઓ ભરવાની જરૂરીઆત સ્વી કારી છે માટે અમો તેમને ધન્યવાદ આપીએ છીએ જાનવરોની દયા કરવી જોઈએ એમ અ ત કરણથી ઉત્પન્ન થયેલી દયાની લાગણી કહે છે મરણથી જીવોને બચાવવા ઉત્તમ જીવો પ્રયત્ન કરે છે સર્વ જીવોને જીવિતવ્ય વ્હાલુ છે

એક વખત કોઇ એક ગૃહસ્થ કોઇ ડુગરના પ્રદે શમા ચાલ્યો જાય છે, ત્યારે તે શેઠને રસ્તામા ચોર

साधूनां दर्शनं पुण्यं तीर्थभूता हि साधवः ।
तीर्थं फलति कालेन सद्यः साधुसमागमः ॥ ११७१ ॥
शुचित्वं त्यागिता शौर्यं समत्वं सुखदुःखयोः ।
दाक्षिण्यं चानुरक्तिश्च सत्यता च सुहृद्‌गुणाः ॥ ११७२ ॥
एकेन शुष्कवृक्षेण दह्यमानेन वह्निना ।
दह्यते काननं सर्वं दुष्पुत्रेण कुलं तथा ॥ ११७३ ॥
नास्ति क्षुधासमं दुःखं क्षुधा प्राणापहारिणी ।
नास्त्याहारसमं सौख्यमाहारः प्राणरक्षकः ॥ ११७४ ॥
मद्यपस्य कुतः सत्यं दया मांसाशिनः कुतः ।
अलसस्य कुतो विद्या निर्धनस्य कुतः सुखम् ॥ ११७५ ॥
सर्पाणां च खलानां च परद्रव्यापहारिणाम् ।
मनोरथा न सिध्यन्ति तेनेदं वर्तते जगत् ॥ ११७६ ॥
नास्ति विद्यासमं नेत्रं नास्ति सत्यसमं तपः ।
नास्ति लोभसमं दुःखं नास्ति त्यागसमं सुखम् ॥११७७॥
पण्डिते चैव मूर्खे च बलवत्यबलेऽपि च ।
सधने निर्धने चैव मृत्योः सर्वत्र तुल्यता ॥ ११७८ ॥
मातृवत् परदारेषु परद्रव्येषु लोष्ठवत् ।
आत्मवत् सर्वभूतेषु यः पश्यति स पण्डितः ॥ ११७९ ॥
राजपत्नी गुरोः पत्नी भ्रातृपत्नी तथैव च ।
पत्नीमाता स्वमाता च पञ्चैता मातरः स्मृताः ॥ ११८० ॥
ज्ञातिभिर्भज्यते नैव चौरेणापि न नीयते ।
दानेन न क्षयं याति विद्यारत्नं महाधनम् ॥ ११८१ ॥

સમજતા નથી, કારણ કે તે પ્રથમા તત્ત્વની ફીલોસો ફીનુ સમ્યગ્ જ્ઞાન નથી અને ઇશુ કઇ મહાસર્વજ્ઞ કેવળજ્ઞાની નહોતો અને તે અનાર્ય દેશનો ધર્મ છે

યુરોપિયનો પણ આર્યાવર્તના મહાત્માઓની સગતિથી હવે સુધરવા લાગ્યા છે અને કેટલાક ભાજી પાલાનો ખોરાક વાપરે છે ઇગ્લીશ મડમ એનીબેસન્ટ કહે છે કે-જ્યારે ઈગ્લાડ આદિ યુરોપિયન લોકો હિદુસ્થાનના રીતરીવાજ તથા ધર્મની ફીલોસોફી ઉપર શ્રદ્ધાવાળા થતા જાય છે, ત્યારે અત્ર હિદુસ્થાનના લોકો જાણે ઇગ્લાડનુ જ સર્વ વર્તન સારૂ હશેજ એમ અજ્ઞાનથી જાણી ઈગ્લાડના લોકોના જેવુ આચરણ કરે છે ઈગ્લાડ વિગેરે દેશમા દારૂ તથા માસનિષેધક મડળીઓ ઉત્પન્ન થઇ છે અને હજી થાય છે ત્યારે આપણા હિદુસ્થાનના બ્રાહ્મણ, વિષ્ણુ સપ્રદાય, વણિક વિગેરે લોકોમાથી કેટલાક મગજના ઉખડેલા, ધર્મતત્ત્વથી અજાણ, છાકેલા મનુષ્યો, પુણ્ય પાપનો ભય રાખ્યા વિના ગુપ્તરીતે માસ મદિરા વાપરે છે, એ કેટલી બધી અજ્ઞાનતા ! એ લોકોની શી ગતિ

उद्यमः साहसं धैर्यं बुद्धिः शक्तिः पराक्रमः ।
एतानि यत्र वर्तन्ते तत्र देवः प्रसीदति ॥ ११९३ ॥

आरोग्यं विद्वत्ता, सज्जनमैत्री महाकुले जन्म ।
स्वाधीनता नराणां, महदैश्वर्यं विनाप्यर्थैः ॥ ११९४ ॥

गुणी गुणं वेत्ति न वेत्ति निर्गुणो
बली बलं वेत्ति न वेत्ति निर्बलः ।
पिको वसन्तस्य गुणं न वायसः
करी च सिंहस्य बलं न मूषकः ॥ ११९५ ॥

सत्यं तपो ज्ञानमहिंसतां च
वृद्धप्रणामं च सुशीलतां च ।
एतानि यो धारयते स विद्वान्
न केवलं वेदविदेव विद्वान् ॥ ११९६ ॥

परोपकाराय फलन्ति वृक्षाः
परोपकाराय वहन्ति नद्यः ।
परोपकाराय दुहन्ति गावः
परोपकारार्थमिदं शरीरम् ॥ ११९७ ॥

पुस्तकं येन नाधीतं नाधीतं गुरुसन्निधौ ।
सभायां शोभते नैव हंसमध्ये बको यथा ॥ ११९८ ॥

स जीवति गुणा यस्य धर्मो यस्य स जीवति ।
गुणधर्मविहीनो यो निष्फलं तस्य जीवितम् ॥ ११९९ ॥

चाण्डालश्च दरिद्रश्च जनावेतौ समाविह ।
चाण्डालस्य न गृह्णन्ति दरिद्रो न प्रयच्छति ॥ १२०० ॥

अर्थनाशं मनस्तापं गृहे दुश्चरितानि च।
वञ्चनं चापमानं च मतिमान् न प्रकाशयेत् ॥ १२११ ॥

सद्भिरेव सहासीत सद्भिः कुर्वीत सङ्गतिम्।
सद्भिर्विवादं मैत्रीं च नासद्भिः किञ्चिदाचरेत् ॥ १२१२ ॥

जानन्ति पशवो गन्धाद् वेदाज्जानन्ति पण्डिताः।
चरैर्जानन्ति राजानो नेत्राभ्यामितरे जनाः ॥ १२१३ ॥

सा भार्या या प्रियं ब्रूते स पुत्रो निर्वृतिर्यतः।
तन्मित्रं यत्र विश्वासः स देशो यत्र जीव्यते ॥ १२१४ ॥

द्वाविमौ पुरुषौ लोके न भूतौ न भविष्यतः।
प्रार्थितं यश्च कुरुते यश्च नार्थयते परम् ॥ १२१५ ॥

वेपथुर्मलिनं वक्त्रं दीना वाग् गद्गदस्वरः।
मरणे यानि चिह्नानि तानि चिह्नानि याचके ॥ १२१६ ॥

न कश्चिदपि जानाति किं कस्य श्वो भविष्यति।
अतः श्वःकरणीयानि कुर्यादद्यैव बुद्धिमान् ॥ १२१७ ॥

निःसारस्य पदार्थस्य प्रायेणाडम्बरो महान्।
न सुवर्णाद् ध्वनिस्तादृग् यादृक् कांस्यात् प्रजायते ॥ १२१८ ॥

सा श्रीर्या न मदं कुर्यात् तन्मित्रं यत् सदा समम्।
स सुखी यो वितृष्णश्च स नरो यो जितेन्द्रियः ॥ १२१९ ॥

गुरुशुश्रूषया विद्या प्राप्यते द्रविणेन वा।
अथवा विद्यया विद्या न दृष्टं साधनान्तरम् ॥ १२२० ॥

यावत् स्वस्थो ह्यसौ देहो यावन्मृत्युश्च दूरतः।
तावदात्महितं कुर्याः प्राणान्ते किं करिष्यसि ॥ १२२१ ॥

यथा गजपतिः श्रान्तश्छायार्थी वृक्षमाश्रितः
विश्रम्य तं द्रुमं हन्ति तथा नीचः स्वमाश्रयम् ॥१२३२॥

युध्यन्ते पक्षिपशवः पठन्ति शुकसारिकाः ।
दातुं शक्नोति यो वित्तं स शूरः स च पण्डितः ॥ १२३३ ॥

युधिष्ठिरो यक्षं प्रति ब्रूते—

पञ्चमेऽहनि वा षष्ठे शाकं पचति यो गृहम् ।
अनृणी चाप्रवासी च स वारिचर[1] मोदते ॥ १२३४ ॥

एकचक्रो रथो यन्ता विकलो विषमा हयाः ।
आक्रामत्येव तेजस्वी तथाप्यर्को नभस्तलम् ॥ १२३५ ॥

गुणैर्गौरवमायाति न महत्याऽपि सम्पदा ।
पूर्णेन्दुर्न तथा वन्द्यो निष्कलङ्को यथा कृशः ॥ १२३६ ॥

प्रभुभिः पूज्यते लोके कलैव न कुलीनता ।
कलावान् धार्यते मूर्ध्नि सत्सु देवेषु शम्भुना ॥ १२३७ ॥

अश्वमेधसहस्रं च सत्यं च तुलया धृतम् ।
अश्वमेधसहस्राद् हि सत्यमेव विशिष्यते ॥ १२३८ ॥

किं कुलेनोपदिष्टेन[2] शीलमेवात्र कारणम् ।
भवन्ति सुतरां स्फीताः सुक्षेत्रे कण्टकिद्रुमाः ॥ १२३९ ॥

अद्रोहः सर्वभूतेषु कर्मणा मनसा गिरा ।
अनुग्रहश्च दानं च शीलमेतद् विदुर्बुधाः ॥ १२४० ॥

---

१ हे यक्ष । २ 'किं कुलस्य कथनेन' इत्यर्थः ।

पापान्निवारयति योजयते हिताय,
गुह्यानि गूहति गुणान् प्रकटीकरोति ।
आपद्गतं च न जहाति ददाति काले,
सन्मित्रलक्षणमिदं प्रवदन्ति सन्तः ॥ १२४९ ॥

मातेव रक्षति पितेव हिते नियुङ्क्ते
कान्तेव चापि रमयत्यपनीय खेदम् ।
लक्ष्मीं तनोति वितनोति च दिक्षु कीर्तिं
किं किं न साधयति कल्पलतेव विद्या ॥ १२५० ॥

वासो वल्कलमास्तरः किसलयान्योकस्तरूणां तलं
मूलानि क्षतये क्षुधो गिरिनदीतोयं तृषाशान्तये ।
क्रीडा मुग्धमृगैर्वयांसि सुहृदो नक्तं प्रदीपः शशी
स्वाधीने विभवेऽपि हन्त कृपणा याचन्त इत्यद्भुतम् ॥१२५१।

यो नात्मजे न च गुरौ न च भृत्यवर्गे
दीने दयां न कुरुते न च बन्धुवर्गे ।
किं तस्य जीवितफलं हि मनुष्यलोके
काकोऽपि जीवति चिराय बलिं च भुङ्क्ते ॥१२५२॥

हर्तुर्न गोचरं याति दत्ता भवति विस्तृता ।
कल्पान्तेऽपि न सा नश्येत् किमन्यद् विद्यया समम् ॥१२५३

केचिदज्ञानतो नष्टाः केचिन्नष्टाः प्रमादतः ।
केचिज्ज्ञानावलेपेन केचिद् दुष्टैश्च नाशिताः ॥ १२५४ ॥

को न याति वशं लोके मुखे पिण्डेन पूरितः ।
मृदङ्गो मुखलेपेन करोति मधुरध्वनिम् ॥ १२५५ ॥

त्यजेदेकं कुलस्यार्थे ग्रामस्यार्थे कुलं त्यजेत् ।
ग्रामं जनपदस्यार्थे ह्यात्मार्थे च महीं त्यजेत् ॥ १२६६ ॥

स्पृशन्नपि गजो हन्ति जिघ्रन्नपि भुजङ्गमः ।
हसन्नपि नृपो हन्ति मानयन्नपि दुर्जनः ॥ १२६७ ॥

चलत्येकेन पादेन तिष्ठत्यन्येन पण्डितः ।
नासमीक्ष्य परं स्थानं पूर्वमायतनं त्यजेत् ॥ १२६८ ॥

द्वाविमौ पुरुषौ लोके सुखिनौ न कदाचन ।
यश्चाधनः कामयते यश्च कुप्यत्यनीश्वरः ॥ १२६९ ॥

वनानि दहतो वह्नेः सखा भवति मारुतः ।
स एव दीपनाशाय कृशे कस्यास्ति सौहृदम् ॥ १२७० ॥

परोऽपि हितवान् बन्धुर्बन्धुरप्यहितः परः ।
अहितो देहजो व्याधिर्हितमारण्यमौषधम् ॥ १२७१ ॥

एकस्य कर्म संवीक्ष्य करोत्यन्योऽपि गर्हितम् ।
गतानुगतिका लोका न लोकास्तत्त्वदर्शिनः ॥ १२७२ ॥

कुसुमानां यथा हृद्यं सारं गृह्णाति षट्पदः ।
सारं तथैव गृह्णाति शास्त्राणां खलु पण्डितः ॥ १२७३ ॥

मनसा चिन्तितं कार्यं वचसा न प्रकाशयेत् ।
अन्यलक्षितकार्यस्य यतः सिद्धिर्न जायते ॥ १२७४ ॥

पुस्तकस्था हि या विद्या धनं यद् वाऽन्यहस्तगम् ।
नोपकुर्याज्जनस्येह कार्यकाले समुत्थिते ॥ १२७५ ॥

देहीति वचनं श्रुत्वा देहस्थाः पञ्च देवताः ।
मुखान्निर्गत्य गच्छन्ति श्रीह्रीधीधृतिकीर्तयः ॥ १२८६ ॥

यस्य नास्ति विवेको वै केवलं यो बहुश्रुतः ।
न स जानाति शास्त्रार्थान् दर्वी पाकरसानिव ॥ १२८७ ॥

चितां प्रज्वलितां दृष्ट्वा वैद्यो[1] विस्मयमागतः ।
नाहं गतो न मे भ्राता कस्येदं हस्तलाघवम् ॥ १२८८ ॥

नालिकेरसमाना हि दृश्यन्ते खलु सज्जनाः ।
अन्ये बदरिकातुल्या बहिरेव मनोहराः ॥ १२८९ ॥

त्याग एको गुणः श्लाघ्यः किमन्यैर्गुणराशिभिः ।
त्यागाज्जगति पूज्यन्ते नूनं वारिदपादपाः ॥ १२९० ॥

दानोपभोगरहिता दिवसा यस्य यान्ति वै ।
स लोहकारभस्त्रेव श्वसन्नपि न जीवति ॥ १२९१ ॥

कुसुमस्तवकस्येव द्वे गतीह मनस्विनः ।
मूर्ध्नि वा सर्वलोकस्य शीर्यते वन एव वा ॥ १२९२ ॥

गुणेन स्पृहणीयः स्यान्न रूपेण पुनर्जनः ।
गन्धहीनं न गृह्णाति पुष्पं कान्तमपीह ना[2] ॥ १२९३ ॥

योजनानां सहस्रं वै शनैर्गच्छेत् पिपीलिका ।
अगच्छन् वैनतेयोऽपि पदमेकं न गच्छति ॥ १२९४ ॥

नाऽसत्यवादिनः सख्यं न पुण्यं न यशो भुवि ।
दृश्यते नापि कल्याणं कालकूटमिवाश्नतः ॥ १२९५ ॥

---

१ 'कुवैद्यः' इत्यर्थः । २ मनुष्यः ।

तत्त्वं समाधाय समाचरन्ति,
स्वार्थं प्रकुर्वन्ति परस्य चार्थम् ॥ १३०५ ॥

मुक्ताफलैः किं मृगपक्षिणां च,
मिष्टान्नपानेन च किं खराणाम् ।
अन्धस्य दीपेन च कोऽस्ति हेतु-
र्गीतेन कोऽर्थो बधिरस्य चापि ॥ १३०६ ॥

दानाय लक्ष्मीः सुकृताय विद्या
चिन्ता परब्रह्मविनिश्चयाय ।
परोपकाराय वचांसि यस्य
वन्द्यस्त्रिलोकीतिलकः स एव ॥ १३०७ ॥

भवन्ति नम्रास्तरवः फलोद्गमै-
र्नवाम्बुभिर्भूरिविलम्बिनो घनाः ।
अनुद्धताः सत्पुरुषाः समृद्धिभिः,
स्वभाव एवैष परोपकारिणाम् ॥ १३०८ ॥

कल्पद्रुमः कल्पितमेव सूते,
गौः कामधुक् कामितमेव दोग्धि ।
चिन्तामणिश्चिन्तितमेव दत्ते,
सतां तु सङ्गः सकलं प्रसूते ॥ १३०९ ॥

जाड्यं धियो हरति सिञ्चति वाचि सत्यं
मानोन्नतिं दिशति पापमपाकरोति ।
चेतः प्रसादयति दिक्षु तनोति कीर्तिं
सत्सङ्गतिः कथय किं न करोति पुंसाम् ॥ १३१० ॥

कटविदहनं तीक्ष्णापातत्रिशूलविभेदनं,
दहनवदनैः कङ्कैर्घोरैः समन्ताविभक्षणम् ॥१३१६॥

तीक्ष्णैरसिभिर्दीप्तैः, कुन्तैर्विषमैः परश्वधैश्चक्रैः ।
परशु-त्रिशूल-मुद्गर-तोमर-वासी-मुषण्ढीभिः ॥१३१७॥

संभिन्नतालुशिरस–श्छिन्नभुजाश्छिन्नकर्णनासौष्ठाः ।
भिन्नहृदयोदरान्त्रा, भिन्नाक्षिपुटाः सुदुःखार्त्ताः ॥१३१८॥

निपतन्त उत्पतन्तो, विचेष्टमाना महीतले दीनाः ।
नेक्षन्ते त्रातारं, नैरयिकाः कर्मपटलान्धाः ॥१३१९॥

छिद्यन्ते कृपणाः कृतान्तपरशोस्तीक्ष्णेन धारासिना,
क्रन्दन्तो विषवृश्चिकैः परिवृताः संभक्षणव्यापृतैः ।
पाट्यन्ते क्रकचेन दारुवदसिना प्रच्छिन्नबाहुद्वयाः,
कुम्भीषु त्रपुपानदग्धतनवो मूषासु चान्तर्गताः ॥१३२०॥

भृज्ज्यन्ते ज्वलदम्बरीषहुतभुग्ज्वालाभिराराविणो,
दीप्ताङ्गारनिभेषु वज्रभवनेष्वङ्गारकेषूत्थिताः ।
दह्यन्ते विकृतोर्ध्ववाहुवदनाः क्रन्दन्त आर्तस्वनाः,
पश्यन्तः कृपणा दिशो विशरणास्त्राणाय को नो भवेत् ॥१३२१॥

पीतनीरस्य किं नाम मंदिरादिकपृच्छया ।
कृतचौरस्य वा पुंसः किं नक्षत्रपरीक्षया ॥१३२२॥

कौलमतावलम्बियों की कपटपटुता—

अन्तः शाक्ता बहिः शैवाः, सभामध्ये च वैष्णवाः ।
नानारूपधराः कौला, विचरन्ति महीतले ॥१३२३॥

यच्चिन्तितं तदिह दूरतरं प्रयाति,
यच्चेतसाऽपि न कृतं तदिहाऽभ्युपैति ।
प्रातर्भवामि भुवनेश्वरचक्रवर्त्ती
सोऽहं व्रजामि विपिने जटिले तपस्वी ॥१३३४॥

घर घर बाजा न बजे, कहत पुकार पुकार ।
प्रभु विसारे पसु भये, पडत चाम पर मार ॥१३३५॥

कृपण कोथली श्वान भग, दोनों एक समान ।
घालत ही सुख उपजे, नीकलत निकसे प्राण ॥१३३६॥

वसीकरण यह मंत्र है, तज दे वचन कठोर ।
तुलसी मीठे बोलसे, सुख उपजे चउ ओर ॥१३३७।

ये गायन में बडे, तुं गायनमें परवीण ।
ये ग्राहक कडवीणके, तु ले वेठा कर वीण ॥१३३८।

जवराईका पेंडा न्यारा, कोइ मत मानो रीस ।
सब देवता सीस पूजावे, लिंग पूजावे ईश ॥१३३९।

भंग वेची थी जा दीना, भूरखा वेचा था ता दिना ।
खबर पडेगी ता दीना, रंगरोट कटेगो जा दिना ॥१३४०।

जिसका काम तिसको छाजे, ओर करे तो लाठी वाजे ।
कुकूर ठोडे गद्धा पोकारे, लाठी लेइ करी धोबी मारे॥१३४१

माठो धोरी ठोठ गुरु, कूवे तो खारो नीर ।
गामको ठाकुर घरकी घरनी, पांचो दहे सरीर ॥१३४२॥

फूट नाशका मूल हे, फूट मत करो कोय ।
फूट पडी नृप हिंदमें दीयो देशको खोय ॥ १३५३ ॥

दमयंती नल नरवरे, राणी तजी निरधार ।
पांडव पांचाली तजी, ए जूवारी आचार ॥ १३५४ ॥

जूवारी घर ऋघडी, माकड कंठे हार ।
घेली माथे वेडलो, रहे केटली वार ॥ १३५५ ॥

राजाके घर रातिजो, भामज विना न होय ।
जो सुवे साचे कहे, तो मेनाकी गत होय ॥ १३५६ ॥

पंडित भये मसालची, वातां करे बनाई ।
औरन को उजलो करे, आप अंधेरे जाई ॥ १३५७ ॥

रांड गुरु पैसा परमेश्वर, छोरा छोरी साध ।
तीरथ हमारे कोन करे, घरमें ही वैराग ॥ १३५८ ॥

सासु तीरथ ससरा तीरथ, आधा तीरथ साली ।
मावाप को लातज मारु, सब तीरथ घरवाली ॥ १३५९ ॥

जे माणस जेणी परे, समजे धर्मनो सार ।
पंडित जन तेनी परे, समजावे निरधार ॥ १३६० ॥

जिन प्रतिमा पूजी नहि, धर्यों जो मनमें द्वेष ।
सो नर मर कर कुत्ता भया, झालर वेरा देख ॥ १३६१ ॥

कर मरोडे चुडीया तिडे, रे मूर्ख मणियार ।
अपने पियुके कर विना, कभी न करुं सीसकार ॥ १३६२ ॥

નહીં કરવાનો નિર્ણય કર્યો હુ મારા આ નિર્ણયને વળગી રહ્યો છુ જો કે મારી મશ્કરી કરવામા આ વતી હતી મારી પછવાડેની જીદગીમાં અને મારા પિતામહના દેહત્યાગ પછી શિકારની બીલકુલ ટેવ નહોતી તોપણ પ્રસ ગે બતકની ચીસ અને બચ્ચા કે જે પોતાની મરણ પામેલી માની પાસેથી ખસવાને પ્રયત્ન કરતા હતા તેના સ તાપની છાપ હજી મારા મનને વિષે રહી ગએલી છે આવા યુરોપીયન ખ્રીસ્તિ મતના હજારો વિદ્વાનો પણ હવે દયાધર્મ સ્વીકારે છે ત્યારે અહિના અજ્ઞાની લોકો દારૂપાન, માંસ ભક્ષણ જેવી ખરાબ વસ્તુઓ પર રૂચિ ધરાવે છે તે અફસોસકારક છે

માસ ખાનારા લોકો, પોતે પાપ કરીને બેસી રહેતા નથી, વળી તેમનાથી ઉલટુ તેમના સ ગમા આવનારા લોકો ઘાતકી બને છે માસભક્ષણ મોટામા મોટુ પાપ છે કોઈ ——તના ધર્મપુસ્તકમાં માંસ ખાવાનું લખ્યુ ——ણલમા પણ માસ ખાવાનુ લખ્યુ નથી ——હિંદુધર્મના પુસ્તકમા

પ ખીઓને મારી તેના મૂત્ર મળથી અપવિત્ર માસનું ભક્ષણ કરે છે તેને ઈશુ નામના જાપથી પ્રાર્થનાથી કશુ ફળ થતુ નથી માટે સર્વ જીવોના ઉપર પ્રેમ રાખવો, કોઈને મારી નાખવો નહીં એજ મોટામા મોટો ધર્મ સમજવો જે મનુષ્ય પોતાના પાપીપેટની પૂર્તિને માટે જીવોને મારી નાખે છે, તેનામા જરા માત્ર પણ પરોપકાર કયાથી હોય ? બીજા જીવોને મારી નાખે છે તે પરોપકાર કરવામા સમજી શકતો નથી બીજા જીવોના પ્રાણ બચાવવા, એના સમાન જગતમા બીજો પરોપકાર કોઈ નથી સર્વસુખકદભૂતજીવ દયા છે માટે ધર્માર્થીપુરૂષોએ સર્વથા જીવોનો ઘાત વર્જવો સર્વ જગત્ પ્રાણીવધ કરતુ અટકો માસભક્ષણથી પાપી જીવો નિવૃત્ત થાઓ કોઇ પણ જીવનો ઘાત કરો નહીં મન, વચન, અને કાયાથી હિંસાનો ત્યાગ થાઓ દુનિયામા દયાની વૃદ્ધિ થાઓ સર્વ જગતના જીવોના હૃદય દયામય થઈ જાઓ એમ સદાકાળ હુ ઇચ્છુ છુ

—✻—

પણ રાખતા નથી હિંદુ કોમમા જે નીચ વર્ણ હોય છે–જેવાકે વાઘરી, ભંગી, લોકો દારૂ પીએ છે પણ ઉત્તમ જાતિ કદિ દારૂના સામી જોતી પણ નથી વળી સમજવાનુ કે હિંદુસ્થાનમા વસતા જૈન લોકો કે જે ધર્મમાર્ગમા અતિપવિત્ર છે, અને જે ચોવીસ તીર્થંકરભગવાનોની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તે છે તે તો દારૂ અને માસના શત્રુ છે, અને આ હિંદુસ્થાનમા દારૂ અને માસના સામુ પણ નહીં જોનારા ખરેખર જૈન લોકો અગર ઉત્તમ હિંદુ વર્ણ છે

દારૂથી મનુષ્યની બુદ્ધિ નાશ પામે છે, અને તન મનમા બીગાડ દાખલ થતા તેના જીવનની ખુવારી થાય છે શરીર ખરાબ થયુ એટલે બાપ તેવા બેટા અને વડ તેવા ટેટા એ નિયમ પ્રમાણે દારૂડીઆ મા-બાપના છોકરા ખરાબ બુદ્ધિહીન–નબળા નીવડે છે અફીણ સોમલ વિગેરે અન્ય ઝેરો ખાનારનેજ મારે છે પણ બીજાને મારતા નથી, પણ આતો જાતની જાત ખરાબ કરે છે, નીતિ વિનય સદાચરણને દૂર ધકેલે છે પૈસાનો નાશ કરાવે છે, ખોરાકના

દરવાને ફકીરને કહ્યુ કે વેશ્યાની સાથે સભોગ કરો તો નગરમા પેસવા દઉં ફકીર ના કહી ત્યાથી ચોથે દરવાજે ગયો ત્યા દરવાને કહ્યુ કે એક બાટલી દારૂ પી જાઓ તો નગરમા પેસવા દઉં, ત્યારે ફકીરે વિચાર કર્યોકે, દારૂમા વિશેષ પાપ કઇ જોવામા આવતુ નથી, માટે લાવ તે પી લેઉ એમ વિચાર કરી દારૂ પી ગયો ! ત્યારે તે ફકીરની બુદ્ધિ ફરી ગઇ અને હુ "ફકીર છુ" તે બાબતનુ પણ ભાન રહ્યુ નહીં તે આમ તેમ ભટકવા લાગ્યો અને તેણે બેભાનમા વેશ્યાગમન કર્યું, ઘરેણાવાળા બાળકને મારી નાખ્યુ, માસનુ ભક્ષણ કર્યું એમ તે સર્વ પાપનો કરનાર તે ફકીર દારૂથી ખરાબ બન્યો, જો તેણે દારૂપાન કર્યું ના હોત તો બીજા પાપ કરી શકત નહીં, માટે સમજવાનુ કે સર્વ પાપોનુ મૂળ દારૂ છે, દારૂની લહેજતમા ઘણા અજ્ઞાની લોકો પોતાની જીદગીનો નાશ કરે છે વળી તે દારૂ ખોરાકની ગરજ સારતો નથી તેમ દારૂ, પાણી પીવાની ગરજ સારતો નથી ખરેખર દારૂ તે ઝેર છે આ લોકમા દારૂડીઓ પોતાનુ આત્મહિત બગાડે છે

લોકો બોલે છે ન કરવાનુ કરે છે ને ન ખાવાનુ ખાય છે ! આવી અક્કલહીન દશામા તેઓને કોઈ પણ જાતનુ ભાન રહેતુ નથી દારૂડીયો પશુના કરતા પણ ખરાબ બને છે. દારૂ પીનારાઓ વળી બીજા મનુષ્યોના ઘડીકમા ખૂન કરી નાખે છે ચોરી, ઠગાઈ, જુગાર, મારામારી, ગાળાગાળી, આપઘાત વિગેરે પાપો દારૂ પીનારાઓ કરે છે

જે અજ્ઞાની આ વ્યસનમા સપડાય છે તે દેશની પાયમાલી કરે છે દારૂના વ્યસનમા ઘણા દેશી રાજાઓ ફસાયા, અને તેથી હિંદુસ્તાનની પાયમાલી થઈ, અને અંતે દારૂ પીનારાના છોકરાઓ પરતંત્ર થયા માટે દારૂનો દેશનીકાલ કરવો જોઈએ દારૂ પીવો નહિ એમ સર્વત્ર ઠરાવ થવો જોઇએ

દારૂમા લાખો કરોડો દોષ છે તેનુ વર્ણન કરતા મોટા મોટા ગ્રંથો બની જાય માટે ટુકામા કહેવાનુ કે—જે લોકો દારૂ પીતા હોય તેને દારૂનો ત્યાગ કરવો, સર્વજીવો દારૂથી દૂર રહો, સર્વ

જશ્થાણ ધ ઉઘડે છે, તેથી ત્યાના લોકો આ બાબતમા જાગ્યા છે ત્યારે હિંદુસ્તાનના લોકો આવા ખરાબ વ્યસનમા સપડાય છે અહો ! તેમનુ કેટલુ અજ્ઞાન ? હવે સર્વ પ્રજાઓ જાગો ! અને દારૂને દેશપાર કરો ! દારૂને મદાને માટે જ્જા આપો, હિંદુસ્તાનની પડતી કરાવનાર જ દારૂ છે એમ સમજો ! કહ્યુ છે કે —

कुर्वंति ये सुरापान, पापमार्गप्रवर्तकाः
आत्मधर्मविहीनास्ते, याता यास्यंति दुर्गतिम् ॥

બુદ્ધિહીન, પાપ માર્ગના પ્રવર્તક, સદ્ગુણોના ભક્ષક રાક્ષસો જેવા જે દારૂપાન કરે છે તે આત્મ ધર્મથી ભ્રષ્ટ થએલા એવા દુર્ગતિમા ગયા અને જશે, જો તમને પાપનો ભય લાગતો હોય અને તમારે માણુસમા ગણાવુ હોય તો બિલકુલ દારૂના સામુ પણુ જોશો નહી, જે રાજા–ઠાકોરો દારૂથી દૂર રહ્યા છે તેઓ નિર્મલ ધર્મબુદ્ધિ પ્રાપ્ત કરે છે ઉપસ હારમા હવે કહેવાનુ કે સર્વ મનુષ્યો !! તમે દારૂથી દૂર રહો !–નક્કી

કામ ક્રોધ લોભ મોહ માયા મત્સર વિગેરે દોષોનો ત્યાગ કરી પરમાત્મ સ્વરૂપનુ ધ્યાન કરો તન મન અને ધનથી પરોપકાર કરો સત્પુરૂષોની લક્ષ્મી પરોપકાર માટે છે ઉપદેશથી, ધનથી, મનથી, પણ દરરોજ ઉપકાર કરો આખ મી ચાયા પછી કશુ થવાનુ નથી હવે ચેતીલો! અવસર જાય છે ભવ્ય મનુષ્ય! હવે આલસ્ય ત્યાગી સન્માર્ગે વળ ધુલેવ ગઢવાસી શ્રી કેશરીયાનાથ તમારા ભજનથી તમારા પૂજનથી સર્વે લોકો શાતિ તુષ્ટિ પુષ્ટિ પ્રાપ્ત કરો, અને સર્વ લોકો તમારા પવિત્ર નામના સ્મરણથી પૂર્ણશાતિ પ્રાપ્ત કરો! તમારી યાત્રા કરવા આવતા પ્રથમા સર્વ લોકોનુ આ લેખ લખી જેટલુ ભલુ ધાર્યુ છે તે સર્વ પૂર્ણ થાઓ, પૂર્ણ થાઓ, પૂર્ણ થાઓ, ઇત્યેવ

શ્રી શાતિ શાતિ શાતિ ॥

સાત વ્યસન નિષેધ.

સાત વ્યસનથી લોકો દુખની પરંપરા પામે છે, હિંદ વગેરે દેશોમાંથી દારૂ, વ્યાભચાર અને વેશ્યાગમન દૂર થાય તો વિશ્વ લોકોમાં શાંતિ સુખ વધે, બાળલગ્ન અને વૃદ્ધ લગ્નથી દુનિયાની પડતી થઈ છે અને થશે, હિંદમાંથી કરોડો પશુઓ ઓછા થયા છે, હિંદમાં પૂર્વે અબજો પશુઓ હતાં તેના બદલે હાલ ચૌદ અને પન્નર કરોડ ગાયો તથા વીશ કરોડ બકરાં છે, તેથી હિંદીઓને દુધ ઘી છાસની ઘણી તાણ પડે છે હિંદમાં પ્રાય કત્લ ખાનામાં બાવન લાખ ગાયો દરવર્ષે કપાય છે તે પ્રમાણે દરવર્ષે ભેંસો બકરા વગેરે કેટલાં કપાય છે તેનો પણ હિસાબ કરવો જોઇએ જો આ પ્રમાણે ઢોરોની કત્લ ચાલુ રહેશે તો મહાપાપકર્મથી હિંદની પાયમાલી થશે. હિંદમાં લાખો વેશ્યાઓ છે તેઓને સુધારીને બીજા ધંધામાં વાળવી જોઇએ વેશ્યાઓ નાની બાલિકાઓને વેચાતી લેઈને તેઓને વેશ્યાઓ બનાવે છે, ઘરડાઓ પરણે છે તેથી વિધવાઓની

તૈયાર થાઓ જુગાર સટ્ટાના વ્યાપારથી અને પરદેશી વસ્ત્ર વગેરેના મોહથી હિંદુસ્થાનના લોકો પાયમાલીના ખાડામા આંધળા થઇ પડે છે, તેઓનો બચાવ કરવા દેશનાયકો જાગો ! ઉઠો ! અને કાર્ય કરો !!! બાલકોને ગુરૂકુલ સ્થાપી વીશ વર્ષ સુધી બ્રહ્મચર્યધારી બનાવો પરસ્પર ધર્મભેદે લડીને દેશની ખુવારી ન કરો હિંદવાસીઓ જાગો ! અને પાપ કર્મોથી દૂર થાઓ ! અનાથ ગરીબ લોકોને સહાય કરો પૂર્વના આર્યોના ગુણોને પ્રાપ્ત કરો પરદેશી મોહિનીમા ફસાઇ ન જાઓ, સર્વ લોકોના ભલામા ભાગ લ્યો અને સત્યના માર્ગે ચાલો, નકામા ખર્ચ ટાળો, દુર્ગુણ દુર્વ્યસનોથી મુક્ત રહો અને સર્વ લોકોના કલ્યાણમા પરસ્પર હાથ મેળવી એકાત્મા બની પુણ્ય કાર્યો કરો અને દુઃખના માર્ગોથી દૂર રહો

इत्येवं ॐ अर्ह महावीर शांतिः ३

લે. બુદ્ધિસાગર.

